

Σε κίνδυνο η Ελληνική Βιομηχανία Οχημάτων

Η ιδιωτικοποίηση απειλεί μια σπουδαία μονάδα παραγωγής

Διάσκεψη Γενεύης για το Κυπριακό

Σε αδιέξοδο οδήγησαν οι τουρκικές εμμονές

Εκλογική νίκη Μέρκελ στη Γερμανία

Προβλέψιμο το αποτέλεσμα και ...δυστυχώς οι συνέπειες

~~Δημοσιογραφία~~

ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟ COLUMBIA JOURNALISM REVIEW
ΤΕΥΧΟΣ 15 | ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 2017 | € 4.00

Η δημοσιογραφία σε κρίση

Στις συμπληγάδες επιχειρηματικών αλλαγών, εξαγορών, διεκδικητικών Μέσων κοινωνικής δικτύωσης και απειλητικών αλλαγών στους αλγόριθμους

Γράφουν: Σοφία Ιορδανίδου, Αντώνης Παπαγιαννίδης, Λεωνίδα Βατικιώτης, Κώστας Βενιζέλος, Ελένη Μαυρούλη, Νίκος Αγγελίδης, Λίδα Τσενέ, Βάλια Καϊμάκη, Μιχάλης Παναγιωτάκης, Γιάννης Μανδαλίδης, Γιώργος Ιωάννης, Νεόφυτος Ασπριάδης, Στάθης Μπαρμπαγιάννης, Danny Funt και Θάλεια Παύλου

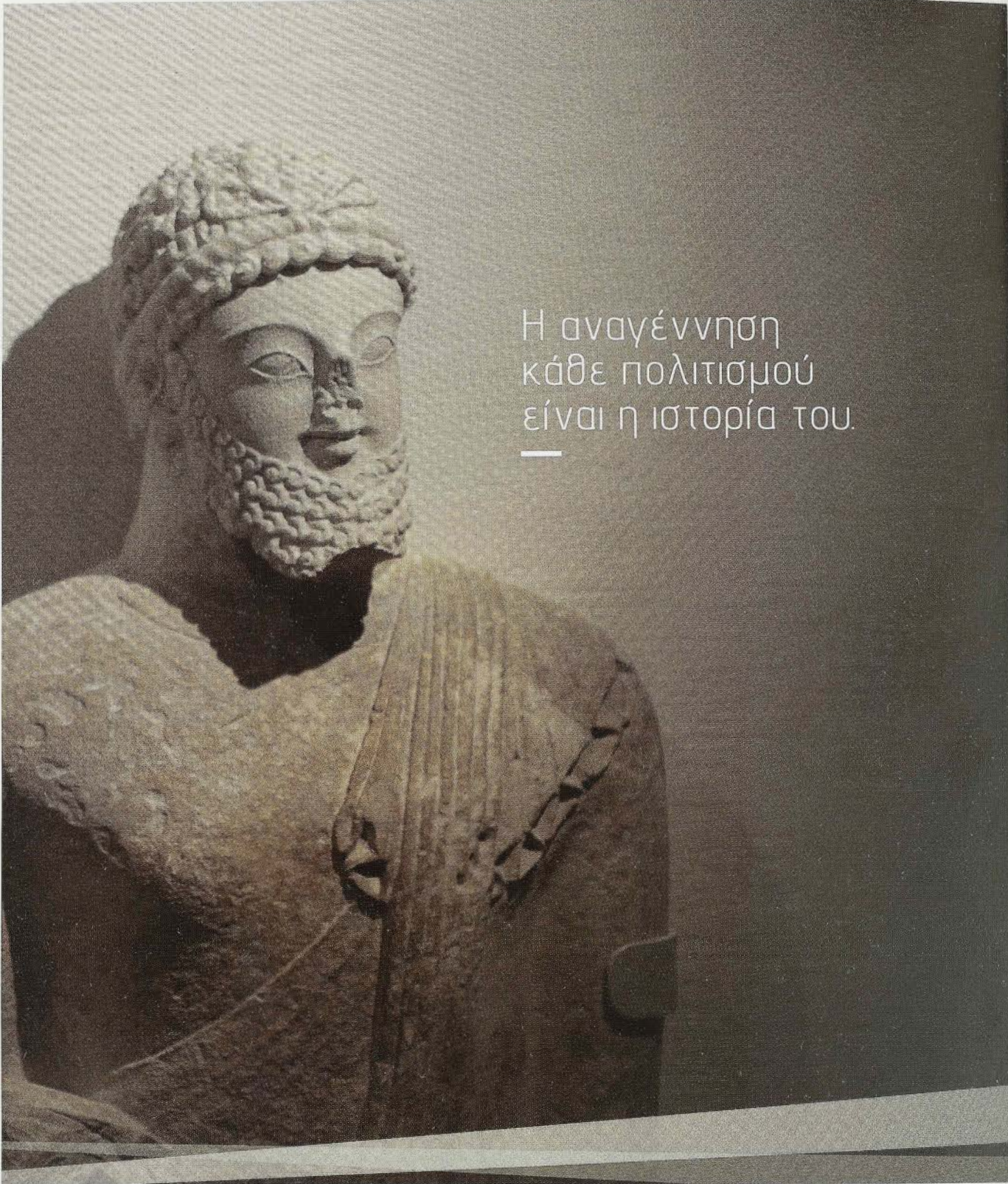

ΝΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ

ADVANCED
MEDIA
INSTITUTE

ΜΕΤΑΜΕΣΟΝΥΚΤΙΕΣ ΕΚΛΟΣΕΙΣ

Η αναγέννηση
κάθε πολιτισμού
είναι η ιστορία του.

**Μουσείο Συλλογής Γεωργίου και Νεφέλης Τζιάπρα Πιερίδη
(Δωρεά Κλειούς και Σόλωνα Τριανταφυλλίδη)**

Ώρες λειτουργίας: Δευτέρα-Κυριακή 10:00-19:00
Είσοδος Ελεύθερη

 boccf boc_csr

Φανερωμένης 86-90, Παλιά Λευκωσία

Πολιτιστικό Ίδρυμα
Τράπεζας Κύπρου

δημοσιογραφία

ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟ COLUMBIA JOURNALISM REVIEW ΤΕΥΧΟΣ 15 - ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 2017

Περιεχόμενα

- 4 Editorial**
| Από τη Σοφία Ιορδανίδου
- 6 De Profundis**
Ο πειρασμός της αυτοπεριχαράκωσης
| Από τον Αντώνη Δ. Παπαγιαννίδη

Άρθρα CJR

- 60 Σοβαρός δημοσιογράφος και σοβαρός αναγνώστης**
Ρεπορτάζ στον αμερικανικό Τύπο για τα αναγνωστικά συνήθεια και το πάθος για τα βιβλία
| Από τον Danny Funt
Μετάφρασε η Θάλεια Παύλου

Οικονομία

- 8 Ελληνική Βιομηχανία Οχημάτων**
Μια ιδιωτικοποίηση που απειλεί θέσεις εργασίας, τεχνογνωσία, επενδύσεις πολλών δισ. ευρώ ακόμη και τα δημόσια οικονομικά
| Από τον Λεωνίδα Βατικιώτη

1. Η Τουρκία παρά τις απειλές απέφυγε την κλιμάκωση.
σελ. 14

2. Google και Facebook ασκούν λογοκρισία.
σελ. 36

3. Οδηγός ...βιβλιοφαγίας από εξειδικευμένους συντάκτες.
σελ. 60

Στήλες

- 26 Σκέψεις για τα Μέσα Διοκτώωσης**
Οκτώ βιβλία για τα social media
| Από τη Λίδα Τσενέ
- 28 Επάγγελμα δημοσιογράφος**
Το χάδι - φάπα από το καλό αφεντικό
| Από το Νίκο Αγγελίδη
- 30 Μια φωτογραφία, ένα γεγονός**
Αγία ...σιωπή για τη ρύπανση
- 36 Ψηφιακή λογοκρισία**
Υπό συζήτηση η διάσπαση της Google ακόμη και του Facebook
| Από τον Μιχάλη Παναγιωτάκη
- 40 Επάγγελμα δημοσιογράφος**
Διψήφιο ρυθμό ανάπτυξης παρουσιάζει η διαδικτυακή διαφήμιση στην Ευρώπη
| Από τον Γιάννη Μανδαλίδη

Έρευνα / Ανάλυση

- 14 Σε νέα φάση το Κυπριακό**
Η Λευκωσία οφείλει και μπορεί να προτάξει τα στρατηγικά και γεωπολιτικά της πλεονεκτήματα
| Από τον Κώστα Βενιζέλο
- 20 Η νέα θητεία της Μέρκελ**
Νέος πιο δεξιός κυβερνητικός συνασπισμός και είσοδος στη Βουλή νεο-ναζιστών
| Από την Ελένη Μαυρούλη
- 32 Θέλουν το Al Jazeera κλειστό!**
Ακριβό είναι το τίμημα που πληρώνει το δίκτυο για τη σύριξη στην Αραβική Άνοιξη
| Από Βάλια Καϊμάκη
- 42 Μια ...ρευστή θεωρία επικοινωνίας**
Στηριγμένα από το συνέδριο που διοργάνωσαν το Advanced Media Institute και το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
| Από την Ελένη Μαυρούλη
- 50 Нарκиссισμός και ίντερνετ**
Οδηγός απομάκρυνσης του κοινού από τα Μέσα δικτύωσης
| Από το Γιώργο Ναρδιά
- 52 Η περίπτωση της United Airlines**
Στρατηγική επικοινωνία και διαχείριση κρίσεων
| Από το Νεόφυτο Ασπριάδη και Στάθη Μπαρμπαγιάννη

Βιβλιοπαρουσίαση

- 46 Καπιταλισμός εναντίον κλίματος**
Σε μοχλό θετικών αλλαγών μπορεί να μετατραπεί η απειλή της κλιματικής αλλαγής, υποστηρίζει η Ναόμι Κλάιν
| Από τον Λεωνίδα Βατικιώτη

δημοσιογραφία
Σε συνεργασία με το
Columbia Journalism Review

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΠΚΥ

Κωνσταντίνος Χρίστου

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΔΟΣΗΣ

Σοφία Ιορδανίδου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Λεωνίδας Βατικιώτης

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Αντώνης Δ. Παπαγιαννίδης

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Sinc. - www.sinc.gr

ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη

ΣΚΙΤΣΑ

Σωτήρης Κιζήλιος, www.cartoonmovement.com

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

InTimeNews.gr, Θάνος Τσάντας

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΕΥΧΟΥΣ

Σοφία Ιορδανίδου, Αντώνης Παπαγιαννίδης, Λεωνίδας Βατικιώτης, Νίκος Αγγελίδης, Μιχάλης Παναγιωτάκης, Βασίλης - Περικλής Μουρδουκούτας, Ελένη Μαυρούλη, Λήδα Τσενέ, Γιάννης Μανδαλίδης, Γιώργος Ναρδής, Βάλια Καϊμάκη, Νεόφυτος Ασπριάδης, Στάθης Μπαρμπαγιάννης, Κώστας Βενιζέλος

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Θάλεια Παύλου

Εκδίδεται από το Advanced Media Institute και τις Μεταμεσονύκτιες Εκδόσεις υπό την αιγίδα του ΜΠΣ «Επικοινωνία και Νέα Δημοσιογραφία» του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Χριστίνα Λιναρδάκη

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Κώστας Βενιζέλος, Βασίλης Μουρδουκούτας, Τίτικα Δημητρούλια, Θύμιος Ζαχαρόπουλος, Σοφία Ιορδανίδου, Αντώνης Δ. Παπαγιαννίδης

ΤΙΜΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Νίκος Ξυδάκης, Ανδρούλλα Βασιλείου, Dan Gillmor, Γεώργιος Μακροπουλιάτης, Victor Navasky, Εμμανουήλ Παράσχος, Χαρίδημος Τσοούκας

Τα δημοσιευόμενα στη «δ» επιστημονικά άρθρα εγκρίνονται από **ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ**, την οποία απαρτίζουν μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας από την Κύπρο, την Ελλάδα και άλλες χώρες.

ΤΟΠΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Αθήνα, Αλεξάνδρου Σούτσου 18, ΤΚ 10671

ΔΙΑΝΟΜΗ ΑΡΓΟΣ Α.Ε.

Όλα τα σημεία πώλησης στην ιστοσελίδα του περιοδικού.

ISSN 2241-6137

EMAIL dimosiografia@dimosiografia.com

WEBSITE www.dimosiografia.com

Η δημοσιογραφία χωρίς αποκλεισμούς

Δημιουργείται...

από έμπειρους ακαδημαϊκούς και δημοσιογράφους που επιλέγουν να συνεργάζονται με νέους επαγγελματίες και να μοιράζονται, συχνά πειραματιζόμενοι, το ίδιο πάθος.

Καλύπτει...

με αξιώσεις τα ακαδημαϊκά πρότυπα, αξιολογώντας επιστημονικά άρθρα προς δημοσίευση για τη δημοσιογραφία και την ενημέρωση, όσο και τρέχοντα θέματα της επικαιρότητας.

Αποτελεί...

πλατφόρμα ελεύθερης έκφρασης που υπηρετεί την έρευνα, το ανεξάρτητο ρεπορτάζ και την παραγωγή πρωτότυπου περιεχομένου.

Αγαπά...

το μελάνι, σε μια εποχή που οι έντυπες εκδόσεις λιγοστεύουν, πιστεύοντας πως ό,τι αξίζει πρέπει και να τυπώνεται.

Σερφάρει...

ακατάπαυστα και σε εμπλουτισμένη μάλιστα μορφή στο διαδίκτυο όπως επιτάσσει η εξέλιξη του διαδικτυακού περιβάλλοντος.

Προσφέρει...

χώρο, που δεν περισσεύει αλλού, σε διαφορετικές προσεγγίσεις και αναγνώσεις στην Ελλάδα, την Κύπρο και τον κόσμο.

Απευθύνεται...

σε όσους αγαπούν την ανάγνωση, την ανάλυση και την κριτική σκέψη, σε όσους δεν αρκούνται στην επιφανειακή πλευρά των γεγονότων.

Εκδίδεται...

από το Advanced Media Institute και τις Μεταμεσονύκτιες Εκδόσεις σε συνεργασία με το Columbia Journalism Review από το 2013.

Τελεί...

υπό την αιγίδα του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Επικοινωνία και νέα δημοσιογραφία» του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Διατίθεται...

σε επιλεγμένα βιβλιοπωλεία, σημεία Τύπου και στο Διαδίκτυο, με νέο σχεδιασμό και σύγχρονη αισθητική.

Προτιμά...

να το διαβάζουν απνευστί, οριζοντίως και καθέτως κι ουχί διαγωνίως, αδιαφορώντας για τα παραπάνω.

Editorial

Από το κακό...

ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ

Έντονα περιπλέκεται το διεθνές σκηνικό:

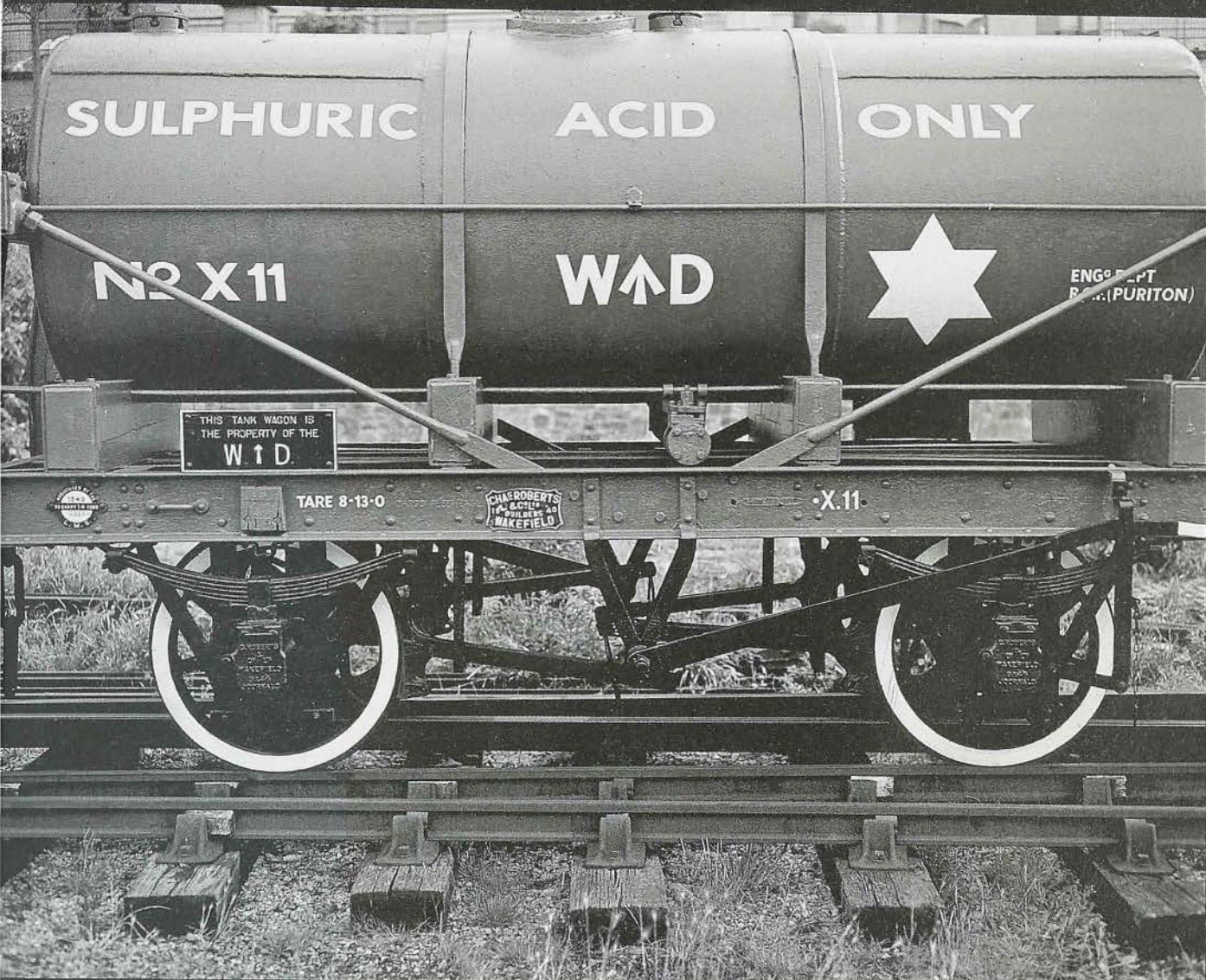
1. Με το Κουρδικό/Ιρακινό και Καταλανικό/Ισπανικό δημοψήφισμα: το μεν «μπόρεσε» να προχωρήσει, το δε οδήγησε σε εικόνες παράδοξης βίας. Εύλογο το μεν, αφού οι Κούρδοι με τις ευλογίες των Αμερικανών και των Ισραηλινών προχώρησαν, γι' αυτό και δεν τόλμησε καμία αντίθετη δύναμη να λάβει μέτρα εναντίον τους. Εν αντιθέσει με το δε, όπου Ευρωπαϊκή Ένωση και Αμερική τάχθηκαν εναντίον των Καταλανών. Χαρακτηριστική η απόφαση του συνταγματικού δικαστηρίου της Ισπανίας που απαγόρευσε συνεδρίαση του καταλανικού κοινοβουλίου, υπογραμμίζοντας τον φόβο του ότι, σε περίπτωση πραγματοποίησης της συνεδρίας, οι Καταλανοί θα προχωρήσουν και στην κήρυξη της ανεξαρτησίας τους!!! Ακόμη μία εκδήλωση/επιβεβαίωση ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι απολύτως δεκτές λύσεις που οδηγούν σε ενδυνάμωση ακροδεξιών πρακτικών!
2. Με την παγκόσμια εκρηκτικότητα που «ξεφεύγει», όπως στην περίπτωση ΗΠΑ/Β. Κορέας: Σίγουρα είναι κρίσιμα τα πράγματα, αλλά πιθανότατα ο συσχετισμός δυνάμεων στην περιοχή (Ρωσία και Αμερική, γνωρίζοντας τον κίνδυνο, μάλλον θα μείνουν τουλάχιστον ουδέτεροι) μαζί με τον εξοπλισμό της ΛΔ της Κορέας θα αποτρέψουν πιθανή επίθεση των Ηνωμένων Πολιτειών.
3. Με τη συνεχή μετατόπιση προς τα δεξιά εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά
 - τη δεξιά στροφή στη Γερμανία, που «εξέπληξε» το πολιτικό σύστημα. Δεν είναι και λίγο να μπαίνουν στη Βουλή για πρώτη φορά μετά το 1945 οι Ναζί,
 - την ακόμη πιο δεξιά στροφή του Μακρόν με την επιχειρούμενη ισοπέδωση όλων των εργατικών και κοινωνικών κατακτήσεων αλά Γερμανία.

Σε όλα τα παραπάνω ζητήματα, εκκωφαντική περιγράφεται η αμνηχανία του ελληνικού και του ευρωπαϊκού Τύπου. Ενδεχομένως λόγω φόβου ντόμινο, η

ανοχή και η κάλυψη στην, καθόλα ενάντια στα δημοκρατικά της θεμέλια, στάση της ΕΕ είναι το κυρίαρχο ζήτημα.

Στα δικά μας προκύπτει μια εντοπωσιακή μεταστροφή των διεθνών παραγόντων. Όλοι, από Ντάισελμπλουμ μέχρι Τραμπ, εμφανίζονται υπέρ της σημερινής κυβέρνησης. Σα να λέμε ότι οι διεθνείς παράγοντες είναι εξαιρετικά ικανοποιημένοι από την υλοποίηση των μνημονίων. Και δικαίως, μιας και οδεύουμε προς τη λήξη του προγράμματος, με τις αντιδράσεις που συνόδευσαν τα δύο πρώτα να αποτελούν μακρινή ανάμνηση. Από τη μεριά της η κυβέρνηση εμφανίζεται να ποντάρει σε μια fast track αξιολόγηση, που θα έχει ολοκληρωθεί ακόμη και μέχρι τον Δεκέμβριο προς αποφυγή φθοροποιών χρονοτριβών, έτσι ώστε την άνοιξη να είναι ελεύθερο το πεδίο ακόμη και για εκλογές. Πληθαίνουν άλλωστε οι αναφορές που τις τοποθετούν εντός του 2018: λίγο πριν ή λίγο μετά το τέλος του τρίτου προγράμματος, ώστε ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ να καρπωθούν την υπεραξία της ημερομηνίας λήξης. Κι ως έχουν ψηφιστεί επιθυμητά πλεονάσματα για περισσότερες από τέσσερις δεκαετίες ακόμη...

Στο δικό μας μνητιακό τοπίο, ενώ στεριώνουν τα πράγματα - Μαρινάκη, Σαββίδη - την ίδια στιγμή τόσο εφημερίδες όσο και κανάλια ευθραυστοποιούνται, ενώ παρατηρείται μεγάλη κινητικότητα για νέα έντυπα. Οι αιτίες ωστόσο της κακοδαιμονίας στον Τύπο παραμένουν και γίνονται πιο απειλητικές: Εν ολίγοις, έλλειψη κεφαλαίων, που δεν είναι μόνο μια στιγμή ενός φαύλου κύκλου, ο οποίος περιλαμβάνει πτώση εισοδημάτων, χαμηλή αναγνωσιμότητα, ακόμη χαμηλότερη αξιοπιστία, έλλειψη επενδύσεων ανακτούσαν την εμπιστοσύνη του παλιού αναγνωστικού κοινού και την προσέλκυση νέου-περισσότερο απαιτητικού, κ.ο.κ. Την ίδια ώρα, το status του δημοσιογράφου υποβαθμίζεται: ασφαλιστικά, εργασιακά, εξαρτησιακά, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει σοβαρά να στρεβλωθεί ολόκληρη η δημόσια συζήτηση. ●

ΣΕΙΡΑ: ΔΙΚΤΥΑ - ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ #1
 ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
 ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ & ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ

□

ΣΠΥΡΟΣ Α. ΒΡΕΤΟΣ
 Α.Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Επιστήμες τῆς Ανθρώπινης
κουλ.
 Επικοινωνία / Δημοσιογραφία

ΣΕΙΡΑ: ΔΙΚΤΥΑ - ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ #2
 ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
 ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ & ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ

□

ΣΠΥΡΟΣ Α. ΒΡΕΤΟΣ
 Α.Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

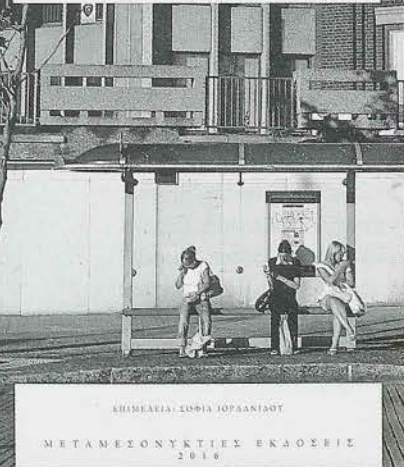
Κοινωνία
κουλ.
 Επικοινωνία / Δημοσιογραφία

ΣΕΙΡΑ: ΔΙΚΤΥΑ - ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ #3
 ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
 ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ & ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ

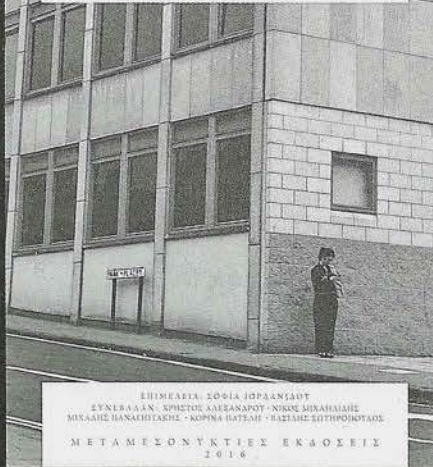
□

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
 ΣΟΦΙΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΟΥ

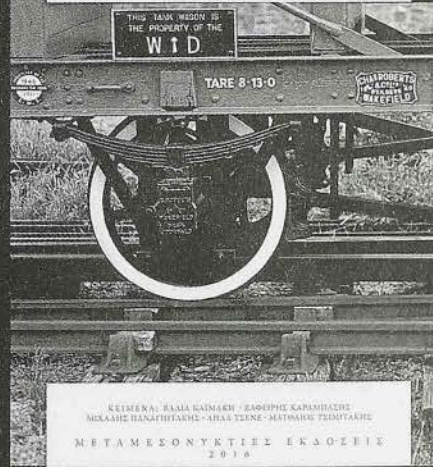
Κοινωνικά Μία
κουλ.
 Επικοινωνία

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΣΟΦΙΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΟΥ
 ΕΥΝΕΒΑΛΑΝ, ΧΡΙΣΤΟΣ ΛΑΖΑΝΑΡΟΥ - ΝΙΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
 ΜΙΚΑΗΛΗΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ - ΚΟΡΥΝΑ ΠΑΥΛΟΥ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΠΗΡΙΔΟΠΟΥΛΟΣ
 ΜΕΤΑΜΕΣΟΝΥΚΤΙΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
 2016

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΣΟΦΙΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΟΥ
 ΕΥΝΕΒΑΛΑΝ, ΧΡΙΣΤΟΣ ΛΑΖΑΝΑΡΟΥ - ΝΙΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
 ΜΙΚΑΗΛΗΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ - ΚΟΡΥΝΑ ΠΑΥΛΟΥ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΠΗΡΙΔΟΠΟΥΛΟΣ
 ΜΕΤΑΜΕΣΟΝΥΚΤΙΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
 2016

ΚΕΙΜΕΝΑ: ΒΑΣΙΛ ΚΑΙΜΑΚΗΣ - ΣΟΦΗΡΗΣ ΚΑΡΑΜΙΛΙΔΗΣ
 ΜΙΚΑΗΛΗΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ - ΑΝΔΡΑΣ ΤΣΙΛΗΣ - ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΤΣΙΜΠΤΑΚΗΣ
 ΜΕΤΑΜΕΣΟΝΥΚΤΙΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
 2016

Ωριμάνσεις – αλλά πού θα μας βγάλουν;

Καθώς σε κάθε στροφή θα ελλοχεύει μια στραβή (και η αδυναμία χειρισμού της) ή πάλι μια πρόκληση «εύκολης» αντιπαράθεσης, ο πειρασμός της αυτοπεριχαράκωσης στην οπαδικότητα θα παραμένει ισχυρός. Και πόσο, μα πόσο εύκολος.

ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΗ Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗ*

E

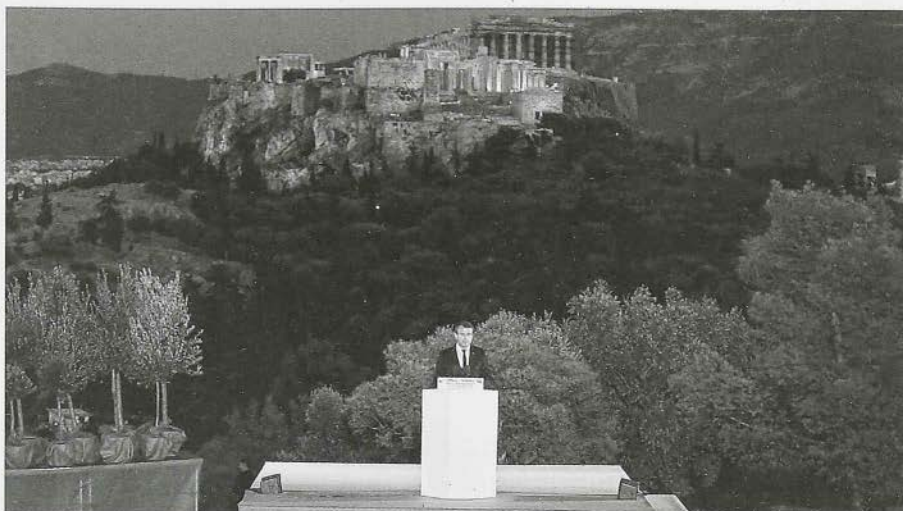
κείνο που όλον αυτόν τον καιρό συντελείται γύρω μας είναι μια σειρά από ωριμάνσεις – σε όλα τα πεδία και όλα τα επίπεδα. Τα οποία αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, αν και όχι αναγκαστικά προς μια αναμενόμενη κατεύθυνση. Αποκρυπτογράφηση:

Ας ξεκινήσουμε από μια ευρύτερη ματιά, ας πούμε την ευρωπαϊκή. Η αίσθηση ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση βαθμιαία εξαντλεί τα όρια του εγχειρήματος που απετέλεσε εδώ και 60 χρόνια, πάντως ότι η αρχιτεκτονική της Ευρωζώνης (που θέλησε να παραστήσει τον «σκληρό πυρήνα» των Ευρωπαϊκής ενοποίησης – θυμάστε;) επισωρεύει σχέδια μεταρρύθμισης. Από «Το Μέλλον της Ευρώπης» που πήγε να αναζητήσει, με 5 σενάρια τα οποία όμως σπρώχνονταν προς μια εκδοχή Ευρώπης περισσότερων ταχυτήτων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέχρι και τα σχέδια του Προέδρου Γιουνκέρ/ «το 6ο σενάριο» που παρουσιάστηκαν με την ομιλία State of Europe/ «Η Κατάσταση της Ευρώπης» κατ' απομίμηση της αμερικανικής προεδρικής πρακτικής ενώπιον του Ευρωκοινοβουλίου, ωστόσο με σημαντικούς σταθμούς τις τοποθετήσεις του Γάλλου Προέδρου Μακρόν (στη με πυκνούς συμβολισμούς Πνύκα των πηγών – λέμε – της δημοκρατίας, αλλά και στο με άλλους συμβολισμούς αμφιθέατρο της Σορβόννης, όπου είχε την έδρα της κάποτε η θρησκευτική αυθεντία, αργότερα όμως προχώρησε ο Μάνς του '68), δεν γίνεται μόνο θεσμική αναζήτηση. Γίνεται προπαντός η παραδοχή ότι τα μέχρι σήμερα σχήματα έχουν εξαντληθεί. Πόση ειλικρίνεια, όμως, υπάρχει π.χ. στην πρόταση για Ευρωπαϊό υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών ή/και για Προϋπολογισμό της Ευρωζώνης ή, ακόμη πλησιέστερα σ' εμάς, για μετάβαση από τον ESM (που έχει στο χαρτοφυλάκιό του το δικό μας το χρέος...) σε ένα Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ταμείο; Ποιοι στόχοι/ποια μέσα; Αντίστοιχα, ποια στόχευση θα υπάρξει στην προτεινόμενη δημιουργία ενισχυμένων αμυντικών δομών, αλλά και πιο προχωρημένων μηχανισμών ελέγχου της μετανάστευσης;

Ο τρόπος με τον οποίο μια αρχικά θετική υποδοχή των προτάσεων Μακρόν από τη (προεκλογική καν) Γερμανία μετατράπηκε σε αποκήρυξη κάθε έμμεσης μετάβασης σε transfers Europe/Ευρώπη μεταβιβαστικών πληρωμών, κάτι δείχνει. Ήρθαν δε και τα αποτελέσματα της Γερμανικής κάλπης, η ανάδειξη του υπερσυντηρητικού AfD, η υποχώρηση (παρά τη συντηρητική στροφή της) της κυρίαρχης αλλά ψαλιδισμένης CDU/CSU, η άνοδος των «διαφορετικά» συντηρητικών FDP, η κατάρρευση του SPD και η ανηφορική αναζήτηση κυβερνητικού συνασπισμού για να δείξουν την αβεβαιότητα της τωρινής ευρωπαϊκής πορείας.

* Δικηγόρος με ειδικευση στα θέματα Ε.Ε., δραπετής από νωρίς στη δημοσιογραφία, ο **Α. Δ. Παπαγιαννίδης** είναι σύμβουλος έκδοσης της «Δ».

Η γεμάτη συμβολισμούς
ομιλία του γάλλου
προέδρου Εμμανουέλ
Μακρόν στην Πύνακα
επιβεβαίωσε την τροχιά
αλλαγών στην οποία έχει
εισέλθει η ΕΕ.

INTIME / ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΙΑΚΟΣ

Η αμήχανη ελληνική στάση

Πάμε, τώρα, λίγο πιο προς τα δικά μας. Η ελληνική στάση μπροστά σ' αυτές τις εξελίξεις είναι – ας είμαστε λιγάκι αυστηροί – στάση αμηχανίας. Τόσο από πλευράς της Κυβέρνησης (όπου ειπώθηκαν διάφορα θετικά/συμπαθητικά, ιδίως ως «απάντηση» στις πρωτοβουλίες Μακρόν: μας τήπισε άλλωστε με λαμπρή ρητο ορροituunity περισσότερο κι από τον Μπαράκ Ομπάμα...) όσο και της Αντιπολίτευσης (που μένει στην ασφαλή μνήμη του Καραμανλικού Ευρωπαϊσμού των «Ανήκομεν» και των Σημιτικών δαφνών της συμμετοχής στον «σκληρό πυρήνα») οι τοποθετήσεις παραμένουν γενικόλογες. Όμως...

...Όμως εν τω μεταξύ έρχεται η αγκαλιαστική πλέον αποδοχή/υποδοχή του νυν Κυβερνητικού ρεαλισμού από τη θεσμική Ευρώπη – το απογείωσε ο άλλοτε επιθετικός Γερούν Ντάϊσελμπλουμ, ο οποίος βέβαια με την συμβουλή του για εκλογές όχι πριν το 2019 θύμισε λιγάκι Ουώρρεν Κρίστοφερ της εποχής πατρός Μητσοτάκη – και από τη μνηιακή εκδοχή ευρωπαϊκής ορθοδοξίας/FAZ – SZ – Welt – Handelsblatt. Έρχεται και η πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του εποπτικού SSM να θέσουν εκποδών το ΔΝΤ όσον αφορά τις ανησυχίες για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Πάντως, έτσι ξεκινάει η φθινοπωρινή πορεία για την τρίτη αξιολόγηση (η δεύτερη μας χάρισε την προ-νομοθέτηση μέτρων για το 2019-20, δηλαδή σαφώς για μετά τη λήξη του Μνημονίου-3) και για την – προσδοκώμενη – clean exit από το τωρινό Πρόγραμμα τον Αύγουστο του 2018, αρχίζει και διαφαίνεται μια άλλη προοπτική. Ποια; Ενώ η Κυβέρνηση είχε δέσει κόμπο στο μαντίλι κάποια συζήτηση για το χρέος «μετά τις γερμανικές εκλογές», ενώ η Αντιπολίτευση – και όχι μόνον: και ο Γιάννης Στουρνάρας ως ΤτΕ και ο Νίκος Χριστοδουλάκης – επεσήμαιναν την ανάγκη να εξασφαλιστεί δημοσιονομικός χώρος /να πάει λίγο πίσω ο υπερφιλόδοξος-ψιλοπαρανοϊκός στόχος υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων για το 2018-22, τώρα η σαφέστερη της προβλεπόμενης ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας (συνολικά), που θα «τραβάει» και την ελληνική, συν η δημοσιονομική υπεραπόδοση (για την ώρα) του ελληνικού φορολογικού κάρου, δημιουργεί τι; Μα... τον πειρασμό

των Ευρωπαίων «εταίρων», πάντως των σε αναζήτηση δικών τους ισορροπιών Γερμανών, να πουν στην τακτοποιημένη – πλέον – Ελλάδα «καλά τα πάτε, προχωρήστε τώρα τα επόμενα 3-5-10 χρόνια κάπως έτσι». Κι αν προκύψει πρόβλημα – όποτε προκύψει, όπως προκύψει – «το ξαναβλέπουμε».

Η μνηιακή αδυναμία

Γιατί δώσαμε τόσο χώρο – σ' ένα έντυπο που ασχολείται με την Δημοσιογραφία και Επικοινωνία –σε αυτού του είδους τις εξελίξεις; Α, είναι απλό! Επειδή θεωρούμε ότι παρόμοια ζητήματα είναι πράγματι εξαιρετικά δύσκολο να προσεγγιστούν, να αναδειχθούν, να αναλυθούν. Και, αντ' αυτού, ελλοχεύει η οπαδική προσέγγιση – το βλέπουμε κάθε τόσο. Δοκιμάστε, ομοίως, να εξηγήστε ακριβώς τις ισορροπίες και τις προκλήσεις γύρω από τη Βάση της Σούδας, με ευκαιρία π.χ... την επίσκεψη Τσίπρα στις ΗΠΑ.

Οι προωθούμενες αλλαγές και ωριμάνσεις στον μαγικό ελληνικό μνηιακό κήπο – η υποστασιοποίηση, πλέον, ενός Ομίλου Μαρινάκη εκεί που είχε γραφεί ιστορία από το Συγκρότημα Λαμπράκη της Χρήστου Λαδά (με «ΤΟ ΒΗΜΑ» να επιχειρεί να επιτύχει ισορροπίες, με «ΤΑ ΝΕΑ» πιο προς ντυντουόκα αντικυβερνητισμού), η διστακτική πορεία του εγχειρήματος Σαββίδη/Μάρη στον χώρο του «ΕΘΝΟΥΣ» και βλέπουμε για κανάλι, η οβιδιακή/ψυχαγωγική μετάπλαση του ΣΚΑΙ, η συνεχιζόμενη αδυναμία της ΕΡΤ να δώσει πειστικό στίγμα, η επίσης συνεχιζόμενη οικονομική αδυναμία των πάντων (με τη σκιά του τέλους πάνω από πολλούς), η αναδυόμενη όλο-και-πιο-υπεραπλουστευτική/αγριανθρωπική εικόνα του διαδικτυακού «προϊόντος» – συνεχίζουν να είναι αναντίστοιχες προς τι;

Προς την πειστική ανάγκη περιγραφής, επεξήγησης, ανάλυσης της πολυπλοκότητας που όλα αυτά τα παραπάνω κουβαλάνε μαζί τους. Καθώς δε σε κάθε στροφή θα ελλοχεύει μια στραβή (και η αδυναμία χειρισμού της), όπως με την πετρελαιοκλιδα του Σαρωνικού, ή πάλι μια πρόκληση «εύκολης» αντιπαράθεσης, όπως στο συνεχιζόμενο Έπος/saga Noor 1-Καρμένου, ο πειρασμός της αυτοπεριχαράκωσης στην οπαδικότητα θα παραμένει ισχυρός. Και πόσο, μα πόσο εύκολος. ●

Η **ΕΛΒΟ** είναι μια βιομηχανία που δεν έχει ανταγωνιστή καθώς σε κάθε διαγωνισμό που συμμετέχει είναι πάντα ο μειοδότης, προς όφελος φυσικά του κρατικού προϋπολογισμού.

Ελληνική Βιομηχανία Οχημάτων: Η ιδιωτικοποίηση θα φέρει το τέλος της!

Ο ορατός κίνδυνος πώλησης της ΕΛΒΟ σε ιδιώτη θα προκαλέσει κόστος εκατομμυρίων για τον κρατικό προϋπολογισμό, θα δυναμιτίσει τις δυνατότητες ανάπτυξης της εταιρείας και θα θέσει σε κίνδυνο τις θέσεις εργασίας!

ΤΟΥ ΛΕΩΝΙΔΑ ΒΑΤΙΚΙΩΤΗ*

εν συμβαίνει τόσο συχνά μια παραγωγική μονάδα ακμαία και υγιή, με τόσο δυναμικό παρελθόν 45 ολόκληρων χρόνων κι αναμφισβήτητες δυνατότητες να οδηγείται συνειδητά στο χείλος του γκρεμού, ενώ μπορεί να σταθεί στα πόδια της, τώρα! Είναι η Ελληνική Βιομηχανία Οχημάτων (ΕΛΒΟ), που εδώ και τρία χρόνια βρίσκεται σε καθεστώς ειδικής εκκαθάρισης εν λειτουργία, με την κυβέρνηση να την οδηγεί στην ιδιωτικοποίηση, ξέροντας μάλιστα ότι ο ιδιώτης δεν ενδιαφέρεται για την παραγωγή!

Επισκεφθήκαμε το εργοστάσιο της ΕΛΒΟ στη βιομηχανική περιοχή της Σίνδου, έξω από τη Θεσσαλονίκη, μόλις δύο μέρες μετά τη συνάντηση του σωματείου των εργαζομένων με τους αρμόδιους υπουργούς στις 18 Σεπτεμβρίου. Η συζήτηση που είχαν με τον υπουργό Άμυνας Π. Καμμένο, τον αναπληρωτή υπουργό Δ. Βίτσα και τον υπουργό Υποδομών και Μεταφορών Χρ. Σπίρτζη έκανε τους εργαζομένους ακόμη πιο ανήσυχους για το μέλλον, δεδομένου ότι στο διάλογο που αναπτύχθηκε εκφράστηκε για πολλοστή φορά η εμμονική και αδικαιολόγητη επιλογή της κυβέρνησης να ιδιωτικοποιηθεί η ΕΛΒΟ.

Η διαχρονική παραγωγή της ΕΛΒΟ

1973-1976	3.000 τρακτέρ Steyr	
1986-2010	700 πυροσβεστικά οχήματα	
1982-2010	3.000 λεωφορεία κάθε τύπου	
1987-1999	12.500 τζιπ Mercedes	
1976-1984	13.000 φορτηγά Steyr	
2005-2010	170 άρματα μάχης Leopard Hel II	
1989-1997	650 τεθωρακισμένα οχήματα Λεωνίδης	

*Ο Λεωνίδας Βατικιώτης αρθρογραφεί στον Τύπο από το 1992 για θέματα οικονομίας και διεθνών σχέσεων. Έχει επιμεληθεί επιστημονικά πολλά ντοκιμαντέρ κι έχει μεταφράσει βιβλία Οικονομικών. Είναι διδάκτορας του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Πάντειου Πανεπιστημίου.

Η ΕΛΒΟ είναι η μοναδική πιστοποιημένη στην Ευρώπη εταιρεία από την General Motors να παράγει τα οχήματα Χάμβι, διαθέτει επίσης το πιστοποιητικό του NATO Secret 4, που στην αγορά έχει ανυπολόγιστη αξία.

«Το πρόβλημα μπορούσε να λυθεί σε μία νύχτα, αν το Ελληνικό Δημόσιο απελευθέρωνε τα 60 εκατ. ευρώ που έχει διαθέσιμα και ξέρουμε μάλιστα ότι αργά ή γρήγορα θα δοθούν στην ΕΛΒΟ. Επίσης, αν εγκρινόταν η κατασκευή οχημάτων της Πυροσβεστικής, που καθυστερεί εδώ και χρόνια με τα γνωστά αποτελέσματα που είδαμε φέτος το καλοκαίρι, κι αν άναβε το πράσινο φως για την παραγωγή ανταλλακτικών για τα 15.000 φορτηγά οχήματα Steyr του ελληνικού στρατού, τα μισά εκ των οποίων είναι παροπλισμένα λόγω έλλειψης ανταλλακτικών», μας δήλωσε ο αντιπρόεδρος του Σωματίου Εργαζομένων στην ΕΛΒΟ Θόδωρος Δημητριάδης, που απορρίπτει κάθε σκέψη ιδιωτικοποίησης. «Η πάγια θέση του Σωματίου μας είναι η εταιρεία να υπαχθεί στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. Υπάρχει αυτή η δυνατότητα, αξιοποιείται κατά κόρον σε Γερμανία και Γαλλία, άρα είναι ζήτημα πολιτικής βούλησης η εφαρμογή της», μας δήλωσε.

Στο χέρι της κυβέρνησης η διάσωση της ΕΛΒΟ

Η απροθυμία της κυβέρνησης να χρηματοδοτήσει την ΕΛΒΟ άμεσα δεν είναι άσχετη με την πίεση που ασκεί στους εργαζομένους να αποδεχθούν την ιδιωτικοποίηση, σε τέτοιο βαθμό ώστε να τους απειλεί ότι, αν δεν συμφωνήσουν, τότε η επιχείρηση θα κλείσει. Κι η ευθύνη θα ανήκει στους εργαζομένους! Προφανώς η κυβέρνηση, για να κάνει ακόμη πιο ελκυστική την ΕΛΒΟ, θέλει να δώσει προίκα στον νέο αγοραστή τις παραγγελίες που είναι σε αναμονή εδώ και χρόνια. Πρόκειται για πολιτικό έγκλημα, δεδομένου ότι από τη στιγμή που κηρύχθηκαν άγονοι οι δύο διαγωνισμοί για την πώλησή της, που μεταξύ άλλων περιλάμβαναν και ελάχιστο τίμημα 10 εκατ. ευρώ, και έχει πλέον ανοίξει η διαδικασία των απ' ευθείας διαπραγματεύσεων, κάλλιστα η κυβέρνηση μπορεί να τις οδηγήσει στα βράχια και να αναλάβει την ΕΛΒΟ. Να σημειωθεί μάλιστα, για να γίνουν εμφανείς οι κίνδυνοι που υφίστανται και τα περιθώρια χειρισμών της κυβέρνησης, ότι σε αυτή τη διαδικασία δεν υπάρχει ελάχιστο τίμημα, ούτε καν 1 ευρώ!

«Πρέπει να γίνει κατανοητό πως, αντίθετα με εμάς και

τον ελληνικό λαό που θέλουμε ανοιχτή την ΕΛΒΟ για να διασωθούν οι θέσεις εργασίας και να μείνει αυτή η σπάνια τεχνογνωσία στον τόπο μας, υπάρχουν επιχειρηματίες που τη θέλουν γι' άλλους λόγους», ανέφερε ο Μάριος Τσελώνης, ταμίας του Σωματίου. «Αρκεί μια ματιά στα όσα διαδραματίστηκαν στο παρασκήνιο, αλλά και δημοσίως, στο πλαίσιο των δύο άγονων διαγωνιστικών διαδικασιών. Οι δύο αρχικά ενδιαφερόμενοι ήταν η γερμανική Krauss-Maffei (KMW) και μια νοτιοαφρικανική με την επωνυμία Paramount. Στην πορεία ωστόσο φάνηκε ότι η γερμανική χρησιμοποίησε τη συμμετοχή της στον διαγωνισμό για να εκβιάσει να λυθούν παλιότερες εκκρεμότητές της με το Ελληνικό Δημόσιο, οι οποίες πράγματι λύθηκαν κι έτσι εντός του Αυγούστου πληρώθηκε 40 εκατ. ευρώ. Ενώ, η προέλευση της νοτιοαφρικανικής εταιρείας χανόταν σε δαιδαλώδεις διαδρόμους υπεράκτιων εταιρειών, με έδρα το Χονγκ-Κονγκ και την Κύπρο», ήταν τα λόγια του Μ. Τσελώνη.

Η αδημονία της κυβέρνησης να δώσει όσο-όσο και κατά το δυνατό νωρίτερα την ΕΛΒΟ (κι ας υπόσχονταν ότι θα μείνει στο Δημόσιο υπουργοί όπως ο Π. Καρμμένος κι ο Δ. Βίτσας, κατά την επίσκεψή τους στη Σίνδο πριν το 2015) φαίνεται κι από την πρόταση που είχε καταθέσει στο νέο αγοραστή να του ενοικιάσει μια ξεχωριστή επένδυση της ΕΛΒΟ, που περιλαμβάνει κλειστό θάλαμο προστατευμένο από αντικατασκοπία, πίστα δοκιμών για άρματα, κ.ά. έναντι 400.000 ευρώ ετησίως! Μόνο που γι' αυτήν την εγκατάσταση είχαν δαπανηθεί 67 εκατ. ευρώ. Με μια απλή διαίρεση συνάγεται ότι η απόσβεση θα ολοκληρωθεί σε 167 χρόνια. Τέτοια υπεράσπιση του δημόσιου πλούτου είχαμε να δούμε από την εποχή της Κατοχής...

Η καχυποψία των εργαζομένων για τις πραγματικές προθέσεις του νέου αγοραστή προέρχεται από τη βαθιά γνώση τους για τα πράγματα του κλάδου. Συγκεκριμένα, για την τεράστια αξία των πιστοποιητικών και των δεκάδων βεβαιώσεων καλής εκτέλεσης προγραμμάτων και παραγγελιών που έχει στα άυλα περιουσιακά της στοιχεία η ΕΛΒΟ. Για παράδειγμα, η ΕΛΒΟ είναι η μοναδική πιστοποιημένη στην Ευρώπη εταιρεία από την General Motors να παράγει τα οχήματα Χάμβι, διαθέτει

Όλες οι κυβερνήσεις
τα τελευταία χρόνια
οδήγησαν την ΕΛΒΟ
στην παρακμή και την
απαξίωση, χωρίς ποτέ
να εκμεταλλευθούν
τις τεράστιες
παραγωγικές
δυνατότητές της.

επίσης το πιστοποιητικό του NATO Secret 4, που στην αγορά έχει ανυπολόγιστη αξία, κ.ά.

«Αυτό που θέλουν είναι τα πιστοποιητικά»

«Ποιος μας διασφαλίζει ότι ο νέος ιδιοκτήτης δεν θα πάρει αυτά τα πιστοποιητικά, που αποδεικνύουν την ασύγκριτη τεχνογνωσία του προσωπικού, και θα φύγει, οδηγώντας σε μαρασμό την εταιρεία, ακόμη και σε κλείσιμο;», ήταν τα λόγια του Μ. Τσελώνη. Ανψυχία που εντείνεται αν λάβουμε υπ' όψη μας ότι ακόμη κι εντός της Ελλάδας υφίστανται οικονομικά κέντρα που έχουν συμφέρον από το κλείσιμο της ΕΛΒΟ. Στόχος τους να γίνουν χαλίφης στη θέση του χαλίφη. Κι ως πρόκειται για μη συγκρίσιμα μεγέθη...

Το Ελληνικό Δημόσιο θα έπρεπε να αποκλείσει κάθε σχέδιο ιδιωτικοποίησης της ΕΛΒΟ, ακόμη και στην περίπτωση που το κράτος θα διατηρήσει ένα μειοψηφικό ποσοστό του μετοχικού της κεφαλαίου, λόγω της πολύ αρνητικής εμπειρίας του παρελθόντος. Του πολύ πρόσφατου μάλιστα παρελθόντος... Ο Μ. Τσελώνης μας περιέγραψε πόσο στοίχισε στην ΕΛΒΟ και το Ελληνικό Δημόσιο η προηγούμενη συνεργασία του με ιδιώτες: «Την πρώτη δεκαετία του 2000 στην ΕΛΒΟ εισήλθε ως μειοψηφικός μέτοχος ο Μυτιληναίος, αγοράζοντας το 49% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας. Η συμμετοχή του έγινε στο πλαίσιο της συμπαραγωγής των αρμάτων μάχης Leopard 2. Η ΕΛΒΟ ωστόσο αποδείχθηκε ο μεγάλος χαμένος αυτής της σύμπραξης, καθώς ο Μυτιληναίος πήρε στη ΜΕΤΚΑ όλες τις εργασίες υψηλής προστιθέμενης αξίας, όπως τη συγκόλληση και την κατασκευή του σκάφους, ενώ στην ΕΛΒΟ άφησε υποδεέστερες εργασίες, όπως τη συναρμολόγηση του πύργου και τους ελέγχους. Στο τέλος δε, παραχώρησε το μερίδιό του στο Ελληνικό Δημόσιο έναντι ενός αδικαιολόγητα υψηλού τιμήματος, 1 ευρώ ανά μετοχή, κι έφυγε αφήνοντας χρέη ύψους 110 εκατ. ευρώ».

Το πάθημα δεν έγινε μάθημα για την πολιτική ηγεσία, που έχει αποδεχθεί το ενδεχόμενο ιδιωτικοποίησης κι ως γνωρίζει ότι κι εδώ η αγοράστρια εταιρεία θα φορτώσει στο Δημόσιο πλήθος υποχρεώσεων για να πάρει την ΕΛΒΟ «καθαρή»,

όπως συνέβη και σε πολλές άλλες ιδιωτικοποιήσεις, π.χ. με την Αγροτική Τράπεζα. Ο κίνδυνος είναι ορατός, καθώς στον ισολογισμό του 2015 αναγράφονται συσσωρευμένες ζημιές της τάξης των 170 εκατ. ευρώ... Άλλος κίνδυνος που σχετίζεται με την ιδιωτικοποίηση αφορά πιθανό αίτημα του νέου ιδιοκτήτη να απολυθούν 100-150 εργαζόμενοι, με το κόστος της αποζημίωσής τους να το αναλαμβάνει το Ελληνικό Δημόσιο και το κόστος των διαφυγόντων μισθών και ημερομισθίων οι οικογένειές τους και η κοινωνία, ώστε να παραλάβει μια ΕΛΒΟ «μικρή και ευέλικτη».

Στο εσωτερικό της κυβέρνησης κυριαρχεί μια εικόνα Βαβέλ. Οι διαφωνίες των υπουργών αρχίζουν από το ποσοστό των μετοχών που θα πουληθεί στον ιδιώτη, με την γκάμα των προς πώληση μεριδίων να ξεκινά από το 51% και να αγγίζει ακόμη και το 80%, και φθάνουν μέχρι και τη στάση απέναντι στην αξιοπιστία του εκπροσώπου της νοτιοαφρικανικής εταιρείας στην Ελλάδα. Κορυφαίος υπουργός που θα αποφασίσει για την τύχη της ΕΛΒΟ αρνείται ακόμη και να σηκώσει το τηλέφωνο στον εκπρόσωπο της εταιρείας, δηλώνοντας στους ομολόγους του ότι δέχεται να μιλήσει μόνο με τον διευθύνοντα σύμβουλο της μητρικής εταιρείας στη Νότια Αφρική, ενώ άλλος κορυφαίος υπουργός ρωτάει ξανά και ξανά τους συνδικαλιστές γιατί δεν τον προτιμούν και τους προτρέπει να έρθουν σε συνεννόηση μαζί του!

Διαιρεί και... αγοράζει

Πληροφορίες μάλιστα φέρουν εκπρόσωπο του υποψήφιου αγοραστή να απευθύνεται ο ίδιος σε εργαζομένους της εταιρείας, προσπαθώντας να τους δελεάσει... Κι επίσης να διασπάσει τους εργαζομένους, που δεν συζητούν κανένα ενδεχόμενο ιδιωτικοποίησης.

«Η κατάσταση αυτή τη στιγμή είναι τραγική», μας δώλωσε ο γραμματέας του Σωματείου Γιάννης Κυπαρίσσης ο οποίος μας ενημέρωσε ότι αγωνία δεν υπάρχει μόνο για τους μισθούς των εργαζομένων, που ανέρχονται σε 336 άτομα, όταν μόλις πριν λίγα χρόνια ήταν 1.200, με αποτέλεσμα κάθε μήνα να είναι αβέβαιο αν θα βρεθούν τα 700.000 ευρώ που συνολικά

ΘΑΝΟΣ ΤΖΑΝΤΑΣ

Ακόμη κι εντός της Ελλάδας υφίστανται οικονομικά κέντρα που έχουν συμφέρον από το κλείσιμο της ΕΛΒΟ.

απαιτούνται κάθε τελευταία μέρα του μήνα. «Μάλιστα μιλάμε για μισθούς μέσου ύψους 900 ευρώ. Στον αέρα παραμένουν και 220 περίπου συνάδελφοι που έχουν φύγει από το 2012, καθώς δεν έχει καταβληθεί η αποζημίωσή τους, λόγω του ότι πλέον έχουν ενταχθεί στους πιστωτές και περιμένουν την εκκαθάριση. Εμείς θεωρούμε όλους τους κυβερνητικούς εντελώς αναξιόπιστους», ήταν τα λόγια του. Προς επίρρωση, οι πριν χρόνια εξαγγελίες σημερινών στελεχών της κυβέρνησης ότι θα δημιουργήσουν συνεργείες και με τις τρεις αμυντικές βιομηχανίες της Ελλάδας, ώστε να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες τους και άλλα τέτοια πικρά. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι το εφικτό ενός τέτοιου στόχου υπογραμμίζεται από ένα καθεστώς εξαίρεσης που διέπει ακόμη την αμυντική βιομηχανία στην ΕΕ, βάσει του οποίου οι κυβερνήσεις δεν είναι υποχρεωμένες να ανοίξουν στον ανταγωνισμό όλες τις σχετικές προμήθειές τους. ΣΥΡΙΖΑ και ΑΝΕΛ επομένως δεν αξιοποιούν ούτε καν τις δυνατότητες που τυπικά τους παρέχονται για να κρατήσουν στη ζωή την ΕΛΒΟ.

Ο κίνδυνος από μια πιθανή ιδιωτικοποίηση της ΕΛΒΟ δεν

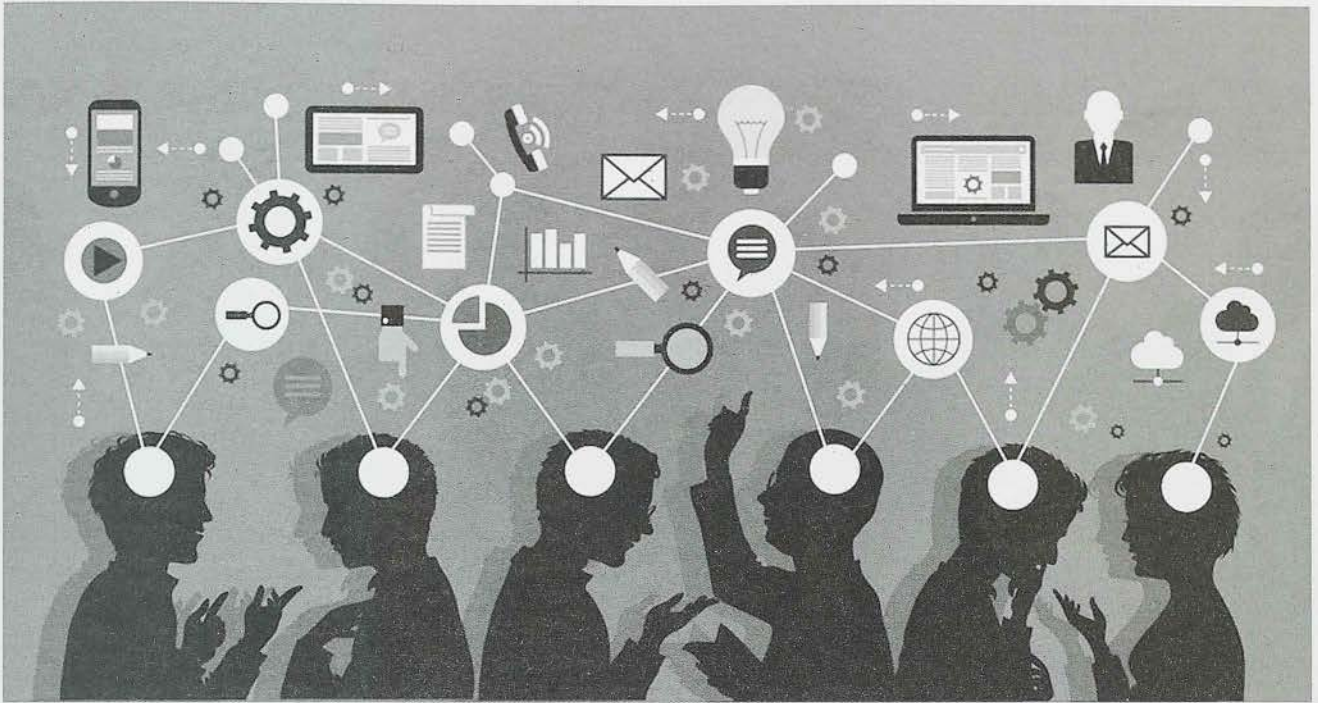
αφορά μόνο την ανεπανόρθωτη φθορά, την οποία θα υποστεί μια παραγωγική μονάδα που δεκάδες άλλες χώρες της περιοχής θα ήθελαν να έχουν στο έδαφός τους αλλά αδυνατούν, κι η οποία μπορεί να αποτελέσει τη ραχοκοκαλιά μιας πραγματικής αναπτυξιακής επανεκκίνησης. Ο κίνδυνος αφορά επίσης και τα εργασιακά δικαιώματα. Κανένας κυβερνητικός αξιωματούχος, για παράδειγμα, δεν έχει δεσμευθεί ότι θα απορρίψει τυχόν αίτημα για να παραλάβει την εταιρεία «καθαρή» από εργατικές απαιτήσεις. Ειδικότερα, αυτό που ανησυχεί τους εργαζομένους είναι πιθανός όρος του νέου ιδιοκτήτη να απολυθεί το προσωπικό της εταιρείας και να επαναπροσληφθεί από τη νέα ιδιοκτησία με πολύ χειρότερους όρους (από άποψη αμοιβών, ωρών εργασίας κ.ά.) κι αφού θα έχει παρατηθεί π.χ. από το δικαίωμα αποζημίωσης. Να βρεθούν, με άλλα λόγια, ενώπιον ενός νόμιμου μεν αλλά εντελώς ανήθικου εκβιασμού (πολύ περισσότερο αν διατυπώνεται υπό την ανοχή μιας κυβέρνησης που θέλει να λέγεται αριστερή), ο οποίος θα καταλήγει στο ότι «αν θέλετε δουλειά πρέπει να ξεχάσετε ό,τι δικαιούσατε»...

Στα αζήτητα ο «Αλήτης»!

Όλες οι κυβερνήσεις τα τελευταία χρόνια οδήγησαν την ΕΛΒΟ στην παρακμή και την απαξίωση, χωρίς ποτέ να εκμεταλλευθούν τις τεράστιες παραγωγικές δυνατότητές της κι ας ξέρουν ότι είναι μια βιομηχανία που δεν έχει ανταγωνιστή κι ας γνωρίζουν ότι σε κάθε διαγωνισμό που συμμετέχει η ΕΛΒΟ είναι πάντα ο μειοδότης, προς όφελος φυσικά του κρατικού προϋπολογισμού, τον οποίο η ΕΛΒΟ δεν έχει βαρύνει ποτέ! Μια δυνατότητα εξ αυτών ήταν ο «Αλήτης»! Ο «Αλήτης» ήταν ένα εκπληκτικό ΙΧ με σασί φτιαγμένο από την ΕΛΒΟ, όπως κι όλος ο σχεδιασμός, 1.400 κυβικών εκατοστών και προσανατολισμένο να καλύπτει κατά κύριο λόγο τις εταιρείες ενοικίασης αυτοκινήτων στις τουριστικές περιοχές και όχι μόνο. Θα πουλιόταν δε έναντι 7.500 ευρώ! Η τιμή ήταν εκπληκτική κι εύκολα μπορούσε καθένας να προβλέψει ότι θα υπερτερούσε του ανταγωνισμού, δεδομένου ότι τα περισσότερα αυτοκίνητα στην κατηγορία του στοιχίζουν υπερδιπλάσια τιμή, κι εξ ίσου εκπληκτικά μπορούν να χαρακτηριστούν άλλα οφέλη που θα επέφερε η παραγωγή του, όπως για παράδειγμα η ελάφρυνση του εμπορικού ισοζυγίου της Ελλάδας, αν μειώνονταν οι εισαγωγές ΙΧ, η ώθηση στην εγχώρια απασχόληση, κ.ο.κ. Αντίθετα ωστόσο με τη μέριμνα που επιδεικνύουν άλλες χώρες για να προστατεύσουν και να προάγουν τα συμφέροντα της εγχώριας βιομηχανίας τους, για τον «Αλήτη» δεν ενδιαφέρθηκε καμία κυβέρνηση. Ούτε κι η σημερινή κι ας προγραμματίζει επισκέψεις σε όλη την Ελλάδα ο πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας για να μιλήσει σε εκδηλώσεις με θέμα την παραγωγική ανασυγκρότηση, καλλιεργώντας έτσι προσδοκίες δημιουργίας μονάδων με υψηλή προστιθέμενη αξία, ανάπτυξης της οικονομίας, κ.λπ., κ.λπ. Μέτρο ελέγχου της αξιοπιστίας των πρωθυπουργικών εξαγγελιών είναι η στάση τους απέναντι σε μονάδες όπως η ΕΛΒΟ, που είναι έτοιμες να λειτουργήσουν κι απλά περιμένουν παραγγελίες. Η κυβέρνηση, αντίθετα, που δεν δίστασε να αφήσει επί επτά μήνες απλήρωτους τους εργαζομένους, περιμένει αγοραστή... ●

Γνώση Δικτύωση Επικοινωνία

Απόκτησε τις δεξιότητες
που θα σε βοηθήσουν
να πετύχεις στον νέο
υπερ-επικοινωνιακό κόσμο

Το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών
Επικοινωνία και Νέα Δημοσιογραφία
του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου προσφέρει:

- πλήρως αναδιαρθρωμένο πρόγραμμα
- δύο κατευθύνσεις: **Επικοινωνία, Νέα Δημοσιογραφία**
- δυνατότητα απόκτησης δευτέρου πτυχίου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Επικοινωνία και Νέα Δημοσιογραφία

ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ
www.ouc.ac.cy

Περισσότερες πληροφορίες για το περιεχόμενο του προγράμματος θα βρείτε στο
<http://www.ouc.ac.cy/web/guest/s1/programme/epdim/description>

Μετά από δύο πενταμερείς διασκέψεις αλλάζουν δεδομένα και προτεραιότητες.

Το Κυπριακό σε νέα φάση και άλλη βάση

Έναντι των τουρκικών επιδιώξεων για έλεγχο ολόκληρης της Κύπρου, η ΚΔ μπορεί να προτάξει τα στρατηγικά και γεωπολιτικά της πλεονεκτήματα.

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ*

Ε

να νέο σκηνικό διαμορφώνεται στην Κύπρο μετά την κατάρρευση της Πενταμερούς Διάσκεψης για το Κυπριακό στο Κραν Μοντάνα τον περασμένο Ιούνιο-Ιούλιο. Ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών Αντόνιο Γκουτέρες έχει κηρύξει περίοδο «περισυλλογής», υποδεικνύοντας με νόημα πως οι κινήσεις για επανέναρξη των διαπραγματεύσεων θα πρέπει να προέλθουν από τα εμπλεκόμενα μέρη. Κοντολογίς, ο Διεθνής Οργανισμός δεν θα προβεί σε οποιαδήποτε κίνηση ούτε θα αναπτύξει νέα πρωτο-

βουλία, αναμένοντας τις πλευρές να κάνουν το πρώτο βήμα. Πώς διαμορφώνεται, όμως, η μετά την Πενταμερή Διάσκεψη περίοδος; Ποια τα νέα δεδομένα;

Πρώτο, την κατάρρευση της Πενταμερούς Διάσκεψης στο Κραν Μοντάνα της Ελβετίας ακολούθησαν συμπτωματικά οι έρευνες της γαλλικής TOTAL στο τεμάχιο 11 της κυπριακής ΑΟΖ. Η Τουρκία, παρά τις απειλές και την αποστολή πολεμικής φρεγάτας και του ερευνητικού «Μπαρμπαρός» στην περιοχή, απέφυγε την κλιμάκωση των αντιδράσεών της. Θέμα πρόκλησης θερμού επεισοδίου, χωρίς τίποτε να αποκλείεται, φαίνεται σήμερα απομακρυσμένο. Τόσο η Γαλλία – που έστειλε στη Λευκωσία την Υπουργό Άμυνας, αλλά και δυο φρεγάτες να πλέουν κοντά στην Κύπρο – όσο και οι ΗΠΑ (λόγω ExxonMobil προφανώς), με διάφορες κινήσεις, περιόρισαν τις αντιδράσεις της Τουρκίας. Μέχρι τον ερχόμενο Μάρτιο αναμένεται να υπάρξουν ακόμη δύο γεωτρήσεις σε τεμάχια της ΑΟΖ της Κύπρου. Συνεπώς, το ενεργειακό πρόγραμμα της Κυπριακής Δημοκρατίας προχωρεί κανονικά, ανεξαρτήτως των τουρκικών αντιδράσεων. Σημειώνεται προς ενίσχυση των πιο πάνω και η άφιξη στην Κύπρο του Υπουργού Άμυνας της Ιταλίας, χώρας η οποία επίσης εμπλέκεται στις έρευνες διά της ENI.

Δεύτερο, στην Πενταμερή οι προσπάθειες προσέκρουσαν στην τουρκική επιμονή για διατήρηση των εγγυήσεων και την εσαεί παρουσία στρατευμάτων και μετά την επίτευξη συμφωνίας στο νησί. Αυτή η στάση οδήγησε σε αδιέξοδο τη διαπραγματεύση. Από τη συζήτηση, όμως, έστω και εάν δεν υπήρξε αποτέλεσμα, προέκυψαν νέα δεδομένα. Ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών Αντόνιο Γκουτέρες κατέθεσε πλαίσιο, το οποίο θα αποτελέσει τη βάση για μελλοντικές διαπραγματεύσεις. Το έγγραφο του Γ.Γ. περιλαμβάνει τα εξής:

*Ο Κώστας Βενιζέλος είναι Δημοσιογράφος στην εφημερίδα Φιλελεύθερος, συγγραφέας, Δρ Επικοινωνίας. Διδάσκει στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας.

Η λύση του Κυπριακού εκκρεμεί εδώ και 43 χρόνια επειδή, μεταξύ άλλων, δεν λαμβάνονται υπόψη τα αυτονόητα.

1. Ασφάλεια/Εγγυήσεις

Πρέπει να αναγνωριστεί ότι το επιθυμητό είναι ένα νέο καθεστώς ασφάλειας και όχι συνέχιση του παλαιού. Θέλουμε τον τερματισμό του μονομερούς επεμβατικού δικαιώματος και της Συνθήκης Εγγυήσεων. Αυτά πρέπει να αντικατασταθούν από ένα ολοκληρωμένο σύστημα διασφάλισεων, με το οποίο όλοι οι Κύπριοι και από τις δύο κοινότητες θα νιώθουν ασφαλείς. Χρειάζεται ένας εύρωστος μηχανισμός εφαρμογής και παρακολούθησης που θα περιλαμβάνει εξωγενή στοιχεία (διεθνές τμήμα ΗΕ, πολυεθνική δύναμη και φιλικές χώρες). Οι εγγυήτριες δεν μπορούν και να εφαρμόζουν και να ελέγχουν τους εαυτούς τους.

2. Στρατεύματα

Θα πρέπει να υπάρξει ραγδαία μείωση από την πρώτη μέρα και κατόπιν μείωση σε αριθμούς που θα συνάδουν με εκείνους της παλαιάς Συνθήκης Συμμαχίας (το χρονοδιάγραμμα και ο μηχανισμός επιβεβαίωσης μένει να συμφωνηθούν). Το θέμα της ρήτρας αναθεώρησης ή καταλυτικής ρήτρας θα πρέπει να συζητηθεί σε ανώτατο επίπεδο. Πρέπει να συζητηθούν επίσης οι όροι εντολής, οι στόχοι, οι υποχρεώσεις κ.λπ.

3. Εδαφικό

Η Τ/κ πλευρά πρέπει να προσαρμόσει τον χάρτη της κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανησυχίες της Ε/κ πλευράς σε σχέση με συγκεκριμένες περιοχές, κυρίως σε ό,τι αφορά τη Μόρφου.

Τα υπόλοιπα τρία σημεία αναφέρονται στα αιτήματα και τις αξιώσεις της Τ/κ πλευράς, τα οποία προβάλλονται με τρόπο που ακόμη προκαλεί αντιπαραθέσεις στο εσωτερικό πολιτικό σκηνικό.

4. Περιουσιακό

Υπάρχουν δύο περιπτώσεις. Για τις περιοχές υπό εδαφική αναπροσαρμογή, θα πρέπει να εδραιωθεί ένα καθεστώς που θα προβλέπει ευνοϊκή μεταχείριση του ιδιοκτήτη, όχι όμως κατά 100%. Για τις περιοχές που δεν θα τύχουν αναπροσαρμογής, πρέπει να εδραιωθεί καθεστώς που θα προβλέπει ευνοϊκή μεταχείριση του χρήστη, όχι όμως κατά 100%. Συγκεκριμένα εργαλεία πρέπει να τύχουν περαιτέρω επεξεργασίας.

5. Ισότιμη μεταχείριση

Σε ό,τι αφορά τη μόνιμη διαμονή Τούρκων υπηκόων, θα πρέπει να υπάρχει ποσόστωση και αυτή να είναι ισότιμη (equitable) με εκείνη των υπηκόων της Ελλάδας που θα αποκτούν μόνιμη διαμονή. Από την ποσόστωση θα εξαιρούνται οι φοιτητές, οι τουρίστες και οι εποχικοί εργάτες. Απαιτείται περαιτέρω συζήτηση για το τι εστί ισότιμο ποσοστό.

6. Αποτελεσματική συμμετοχή

Πρέπει να συζητηθεί περαιτέρω σε σχέση με το ζήτημα της ευνοϊκής Τ/κ ψήφου – εννοείται η μία θετική ψήφος (πότε, κάτω υπό ποιες προϋποθέσεις, σε ποια σώματα και ποιοι οι σχετικοί μηχανισμοί άρσης αδιεξόδου).

Επίσης και άλλα εκκρεμούντα ζητήματα όσον αφορά τον διαμοιρασμό εξουσιών, όπως η απαίτηση της Τ/κ πλευράς για εκ περιτροπής Προεδρία, πρέπει να συζητηθούν.

Σημειώνεται συναφώς ότι ο Γ.Γ. του ΟΗΕ κατέθεσε και πλαίσιο για την εφαρμογή μιας συμφωνίας (συνταγματικές πτυχές της λύσης, εδαφικές προσαρμογές, κανόνες αστυνόμευσης, απόσυρση ξένων στρατευμάτων, αποστρατικοποίηση εγχώριων δυνάμεων, εφαρμογή της συμφωνίας για το περιουσιακό, συμμόρφωση με το κεκτημένο της ΕΕ, παρακολούθηση από την ΕΕ).

Από το Κραν Μοντάνα
δεν κέρδισε καμία από
τις δυο πλευρές.

Τρίτο, ο Πρόεδρος Αναστασιάδης, με το έγγραφο που κατέθεσε την τελευταία ημέρα της Πενταμερούς Διάσκεψης, επιχείρησε να ικανοποιήσει τουρκικά αιτήματα με στόχο να διαφοροποιήσει η Άγκυρα τη θέση της στο κρίσιμο κεφάλαιο της Ασφάλειας και των Εγγυήσεων. Τούτο δεν κατέστη δυνατόν, καθώς η Τουρκία δεν δελεάστηκε από την κίνηση της Λευκωσίας. Τι περιλάμβανε η πρόταση του Προέδρου Αναστασιάδη; Η τελική πρόταση του Προέδρου Αναστασιάδη περιλάμβανε μεταξύ άλλων και τα εξής στοιχεία:

Ασφάλεια και Εγγυήσεις: Νέο καθεστώς ασφαλείας, όχι συνέχιση του παλαιού, τερματισμό του Δικαιώματος Επέμβασης και της Συνθήκης Εγγύησης. Η Συνθήκη Εγγυήσεων και η Συνθήκη Συμμαχίας πρέπει να τερματιστούν από την πρώτη ημέρα.

Στρατεύματα: Πρέπει να υπάρξει δραστική μείωση των στρατευμάτων από την πρώτη μέρα της επίτευξης συμφωνίας. Τα τελευταία εναπομείναντα στρατεύματα με τον ελαφρύ εξοπλισμό τους πρέπει επίσης να αποσυρθούν σταδιακά. Ο αριθμός των στρατευμάτων που περιλαμβάνονται στις συνθήκες του 1960 θα πρέπει να καθοριστεί εκ νέου με ρήτρα λήξης ισχύος (950 ΕΛΔΥΚ, 650 ΤΟΥΡΚΥΚ). Θα πρέπει να υπάρξει ένα στέρεο σύστημα διαβεβαιώσεων που θα κάνει Τουρκοκύπριους και Ελληνοκύπριους να αισθάνονται ασφαλεία. Οι σημερινές εγγυήτριες δεν μπορούν να αναλάβουν εφαρμογή της συμφωνίας και ταυτόχρονα να επιβλέπουν τους εαυτούς τους.

Εδαφικό: Η περιοχή της Μόρφου θα πρέπει να επιστραφεί και ο χάρτης θα πρέπει να αντικατοπτρίζει το ποσοστό που έχει καταθέσει η ελληνοκυπριακή πλευρά. Αυτό θα επέτρεπε στο 60% του εκτοπισθέντος πληθυσμού να θεθεί ξανά υπό ελληνοκυπριακή διοίκηση.

Περουσιακό: Θα υπάρχουν δύο καθεστώτα ιδιοκτησίας:

Ιδιοκτησίες σε περιοχές που δεν θα τύχουν αναπροσαρμογής και ένα «ειδικό καθεστώς» για περιοχές που θα βρίσκονται σε περιοχές που θα τύχουν αναπροσαρμογής.

1. Για τα εδάφη που δεν θα επιστραφούν, πρέπει να υπάρχει ευελιξία και να λαμβάνονται υπόψη τα εξής: Ιδιαίτερη προσοχή για τις οικογένειες, εκεί όπου έχουν γίνει σημαντικές βελτιώσεις, επόμενους αγοραστής (όσα έχουν πωληθεί από χρήστες). Επίσης πρέπει να υπάρχει ένα όριο για τις άδειες που θα παραχωρούνται. Όπου είναι αδύνατο να επιστρέψει ο ιδιοκτήτης, θα πρέπει να υπάρχουν εναλλακτικά μέσα αποκατάστασης.

2. Για περιοχές που θα επιστραφούν, η επανεγκατάσταση πρέπει να είναι ο κανόνας. Μπορεί να υπάρχουν εξαιρέσεις, όπως εάν κάποιος (χρήστης) έχει χτίσει σε κενό οικοπέδο και ο ιδιοκτήτης δεν επιθυμεί να επιστρέψει ή έχουν ανεγερθεί κτίρια κοινή ωφελείας (π.χ. νοσοκομεία).

Η ελληνοκυπριακή πλευρά είναι πρόθυμη να εξετάσει εξαιρέσεις, σύμφωνα με τις αρχές που συζητήθηκαν στο Μοντ Πελεράν, δηλαδή ένα «ειδικό καθεστώς» που θα εφαρμοστεί σε ορισμένες περιοχές.

Διακυβέρνηση: Υπάρχει προθυμία για συζήτηση της σύνθεσης 2:1 για διάφορα συλλογικά όργανα. Υπάρχει ετοιμότητα οι αποφάσεις να λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία σε ορισμένα θεσμικά όργανα, με πρόβλεψη για μία θετική ψήφο και από τις δύο πλευρές. Υπάρχει προθυμία να συζητηθεί η εκ περιτροπής προεδρία με αναλογία 2:1, ξεκινώντας από τον Ελληνοκύπριο Πρόεδρο, υπό την προϋπόθεση ότι θα υιοθετηθεί ένα ενιαίο ψηφοδέλτιο (single ticket) με διασταυρούμενη ψηφοφορία και σταθμισμένη ψήφο.

Τοπ μεταχείριση: Οι Τούρκοι υπήκοοι πρέπει να τηρούν ανά πάσα στιγμή την αναλογία 4:1. Η ρύθμιση αυτή πρέπει να είναι σύμφωνη με την Κοινοτική Νομοθεσία. Θα υπάρχουν

Η Τουρκία αξιώνει μόνιμη παρουσία στρατού για να παρεμβαίνει και ένα εξαρτώμενο από αυτή τουρκοκυπριακό κρατίδιο, μέσω του οποίου θα ελέγχει και το ελληνοκυπριακό κρατίδιο

ορία για την απόκτηση περιουσίας από Τούρκους υπηκόους. Οι σπουδαστές, οι τουρίστες, οι εργαζόμενοι με απόσπαση κ.λπ. θα λάβουν προσωρινές άδειες παραμονής και προσωρινές άδειες εργασίας, χωρίς περιορισμούς. Σύμφωνα με την Τελωνειακή Ένωση της Ε.Ε. θα υπάρχουν ποσοτώσεις για εμπορεύματα που προέρχονται από την Τουρκία. Θα υπάρξουν επίσης προσωρινά μέτρα για τα εμπορεύματα από την Τουρκία, που εισάγονται από το τουρκοκυπριακό συνιστώμενο κρατίδιο, όμως δεν θα υπάρχει περιορισμός.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας στην πρότασή του, που κατέθεσε γραπτώς, κατέληγε πως: «Όλες οι παραπάνω προτάσεις υπόκεινται σε συμφωνία για όλα τα θέματα».

Τέταρτο, η Άγκυρα επιβεβαίωσε στην Πενταμερή Διάσκεψη αυτό που όλοι ανέμεναν και γνώριζαν εκ των προτέρων. Η συμφωνία στο Κυπριακό είτε θα της προσφέρει τη δυνατότητα στρατηγικού ελέγχου του νησιού είτε δεν θα υπάρξει. Αυτό το εξέφρασε με απόλυτο τρόπο ο Τούρκος Υπουργός Εξωτερικών, Μεβλούτ Τσαβούσογλου, που επέβαλε στον Ακιντζί το νόμο της σιωπής, δηλαδή να ακούει αλλά να μη μιλά. Οι Τουρκοκύπριοι δεν είχαν λόγο στην Πενταμερή, η ηγεσία τους συρόταν από την Άγκυρα, πράγμα που συνεχίστηκε και μετά. Η Τουρκία αξιώνει μόνιμη παρουσία στρατού για να παρεμβαίνει και ένα εξαρτώμενο από αυτή τουρκοκυπριακό κρατίδιο, μέσω του οποίου θα ελέγχει και το ελληνοκυπριακό κρατίδιο.

Πέμπτο, λόγω των πρωτοβουλιών της Αθήνας και συγκεκριμένα του Υπουργού Εξωτερικών Νίκου Κοτζιά αναδείχθηκε το θέμα της Ασφάλειας και των Εγγυήσεων. Βασικά αναδείχθηκε το θέμα της τουρκικής κατοχής, η άρση της οποίας περνά μέσα από το ζήτημα της Ασφάλειας. Κατατέθηκε - για πρώτη φορά - μετά από δύομισι χρόνια ολοκληρωμένη πρόταση από την Αθήνα και εδραιώθηκε ως μέρος της διαπραγματεύσεως. Είναι στην ατζέντα των συζητήσεων.

Από το Κραν Μοντάνα δεν κέρδισε καμία από τις δυο πλευρές. Έχασε, όμως, η προοπτική λύσης του Κυπριακού. Είναι προφανές πως, ενώ η ελληνοκυπριακή πλευρά προσπάθησε μέσα από τις προτάσεις της να καταργήσει το αδιέξοδο, αυτό δεν κατέστη δυνατόν. Η τουρκική πλευρά από την άλλη, ενώ παρουσιάστηκε αμετακίνητη στις βασικές πτυχές του Κυπριακού, κατάφερε να μην κατηγορηθεί. Γι' αυτό φρόντισαν μια σειρά από παράγοντες (ο απεσταλμένος του ΟΗΕ Έσπεν Μπαρθ Άιντε, οι Βρετανοί και κύκλοι της Ε.Ε.).

Η διαδικασία από πλευράς των Ηνωμένων Εθνών δεν αναμένεται να εγκαταλειφθεί. Είναι, όμως, προφανές πως

μέχρι την επανέναρξη των συνομιλιών θα πρέπει να υπάρξει σοβαρή και επισταμένη συζήτηση για το τι μέλλει γενέσθαι στο Κυπριακό. Για να γίνει τούτο, όμως, χρειάζεται να υπάρξουν κάποιες παραδοχές ως προς τη διαχρονικά ακολουθούμενη προσέγγιση. Θα πρέπει να υπάρξει μια σε βάθος και ενδελεχής συζήτηση χωρίς ταμπού.

1. Η ακολουθούμενη επί 43 χρόνια πολιτική/τακτική στο Κυπριακό απέδωσε; Όχι. Αυτό φαίνεται εκ του αποτελέσματος, καθώς το Κυπριακό δεν έχει λυθεί. Ποιος φταίει; Πρωτίστως η Τουρκία, που δεν συνεργάζεται για την επίτευξη συμφωνίας. Ωστόσο, είναι σαφές πως η τακτική που ακολουθείται από ελληνικής κυπριακής πλευράς όχι μόνο δεν ανάγκασε την Τουρκία να συνεργαστεί, αλλά και την έχει αποθρασύνει.

2. Υπάρχει εναλλακτική πορεία; Εάν δεν συζητηθεί, αυτό δεν θα το γνωρίζουμε ποτέ. Εάν, όμως, θεωρούμε πως πρέπει να ανατρέψουμε τα κατοχικά δεδομένα, σίγουρα θα πρέπει να βρεθούν εναλλακτικά σενάρια και εναλλακτικές πορείες. Για να γίνει τούτο, πρωτίστως θα πρέπει να αξιοποιήσουμε στρατηγικά και γεωπολιτικά πλεονεκτήματα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η ένταξή της στην Ε.Ε., οι έρευνες για τον εντοπισμό φυσικού αερίου, οι στρατηγικές περιφερειακές συνεργασίες με χώρες της περιοχής αποτελούν σημαντικά πλεονεκτήματα. Σε έναν σχεδιασμό, που θα περιλαμβάνει την αξιοποίηση όλων των στρατηγικών και γεωπολιτικών πλεονεκτημάτων τα οποία διαθέτει η Κυπριακή Δημοκρατία, θέση έχουν και οι Τουρκοκύπριοι. Είναι πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας, με διαβατήρια και ταυτότητες. Αυτά τα δικαιώματα που παρέχει η Κ.Δ. τα αξιοποιούν στο έπακρο. Ωστόσο, οι Τουρκοκύπριοι πρέπει να επιλέξουν: Είτε θα πορευθούν μαζί μας, στην οικοδόμηση ενός κοινού μέλλοντος εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης με όλα τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η Κυπριακή Δημοκρατία, είτε θα παραμείνουν όμηροι των τουρκικών σχεδιασμών. Αιχμάλωτοι στα σχέδια της Τουρκίας για την Κύπρο και όχημα για στρατηγικό έλεγχο της νήσου και για διείσδυση της Άγκυρας στην Ε.Ε. Είναι προφανές πως θα πρέπει να γίνουν σύμμαχοί μας: αυτό μπορεί να καταστεί εφικτό.

Η λύση του Κυπριακού εκκρεμεί εδώ και 43 χρόνια επειδή, μεταξύ άλλων, δεν λαμβάνονται υπόψη τα αυτονόητα. Αυτά που ισχύουν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, σε όλες τις δημοκρατίες, που θεωρούνται δεδομένα, στην Κύπρο αποτελούν ανέφικτο στόχο και... εθνικιστικό. Αυτά που σε άλλες χώρες δεν τυχάνουν αμφισβήτησης, για να ισχύσουν στην Κύπρο χρειάζεται επανάσταση. ●

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

περιοδικό
Επίκαιρα
κάθε 2η Παρασκευή
στα περίπτερα

**ΜΕΙΝΕ
ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
ΤΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ**
με κύρος, αξιοπιστία, υπευθυνότητα

πολιτική

οικονομία

διεθνή

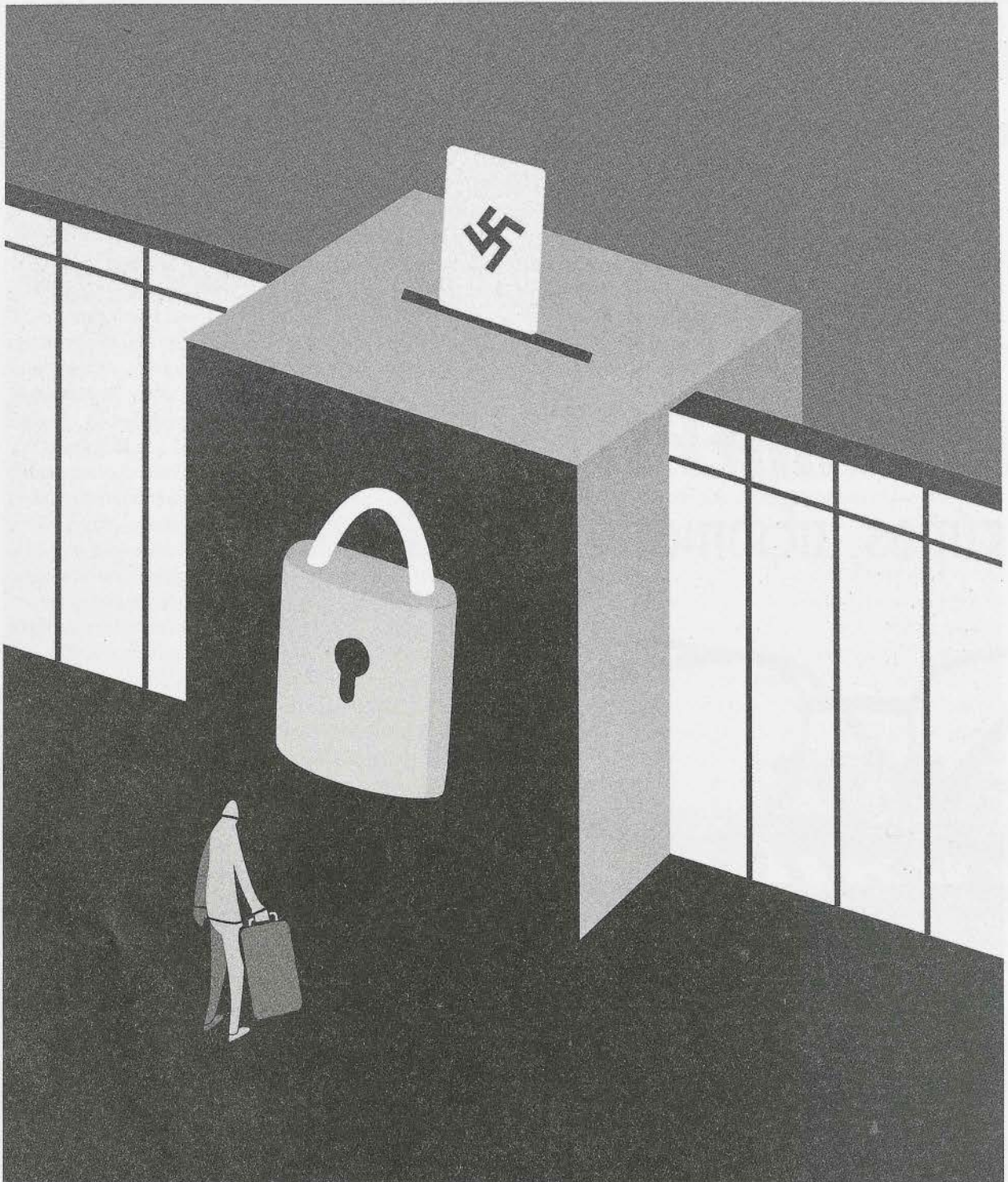
ρεπορτάζ

διπλωματία

άμυνα

ανάπτυξη

πολιτισμός

ΣΟΤΗΡΗΣ ΚΙΖΗΛΟΣ

Υπολογίζεται ότι περισσότεροι από 7,5 εκατομμύρια εργαζόμενοι στη Γερμανία απασχολούνται αποκλειστικά σε mini-jobs.

Αναμενόμενο το αποτέλεσμα των γερμανικών εκλογών και πιο αναμενόμενες οι ...συνέπειες

Παρότι η ανισότητα και η επεκτεινόμενη φτώχεια αποτελούν μείζονα θέματα της καθημερινότητας των γερμανών ψηφοφόρων, είναι από τα θέματα που δε συζητήθηκαν καθόλου στην προεκλογική περίοδο!

ΤΗΣ ΕΛΕΝΗΣ ΜΑΥΡΟΥΛΗ*

Η

Angela Merkel ετοιμάζεται για την τέταρτη συνεχόμενη θητεία της στη γερμανική Καγκελαρία. Καμία έκπληξη. Η εντυπωσιακή έναρξη της προεκλογικής εκστρατείας του SPD – του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος – με υποψήφιο τον Martin Schulz δεν κράτησε παρά λίγο καιρό.¹ Μόλις έναν χρόνο νωρίτερα, δεν ήταν καθόλου σαφές εάν η Σιδηρά Κυρία της γερμανικής πολιτικής σκηνής θα έθετε εκ νέου υποψηφιότητα.² Έναν χρόνο μετά και μετά τα

αποτελέσματα της κάλπης της 24ης Σεπτεμβρίου, το ερώτημα είναι διαφορετικό και έχει δύο σκέλη: πώς θα χειριστεί η Καγκελάρια τον κυβερνητικό συνασπισμό που προδιαγράφεται και πώς θα ανηδράσει υπό την πίεση απρόβλεπτων εξελίξεων, όπως τονίζει μιλώντας στη Δημοσιογραφία η Judith Dellheim, Οικονομολόγος και σύμβουλος Αλληλέγγυας Οικονομίας στο Ινστιτούτο Rosa Luxemburg.

«Είναι εύκολο και ταυτόχρονα πολύπλοκο: Από τη μία είχαμε την ευκαιρία να παρακολουθήσουμε τη Merkel εδώ και περισσότερο από 10 χρόνια και από την άλλη αυτή η θητεία της στην Καγκελαρία θα είναι και η τελευταία. Μπορέσαμε να δούμε ότι η Merkel δεν έχει συγκεκριμένους στόχους, που να απορρέουν από κάποια ουσιαστική πολιτική ιδέα. Είναι μια στρατηγική οπορτουνίστρια και προτιμά να εμφανίζεται ως διαμεσολαβητής μεταξύ ανταγωνιστικών πλευρών», υποστηρίζει μιλώντας στη Δημοσιογραφία η Judith Dellheim. «Έχει ιδιαίτερα ανεπτυγμένο αίσθημα ως προς το πώς θα διατηρήσει και ακόμη περισσότερο θα διευρύνει τη βάση ισχύος της και την ίδια στιγμή είναι ικανή να εκπλήξει με τις ενέργειές της, αν βρεθεί υπό πίεση (π.χ. στο προσφυγικό ζήτημα ή σε αυτό της σταδιακής κατάργησης της πυρηνικής ενέργειας). Αν λάβει τέτοιου είδους αποφάσεις, στη συνέχεια θα επιδιώξει να κάνει συμβιβασμούς και στην προσπάθειά της αυτή θα περιορίσει κατ' αρχήν τη δική της αρχική θέση, προσεγγίζοντας αυτές των αντιπάλων της μέσα στο ίδιο της το κόμμα (δηλ. το αδελφό κόμμα CSU) ή αυτές των εταίρων που επιθυμεί σε μια κυβερνητική συνεργασία», συνεχίζει.

Συμπληρώνει όμως ότι αυτή η θητεία μπορεί να είναι διαφορετική, γιατί δεν θα έχει μπροστά της μια νέα υποψηφιότητα για την Καγκελαρία. «Ίσως θελήσει να τελειώσει την καριέρα της ως μια ισχυρή, δυνατή γυναίκα σιδηρένιων αρχών», εκτιμά.

*Η Ελένη Μαυρούλη είναι διδάκτορας του Γενικού Τμήματος Δικαίου του Παντείου Πανεπιστημίου και δημοσιογράφος στο ToPeriodiko.gr

Τα αποτελέσματα των εκλογών της 24ης Σεπτεμβρίου στη Γερμανία, εκτός του ότι έσπασαν το μεταπολεμικό ταμπού της εισόδου ενός ακροδεξιού κόμματος με ναζιστικές πλευρές στο κοινοβούλιο, κάνουν τη ζωή της Καγκελαρίου δύσκολη. Ο κλασικός γερμανικός δικομματισμός κατέρρευσε, με το κόμμα της CDU (Χριστιανοδημοκρατική Ένωση) και το αδελφό κόμμα CSU (Ένωση Χριστιανοκοινωνιστών της Βαυαρίας) να διασφαλίζουν πύρρειο νίκη με 33% και έχοντας χάσει 8,5% των ψηφοφόρων τους. Οι μέχρι τώρα εταίροι της στον μεγάλο κυβερνητικό συνασπισμό SPD (Σοσιαλδημοκράτες) κατέγραψαν το χαμηλότερο ποσοστό τους εδώ και δεκαετίες (20,5%), έχοντας χάσει 5,2 ποσοστιαίες μονάδες, και διαπίστωσαν με επώδυνο τρόπο ότι η συμμετοχή σε μια κυβέρνηση, όπου παρέμεναν πάντα το δεύτερο σε ισχύ συνθετικό στοιχείο, έχει σημαντικό κόστος.

Το AfD φέρνει εσωστρέφεια

Τα δύο αυτά στοιχεία, σε συνδυασμό με το εκλογικό ποσοστό του ακροδεξιού AfD (Εναλλακτική για τη Γερμανία), που έφθασε το 12,6%, αφήνουν την Angela Merkel αποδυναμωμένη, κάτι που προφανώς θα έχει επίδραση τόσο εντός όσο και εκτός των γερμανικών συνόρων.ⁱⁱⁱ Αν και η ΕΕ βρίσκεται σε δύσκολη φάση (Brexit, οικονομική κρίση ευρωζώνης, φυγόκεντρες δυνάμεις με αιχμή την ακροδεξιά σε μια σειρά από χώρες σε διαρκή άνοδο, προσφυγική κρίση, σχέσεις ΕΕ – ΗΠΑ σε μια μάλλον αμήχανη περίοδο λόγω της εκλογής και της επεισοδιακής, μέχρι στιγμής, προεδρίας Trump) η Merkel, παρά την ηγεμονική θέση της Γερμανίας στην Ευρώπη, δεν αποκλείεται να επιλέξει την εσωστρέφεια στην προσπάθειά της να «απαντήσει» στα ζητήματα και τις δυσαρέσκεις που έδωσαν ψήφο στην ακροδεξιά.^{iv}

Σύμφωνα με δημοσκοπήσεις που μετέδωσε η γερμανική τηλεόραση, το AfD πήρε σαφώς περισσότερους ψήφους στην πρώην Ανατολική Γερμανία (21,5%) από ό,τι στη Δυτική (11%) και «έπεισε» 1 εκατομμύριο ψηφοφόρους των CDU/CSU, μισό εκατομμύριο ψηφοφόρους του SPD, αλλά κυρίως επιπλέον 1,2 εκατομμύρια ανθρώπους που δεν πήγαιναν να ψηφίσουν παλιότερα, δηλαδή ανθρώπους που θεωρούσαν ότι βρίσκονται στο περιθώριο, ότι είναι παραμελημένοι από τα κόμματα της κεντρικής πολιτικής σκηνής. Μια από τις κυρίαρχες εκτιμήσεις ως προς τη «συνταγή» επιτυχίας του AfD (του οποίου η είσοδος στη Βουλή προδιαγραφόταν βέβαια εδώ και πολλούς μήνες και μάλιστα με μεγαλύτερο ποσοστό από ό,τι τελικά συγκέντρωσε, με τις απώλειες να οφείλονται κυρίως σε εσωκομματικές διαφωνίες, όπως είχε γράψει και η Δημοσιογραφία)^v είναι η αίσθηση που καλλιέργησε στους πολίτες ότι τους θέτει σε προτεραιότητα. Προέταξε, δηλαδή, ένα σιωπηλό αλλά σταθερό «Πρώτα οι Γερμανοί», κατ'αντιστοιχία με το «Εθνικό Μέτωπο» στη Γαλλία και την ακροδεξιά στην Ολλανδία, στο πλαίσιο αυτού που ερευνητές και αναλυτές ονομάζουν «νέα ακροδεξιά» στην Ευρώπη.^{vi}

Οι συνέπειες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, η γραφειοκρατία της ΕΕ και η ανικανότητά της να διαχειριστεί την προσφυγική κρίση, πολύ δε περισσότερο να στηρίξει και να αναζωογονήσει τις οικονομίες των χωρών μελών της ενέτειναν τη δυσφορία για τις Βρυξέλλες και μια τάση εσωστρέφειας και

εχθρότητας απέναντι σε καθετί που εκλαμβάνεται ως «ξένο». Αυτά εκμεταλλεύθηκαν τα ακροδεξιά κόμματα σε όλη την Ευρώπη, καλλιεργώντας τον ρατσισμό, την ξενοφοβία, και την ισλαμοφοβία, με αφορμή και τις τρομοκρατικές επιθέσεις σε ευρωπαϊκές χώρες.^{vii}

Το «Πρώτα οι Γερμανοί» στοιχειοθετήθηκε κατ'αρχήν στο επίπεδο των αντιδράσεων που πυροδότησε η πολιτική της Merkel στο προσφυγικό (γνωστή και ως Willkommenspolitik), στη βάση πάντα της λογικής ότι «δεν λήφθηκαν υπ'όψη οι ανησυχίες των Γερμανών πολιτών».^{viii} Ωστόσο, πίσω από αυτό το πρώτο επίπεδο βρίσκεται μια πραγματικότητα ετών εντός της Γερμανίας, την οποία ελάχιστα έθιξαν, σε σύγκριση με άλλα ζητήματα, τα κόμματα προεκλογικά.

Η πραγματικότητα πίσω από τη «μαγική εικόνα»

Η γερμανική οικονομία, από το 2005 και μετά που η Angela Merkel βρίσκεται στην Καγκελαρία, καταγράφει μερικούς πολύ εντυπωσιακούς δείκτες: η ανεργία έχει μειωθεί, τα έσοδα έχουν σταθερή αύξηση από το 2013 και μετά, το δημόσιο χρέος βρίσκεται στα επίπεδα του 2005, ενώ έχει επιτευχθεί πλεόνασμα 64% στο εμπορικό ισοζύγιο μέσα σε 11 χρόνια. Ταυτόχρονα, υπάρχουν και κάποιοι άλλοι δείκτες, οι οποίοι σχετίζονται με την πραγματική ζωή: μέσα σε δέκα χρόνια η φτώχεια έχει αυξηθεί κατά 54%, οι εργαζόμενοι που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας έχουν διπλασιαστεί, οι εργαζόμενοι που κάνουν δύο δουλειές για να επιβιώσουν έχουν αυξηθεί κατά 80,7% και οι φτωχοί συνταξιούχοι κατά 30%.^{ix}

Το 2003, εφαρμόστηκαν στη Γερμανία ριζικές αλλαγές στην αγορά εργασίας, στο όνομα της αντιμετώπισης της ανεργίας. Πρόκειται για την περίφημη «Ατζέντα 2010» που προτάθηκε και πρωτοεφαρμόστηκε επί Καγκελαρίας του Σοσιαλδημοκράτη Schroeder και συνεχίστηκε επί Merkel. Βασικές αρχές των μεταρρυθμίσεων ήταν η ευελιξία και η απελευθέρωση των όρων εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, επιτράπηκε στις μικρότερες επιχειρήσεις να απολύουν ευκολότερα, προωθήθηκαν η μερική απασχόληση και η εποχιακή εργασία, ενώ ταυτόχρονα το ομοσπονδιακό επίδομα ανεργίας συγχωνεύθηκε με το δημοτικό επίδομα κοινωνικής ασφάλισης, συμπιέζοντας το τελικό ποσό προς τα κάτω. Επίσης, περιορίστηκε σε έναν χρόνο η χορήγηση του επιδόματος ανεργίας (18 μήνες για τους μεγαλύτερους των 55 ετών) και αυστηροποιήθηκαν οι όροι συμμετοχής στις λίστες των γραφείων εύρεσης εργασίας. Ταυτόχρονα «πάγωσαν» ή μειώθηκαν οι μισθοί σχεδόν σε όλους τους κλάδους.^x

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ο γενικός δείκτης ανεργίας να μειωθεί σημαντικά. Ταυτόχρονα, όμως, αυξήθηκε ο αριθμός των εργαζομένων που δεν μπορούν να ζήσουν με τα ελάχιστα χρήματα που παίρνουν και των συνταξιούχων που δεν τα βγάζουν πέρα. Κοινώς αυξήθηκε ο αριθμός των φτωχών.

Στο πλαίσιο της λογικής αυτής, υιοθετήθηκε και η μορφή των mini-jobs, τα οποία είναι συμβόλαια για εργασία που δεν υπερβαίνουν τις 30 ώρες εβδομαδιαίως και δεν προβλέπουν αμοιβή μεγαλύτερη των 450 ευρώ το μήνα^{xi} (κάτι που σημαίνει ότι υπάρχουν πάρα πολλοί που αμείβονται με λιγότερα από 450 ευρώ). Υπολογίζεται ότι περισσότεροι από 7,5 εκατομμύ-

ρια εργαζόμενοι στη Γερμανία απασχολούνται αποκλειστικά σε mini-jobs. Μπορεί να μην καταγράφονται ως άνεργοι, όμως καταγράφονται ως απόλυτα φτωχοί.

Στη χώρα – οικονομική «ατμομηχανή» της ΕΕ, εκατομμύρια άνθρωποι εργάζονται 40 ή και 50 ώρες την εβδομάδα, αλλά δεν μπορούν ν' ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Υπάρχουν εκατομμύρια συνταξιούχοι των 351 ευρώ το μήνα, οι οποίοι δεν μπορούν να καλύψουν ούτε καν το ενοίκιό τους.^{xii}

«Η γερμανική οικονομία αυξάνεται σταθερά εδώ και δεκαετίες, αλλά ένας τεράστιος αριθμός πολιτών, περίπου το 40% για την ακρίβεια, δεν απολαμβάνει τίποτε από όλα αυτά. Η κοινωνική-οικονομική ανισότητα και η φτώχεια αυξάνονται», με βάση τα στοιχεία πρόσφατης έκθεσης για την κατανομή του πλούτου στη χώρα, που έδωσε στη δημοσιότητα το Ίδρυμα Bertelsmann.^{xiii} Στη Γερμανία λειτουργούν 930 τράπεζες τροφίμων συνδεδεμένες μεταξύ τους σε ομοσπονδιακό επίπεδο και δεκάδες άλλες, των οποίων ο ακριβής αριθμός δεν είναι γνωστός, που λειτουργούν ανεξάρτητα. Οι πρώτες μόνο, εξυπηρετούν τουλάχιστον 1,5 εκατομμύριο ανθρώπους καθημερινά και, σύμφωνα με έρευνα του 2016, η ζήτηση αυξάνεται κάθε μέρα, καθώς ολοένα και περισσότερος κόσμος δεν μπορεί να καλύψει με τα χρήματα που παίρνει ως μερικά απασχολούμενος ή ως συνταξιούχος τις διατροφικές του ανάγκες. Ενδεικτικό της εντεινόμενης ανισότητας είναι ότι στην περιφέρεια της Βαυαρίας, όπου βρίσκονται 6 από τις 10 πλουσιότερες περιοχές της Γερμανίας, λειτουργούν 18 τράπεζες τροφίμων.^{xiv}

Αν και είναι προφανές ότι η ανισότητα και η φτώχεια αποτελούν μείζονα ζητήματα της καθημερινότητας των πολιτών, είναι από τα θέματα που δεν συζητήθηκαν σχεδόν καθόλου προεκλογικά. Ενδεικτική είναι η αντίδραση της Angela Merkel όταν, τον Αύγουστο, κατά τη διάρκεια μιας συνέντευξης με συμμετοχή του κοινού, που μεταδιδόταν ζωντανά στο YouTube, σε ερώτηση για το θέμα των κοινωνικών ανισοτήτων και της φτώχειας, απάντησε μιλώντας για τον χαμηλό δείκτη ανεργίας. Όσο για το φαινόμενο της φτώχειας των συνταξιούχων, πάλι σε ζωντανή μετάδοση, από ανοικτή συζήτηση με το κοινό σε ένα δημαρχείο, συμβούλεψε την καθαρίστρια που τη ρώτησε, να απευθυνθεί σε ιδιωτική εταιρεία ασφάλισης για συνταξιοδοτικό πρόγραμμα, αναγκάζοντας τη γυναίκα να της «θυμίσει» ότι τα εξαιρετικά χαμηλά της εισοδήματα δεν της επιτρέπουν να τραφεί, όχι να πληρώνει και ιδιωτική ασφάλιση.

Για το ίδιο θέμα, ο Schulz είχε παραδεχθεί, προεκλογικά, ότι υπάρχει σοβαρό πρόβλημα.^{xv} Τα περιθώρια, όμως, να γίνει πιστευτός, όταν το κόμμα του εισήγαγε όλες αυτές τις μεταρρυθμίσεις το 2003 και συγκυβέρνησε με την Merkel όλα τα τελευταία χρόνια, ήταν πολύ περιορισμένα. Από την πλευρά του, το AfD έστρεψε την οργή προς τους «ξένους» (πρόσφυγες, ο νότος της Ευρώπης κ.λπ.), ακολουθώντας την πεπατημένη όλης της «νέας» ευρωπαϊκής ακροδεξιάς.

Η ισορροπίστρια Merkel

«Η Merkel αναγκαστικά θα ασχοληθεί με μια σειρά από ζητήματα στο εσωτερικό της χώρας: με τα σκάνδαλα της αυτοκινητοβιομηχανίας, τα σκάνδαλα των τροφίμων, με ζητήματα εσωτερικής ασφάλειας και το προσφυγικό που η ίδια ήδη

ΣΟΤΗΡΗΣ ΚΙΖΗΛΟΣ

Η άνοδος του AfD, όπως έχει γίνει ήδη στη Γαλλία, μετατοπίζει την πολιτική σε συντηρητικότερες βάσεις, καθιστώντας τον ακροδεξιό λόγο κανόνα και όχι εξαίρεση.

περιορίσει, ενώ αρχικά είχε υπερεκμεταλλευθεί με τους δικούς της ιδεολογικούς και πολιτικούς όρους. Θα ασχοληθεί με αναπόφευκτες οικολογικές μεταρρυθμίσεις, με τον εκσυγχρονισμό των υποδομών και του εκπαιδευτικού συστήματος, με τις συντάξεις, με την ενσωμάτωση εθνικών και πολιτιστικών μειονοτήτων, με τις δεσμεύσεις της Γερμανίας στο ΝΑΤΟ, με τη θέση της Γερμανίας στις συνεχιζόμενες διεθνείς συρράξεις. Σε όλα αυτά η Merkel», εκτιμά η Judith Dellheim μιλώντας στη Δημοσιογραφία, «θα ακολουθήσει την προσφιλή της τακτική. Θα αφήσει, δηλαδή, πρώτα τους άλλους να δράσουν και να πάρουν θέση και μετά θα παρέμβει για να ισορροπήσει τις διαφωνίες αυτές προς όφελός της. Δεν θα αναλάβει ενεργό ρόλο. Το μεγάλο ερώτημα είναι τι θα κάνουν αυτοί οι άλλοι».

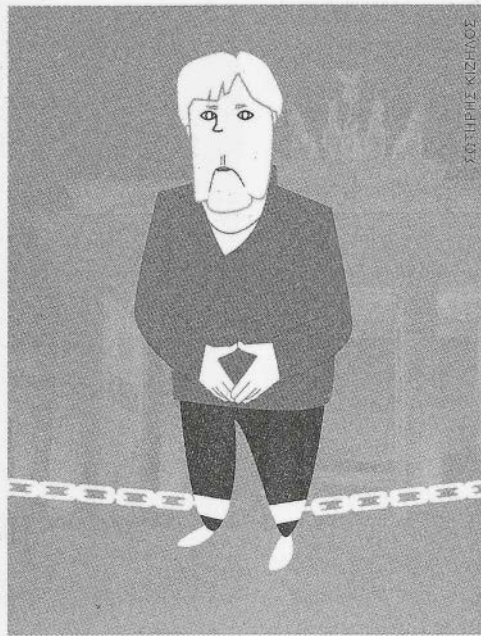
Την άποψη ότι η Merkel θα συνεχίσει να αποφεύγει τις πολωτικές πολιτικές επιλογές και θα επιδιώξει συναινέσεις στην εσωτερική πολιτική σκηνή υποστήριξε και ο Niklas Potrafke, Καθηγητής του Πανεπιστημίου του Μονάχου και Διευθυντής του Κέντρου Δημοσίων Οικονομικών και Πολιτικής Οικονομίας στο Ινστιτούτο Οικονομικής Έρευνας του Πανεπιστημίου – Ifo, μιλώντας στη Δημοσιογραφία. Σημειώνει, δε, ότι η στάση αυτή τηρήθηκε μέχρι τις εκλογές στο πλαίσιο του μεγάλου κυβερνητικού συνασπισμού, παρά το γεγονός ότι είχαν προκύψει σοβαρές διαφωνίες με το SPD, που εκφράστηκαν σε επίπεδο κρατιδίων, με ενδεικτικότερες το θέμα της φορολογίας των υπηλών εισοδημάτων και των μεταβιβάσεων ακινήτων, όπως και το δικαίωμα της αστυνομίας να διεξάγει ελέγχους σε άτομα για τα οποία δεν υπάρχει καμία υποψία σε βάρος τους.

Εκτός συνόρων, κατ' αρχήν, μεγάλος «χαμένος» των γερμανικών εκλογών είναι η πρόταση του Emmanuel Macron για προϋπολογισμό σε επίπεδο ευρωζώνης, για διορισμό ενός

υπουργού Οικονομικών στην ευρωζώνη, για ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου κλπ. Οι Ελεύθεροι Δημοκράτες - FDP, που θα εισέλθουν, εκτός σοβαρότατου απρόοπτου, στην κυβέρνηση, πιθανότατα ελέγχοντας το υπουργείο Οικονομικών^{xvi} δεν αναμένεται να υπαναχωρήσουν ως προς την αυστηρή εφαρμογή της δημοσιονομικής πειθαρχίας στην ευρωζώνη, ούτε στις αντιρρήσεις για οποιαδήποτε μορφή απομείωσης χρέους στους κόλπους της, για ευρωπαϊκό προϋπολογισμό ή για κάποια θετικότερη στάση απέναντι στο ελληνικό χρέος, καθώς αυτά είναι και τα βασικά σημεία διαγκωνισμού με το AfD. Δεν αποκλείεται να εμφανιστούν διαλλακτικότεροι ως προς την ίδρυση Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου, εφόσον αυτό δεν προϋποθέτει δέσμευση κεφαλαίων.^{xvii}

«Και στο επίπεδο της ΕΕ, η Merkel θα αναλάβει πρωτοβουλίες και θα εγκαταλείψει τη στάση "εξισορρόπησης" μόνο αν συντρέχουν πολύ σοβαροί λόγοι να το κάνει και αν αυτοί σχετίζονται με κάποιο ειδικό συμφέρον της Γερμανίας», εκτιμά η Judith Dellheim. Και συμπληρώνει ότι η Καγκελάρια δεν έχει κάποια πραγματική στρατηγική ιδέα και κατά συνέπεια προτιμά την τακτική του να ασχολείται με κάτι μόνο όταν «σκοκινάφτει» πάνω σε αυτό. Αναπάντεχα γεγονότα, όμως, επισημαίνει, μπορούν πάντα να συμβούν, π.χ. ένα νέο κύμα όξυνσης της οικονομικής κρίσης, κάτι που μοιάζει ιδιαίτερα πιθανό και σε αυτό έχει συμβάλλει και η πολιτική που ασκεί μέχρι σήμερα η Γερμανία υπό την ηγεσία της Merkel.

Για την J.Dellheim, «η Merkel δεν πρόκειται να πάρει καμία πρωτοβουλία στρατηγικής δράσης ούτε εντός Γερμανίας ούτε ως προς την ΕΕ. Το ερώτημα είναι μόνο πώς θα αντιδράσει σε αναπάντεχα γεγονότα και σε στρατηγικές δράσεις άλλων

Η Μέρκελ δεν θα επιτρέψει σε καμία περίπτωση να συμβεί οτιδήποτε θα μείωνε τον κυρίαρχο ρόλο της Γερμανίας στην ΕΕ.

παραγόντων. Η ίδια δεν πρόκειται να οξύνει συγκρούσεις, αλλά δεν θα επιτρέψει σε καμία περίπτωση να συμβεί οτιδήποτε θα μείωνε τον κυρίαρχο ρόλο της Γερμανίας στην ΕΕ και της ίδιας στη γερμανική πολιτική σκηνή». Ο Niklas Potrafke, από την πλευρά του, δηλώνει λακωνικά στη Δημοσιογραφία ότι η Merkel, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, θα συνεχίσει έτσι ακριβώς όπως πορεύτηκε μέχρι σήμερα, χωρίς καμία αλλαγή ή διαφορά.

Είναι γεγονός ότι οι λεπτές ισορροπίες επί των οποίων καλείται να σχηματιστεί ο επόμενος κυβερνητικός συνασπισμός (CDU-CSU με Φιλελεύθερους και Πρασίνους), εκτός από χρονοβόρο να επιτευχθούν, είναι βέβαιο ότι δεν προδιαθέτουν για «εκπλήξεις» όσον αφορά την πολιτική που θα ακολουθηθεί. Η άνοδος του AfD έχει μεγαλύτερη βαρύτητα ως προς το πλαίσιο που έθεσε για την επίλυση ζητημάτων, παρά ως γεγονός αυτό καθ' εαυτό. Και το

πλαίσιο αυτό, όπως έχει γίνει ήδη στη Γαλλία, μετατοπίζει το κέντρο βάρους σε συντηρητικότερες βάσεις, καθιστώντας τον ακροδεξιό λόγο κανόνα και όχι εξαίρεση. Μια τακτική που ακολουθείται ευρέως στην ΕΕ από τις ακροδεξιές δυνάμεις, οι οποίες αξιοποιούν τις συνέπειες της κυρίαρχης πολιτικής. Μια τακτική που αποφέρει καρπούς, καθώς τα παραδοσιακά κόμματα εξουσίας, προσπαθώντας ν' απαντήσουν στην απαξίωσή τους στα μάτια των πολιτών, «υιοθετούν» απόψεις και λογικές της ακροδεξιάς, κανονικοποιώντας με τον τρόπο αυτό την παρουσία της στην κεντρική πολιτική σκηνή.^{xviii} Δεδομένο, με τα μέχρι στιγμής στοιχεία, είναι ότι κανείς εκ των πρωταγωνιστών της γερμανικής πολιτικής σκηνής δεν φαίνεται διατεθειμένος να ασχοληθεί σοβαρά με τα κοινωνικο-οικονομικά αίτια της δυσφορίας που εκφράστηκε διά του AfD. Και αυτό από μόνο του δεν είναι ευοίωνο. ●

Βιβλιογραφία

- i Bartsch, Matthias, Boll, Sven, Feldenkirchen, Markus, Hohne, Valerie, Knaup, Horand, Neukirch, Ralf, "Meet the man who will challenge Merkel", Der Spiegel, Feb 1, 2017, <http://www.spiegel.de/international/germany/martin-schulz-could-present-serious-challenge-to-angela-merkel-in-german-election-a-1132362.html>
- ii Nelles, Roland, "How Merkel could win re-election next year", Der Spiegel, Sept 19 2016, <http://www.spiegel.de/international/germany/merkel-reelection-chances-remain-good-despite-poor-results-a-1112916.html>
- iii Erlanger, Steven, "Germany's Far Right Complicates Life for Merkel and the EU", Financial Times, <https://www.nytimes.com/2017/09/25/world/europe/germany-merkel-europe.html?mcubz=1>
- iv Το ίδιο.
- v Μαυρούλη, Ελένη, «Μπροστά στην απειλή της "νέας ακροδεξιάς"», Δημοσιογραφία, τχ. 13, άνοιξη 2017, σελ. 40-47.
- vi Το ίδιο.
- vii Erlanger, Steven, ό.π.
- viii Mudge, Cas, "What the stunning success of AfD means for Germany and Europe", The Guardian, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/sep/24/germany-elections-afd-europe-immigration-merkel-radical-right>
- ix Eurostat-AFP.
- x "Wunderreform", The Economist, <https://www.economist.com/news/europe/21573583-ten-years-how-does-germanys-agenda-2010-package-rate-wunderreform>
- xi <http://www.bmas.de/EN/Our-Topics/Social-Security/450-euro-mini-jobs-marginal-employment.html>
- xii "Germany's 'working poor': employed but still in poverty", Euronews, <http://www.euronews.com/2017/07/26/germany-s-working-poor>
- xiii <https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/our-projects/inclusive-growth/>
- xiv Vonberg, Judith, "Germany's hidden hunger", CNN, <http://edition.cnn.com/interactive/2017/09/world/germany-food-bank-cnnphotos/>
- xv Το ίδιο.
- xvi Stephens, Phillip, "What the German election means for the UK", Financial Times, <https://www.ft.com/content/18963474-afe6-11e7-9e4f-7f5e6a7c98a2>
- xvii Erlanger, Steven, ό.π.
- xviii Μαυρούλη, Ελένη, ό.π.

ADVANCED MEDIA INSTITUTE

Applied Research
in Communication
and Journalism

Beyond news and stories

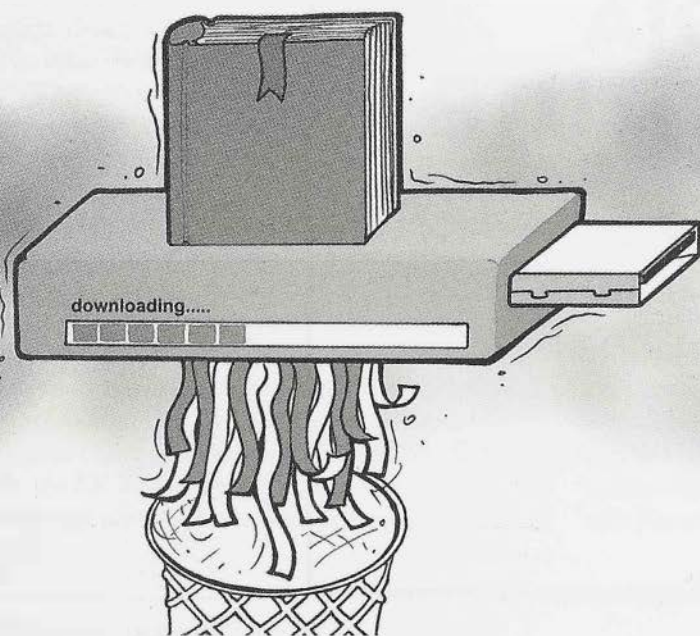
Σκέψεις για τα Μέσα Δικτύωσης

* Η **Λίδα Τσενέ** είναι διδάκτωρ του Παντείου Πανεπιστημίου. Διδάσκει στο ΜΠΣ «Επικοινωνία και νέα Δημοσιογραφία» του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

 ΤΗΣ ΛΗΔΑΣ ΤΣΕΝΕ*

Το καλοκαίρι είναι η εποχή που πάντα βρίσκει κάποιος λίγο χρόνο να διαβάσει τα βιβλία που δεν πρόλαβε μέσα στη χρονιά. Είναι επίσης η εποχή που μπορεί να ξεφυλλίσει περιοδικά, χάρτινα ή ηλεκτρονικά, και να ανακαλύψει ενδιαφέροντα αναγνώσματα. Ξεκινώντας λοιπόν τη νέα σεζόν, μοιράζομαι μαζί σας οκτώ βιβλία που μιλούν για τα social media και την κουλτούρα την οποία κομίζουν. Βιβλία παλαιότερα, αλλά και πιο πρόσφατα, που όλα όμως έχουν κάτι να μας πουν για τον μαγικό κόσμο της ψηφιακής εποχής.

ZOUBIR GHOUGALI (ZIZOU) / CARTOONMOVEMENT.COM

Οκτώ πρόσφατα αλλά και παλιότερα βιβλία για τα social media και την κουλτούρα που κομίζουν

1 Clay Shirky
Here Comes Everybody: The Power of Organizing Without Organizations
2008, Allen Lane-Penguin Books

Ένα από τα πρώτα βιβλία που πραγματεύθηκαν την έννοια της συνεργασίας στο πλαίσιο και της ψηφιακής εποχής. Ο Shirky μέσα από παραδείγματα μιλά για το πώς η δικτύωση ενισχύεται στα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης και το πώς οι πολίτες αποκτούν τη δύναμη όχι μόνο να παρέμβουν, αλλά και να ανατρέψουν καταστάσεις στο οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό πεδίο.

2 Charles Leadbeater
We-Think: The Power of Mass Creativity
2008, Profile Books

Ένα ακόμα κλασικό βιβλίο για τη δύναμη της συλλογικής ευφυΐας που κορυφώνεται στην ψηφιακή εποχή. Οι νέες τεχνολογίες, υποστηρίζει ο Leadbeater, αλλάζουν τον τρόπο με τον οποίο καταναλώνουμε, καινοτομούμε, μοιραζόμαστε αγαθά, ιδέες και υπηρεσίες.

3 Guy Kawasaki & Peg Fitzpatrick

The Art of Social Media: Power Tips for Power Users
2014, Portfolio

Ο γκουρού των social media, Guy Kawasaki, συνεργάζεται με τον Peg Fitzpatrick για να δημιουργήσουν την απόλυτη Βίβλο των Μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Με περισσότερες από 100 πρακτικές συμβουλές, καθοδηγούν τόσο τους επαγγελματίες όσο και τους αρχάριους στο πώς να δομούν μια συμπαγή ψηφιακή στρατηγική.

4 Ann Handley

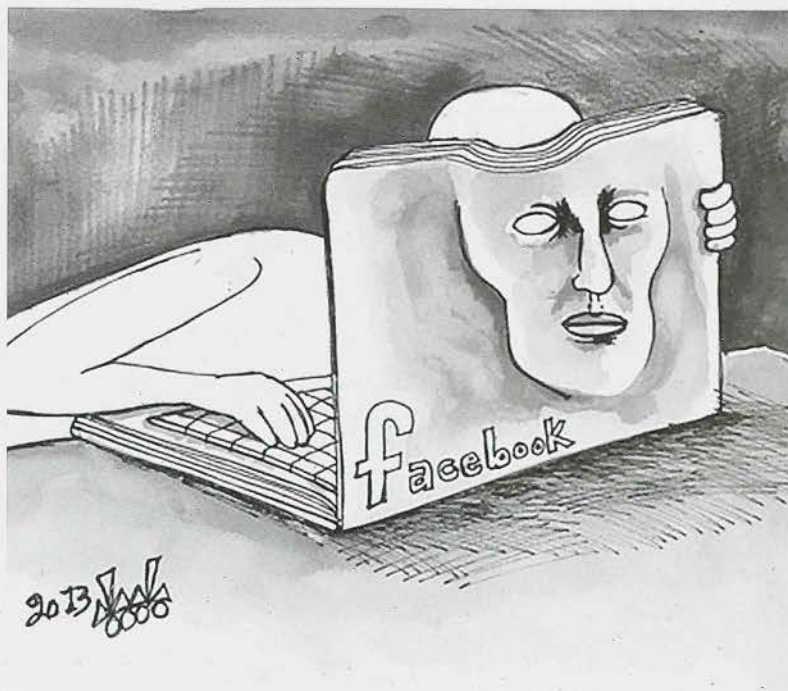
Everybody Writes. Your Go-To Guide to Creating Ridiculously Good Content
2014, Wiley

Η παραγωγή ελκυστικού περιεχομένου είναι πλέον μια από τις κύριες δεξιότητες που πρέπει να έχει ένας επαγγελματίας της ψηφιακής επικοινωνίας. Τι σημαίνει όμως ελκυστικό περιεχόμενο; Τι ιστορίες πρέπει να γράφει κανείς για τις διαφορετικές πλατφόρμες; Πώς κατορθώνει να δημιουργήσει πιστούς ακόλουθους; Αυτά και άλλα ερωτήματα απαντά το βιβλίο της Ann Handley μέσα από μια σειρά παραδειγμάτων και έξυπνων συμβουλών.

5 Dana Boyd

It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens
2015, Yale University Press

Ποια είναι η σχέση των εφήβων με τα social media; Τι συμβαίνει όταν αλληλεπιδρούν στο facebook, το twitter ή το instagram; Πώς επηρεάζεται η καθημερινότητά τους από τη χρήση κάθε ψηφιακής πλατφόρμας; Η Boyd επιλέγει διερευνά θέματα όπως η ταυτότητα, η ιδιωτικότητα, η ασφάλεια και το cyberbullying σε ένα βιβλίο που αξίζει να διαβαστεί τόσο από γονείς όσο και από τους ίδιους τους έφηβους.

HASSAN BLEIBEL / CARTOONMOVEMENT.COM

6 Don Tapscott

Grown Up Digital: How the Net Generation is Changing your World
2008, McGraw-Hill

Η ψηφιακή εποχή δεν αλλάζει μόνο τον τρόπο με τον οποίο παράγονται τα προϊόντα, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο καταναλώνουμε. Η γενιά των millennials βιώνει πιο έντονα αυτές τις αλλαγές και ο Don Tapscott στο συγκεκριμένο βιβλίο μελετά αυτό ακριβώς. Έχοντας διεξάγει έρευνα σε δείγμα 11.000 νέων ανακαλύπτει και μας παρουσιάζει μια μεγάλη και δυναμική κοινότητα, η οποία έχει αναπτύξει νέους τρόπους να σκέπτεται, να αλληλεπιδρά, να εργάζεται.

7 Henry Jenkins

Convergence Culture: Where Old and New Media Collide
2008, NYU Press

Ένα βιβλίο που μιλά για τη δύναμη της διαμεσικής αφήγησης. Οι ιστορίες σήμερα μπορούν να ειπωθούν με δια-

φορετικούς τρόπους, σε διαφορετικές πλατφόρμες και, κυρίως, με τη συμμετοχή του ακροατήριου. Ο Jenkins, μέσα από παραδείγματα δημοφιλών ιστοριών όπως ο Χάρι Πότερ, εξηγεί όχι μόνο τους τρόπους με τους οποίους λαμβάνει χώρα σήμερα η αφηγηματική διαδικασία, αλλά και την πολιτισμική αλλαγή που φέρνουν μαζί τους οι ψηφιακές πλατφόρμες και η σύγκρισή τους με τα παραδοσιακά μέσα.

8 Brian Solis

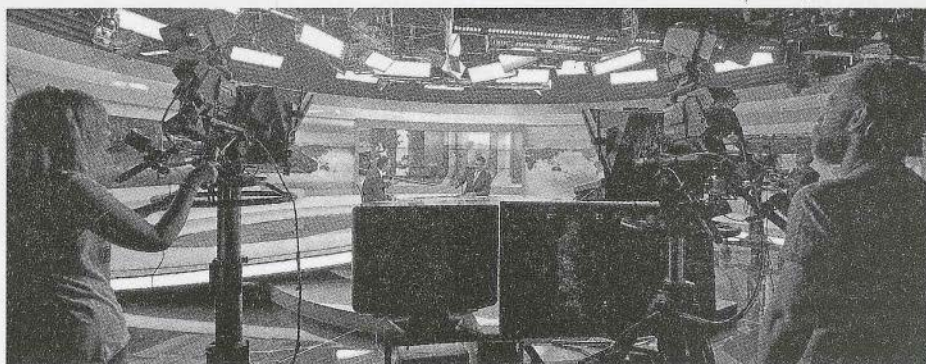
The End of Business as Usual
2011, Wiley

Τι πρέπει να λάβουν υπόψη τους οι σύγχρονοι οργανισμοί ώστε να προσελκύσουν κοινό και να το διατηρήσουν; Ο Brian Solis αναλύει με μεγάλη ευστοχία το πώς μεταβάλλονται οι σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών σε ένα ξεχωριστό βιβλίο που μελετά τις αλλαγές στην καταναλωτική συμπεριφορά υπό το πρίσμα της ψηφιακής εποχής.

Καλό διάβασμα! ●

Μια περιήγηση στη «δημοσιογραφία» του σήμερα

 ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΑΓΓΕΛΙΔΗ*

INTIME

Το χάδι-φάπα από το καλό αφεντικό

Τα 'μαθες τα νέα; Ε... τώρα πια μεταδίδονται με ταχύτητα αστραπής. Ανεξέλεγκτα, χωρίς φραγμούς και όρια, χωρίς μέτρο. Όχι δεν με έπιασε κανένας εξωφρενικός συντηρητισμός. Παρακολουθώ και εγώ, με αγωνία και απόγνωση, τη διολίσθηση της «ελευθερίας του λόγου» μέσα από στοχευμένα, επί παραγγελία «δημοσιογραφικά» χτυπήματα.

Είναι αλήθεια πως η ενημέρωση έχει πάρει μια νέα, σταθερή πλέον, μορφή για τη μάζα των πολιτών. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προσφέρουν λογίων-λογίων ειδήσεις, πολλές από τις οποίες είναι περίτεχνα καμουφλαρισμένες με ένα «εύπεπτο» περιτύλιγμα.

Αποτελεί αγώνα δρόμου για τα επιτελεία κάποιων κομμάτων (και όχι μόνο...) η ενημέρωση με κοντρόλ, όπως αυτά που χρησιμοποιούν τα τηλεκατευθυνόμενα αυτοκινητάκια των παιδιών. Μόνο που το χειριστήριο δεν το κρατούν παιδιά, ούτε εμείς, το κρατούν με «τέχνη» και τεχνική τα στρατευμένα επιτελεία που δίνουν «μάχες» για να κερδίσουν τον αγώνα της παραπληροφόρησης. Να δείτε με τι τέχνη ξέρουν να ρίχνουν το αυτοκινητάκι... με δύναμη και κατά μέτωπο, στον τοίχο!

Το δύσκολο για τον ανυποψίαστο πολίτη είναι η εξακρίβωση της πληροφορίας. Επιθεωρητές Κλουζώ καταντίσαμε στην προσπάθεια

πραγματικής ανάγνωσης μιας είδησης.

Στον στρατό των στρατολογημένων, περιλαμβάνονται καλοδουλεμένα μηχανάκια, επαγγελματίες που ξέρουν να κάνουν καλά τη δουλειά και σκύβουν με «υπερπράνεια» το σβέρκο για να δεχτούν το χάδι-φάπα από το «καλό αφεντικό».

Η μετατροπή του «χώρου» σε ένα καλοκουρδισμένο (για εκείνους) και κακοκουρδισμένο για την κοινωνία ρολόι είναι το δεδομένο της εποχής.

Είναι δεδομένο ότι έχουμε μπροστά μας έναν καθημερινό αγώνα ενημέρωσης των συνανθρώπων μας για το πώς μπορούν να αποφεύγουν τις κακοτοπιές της - κατά παραγγελίαν - ενημέρωσης.

Στο απαύγασμα όλων αυτών, η κοινωνία βρίσκεται ανοχύρωτη, ανάμεσα στις βολές και τα πυρά που δέχεται με κάθε τρόπο από διάφορα μέτωπα. Ειδικότερα από το μέτωπο των Μέσων Ενημέρωσης, όπου η εισαγωγή... νέων εργαλείων διαχείρισης επιτρέπει με άνεση σε ορισμένους (πολλούς), να κάνουν τη βρώμικη δουλειά. Με συνταγές του παρελθόντος και «τεχνογνωσία» του μέλλοντος.

Δύσκολοι καιροί...

Τα πράγματα είναι επικίνδυνα. Πρέπει να αντισταθούμε με κάθε τρόπο. ●

*Ο Νίκος Αγγελίδης σπούδασε δημοσιογραφία στο Connecticut School of Broadcasting στις ΗΠΑ. Εργάστηκε στη Νέα Υόρκη σε τηλεοπτικούς σταθμούς και εφημερίδες και επί σειρά ετών διετέλεσε ανταποκριτής ελληνικών Μέσων στις ΗΠΑ. Από το 2001 εργάζεται στην ΕΡΤ. Πρόσφατα κυκλοφόρησε το πρώτο βιβλίο του με τίτλο Όλες οι ΑΕΚ του κόσμου.

ΙΑΝΟΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Αριστοτέλους 7, Τ.Κ. 546 24, τηλ.: 2310 277 004, e-mail: ekdoseis@ianos.gr
ΑΘΗΝΑ: Σταδίου 24, Τ.Κ. 105 64, τηλ.: 210 32 17 917, e-mail: ekdoseis@ianos.gr
www.ianos.gr

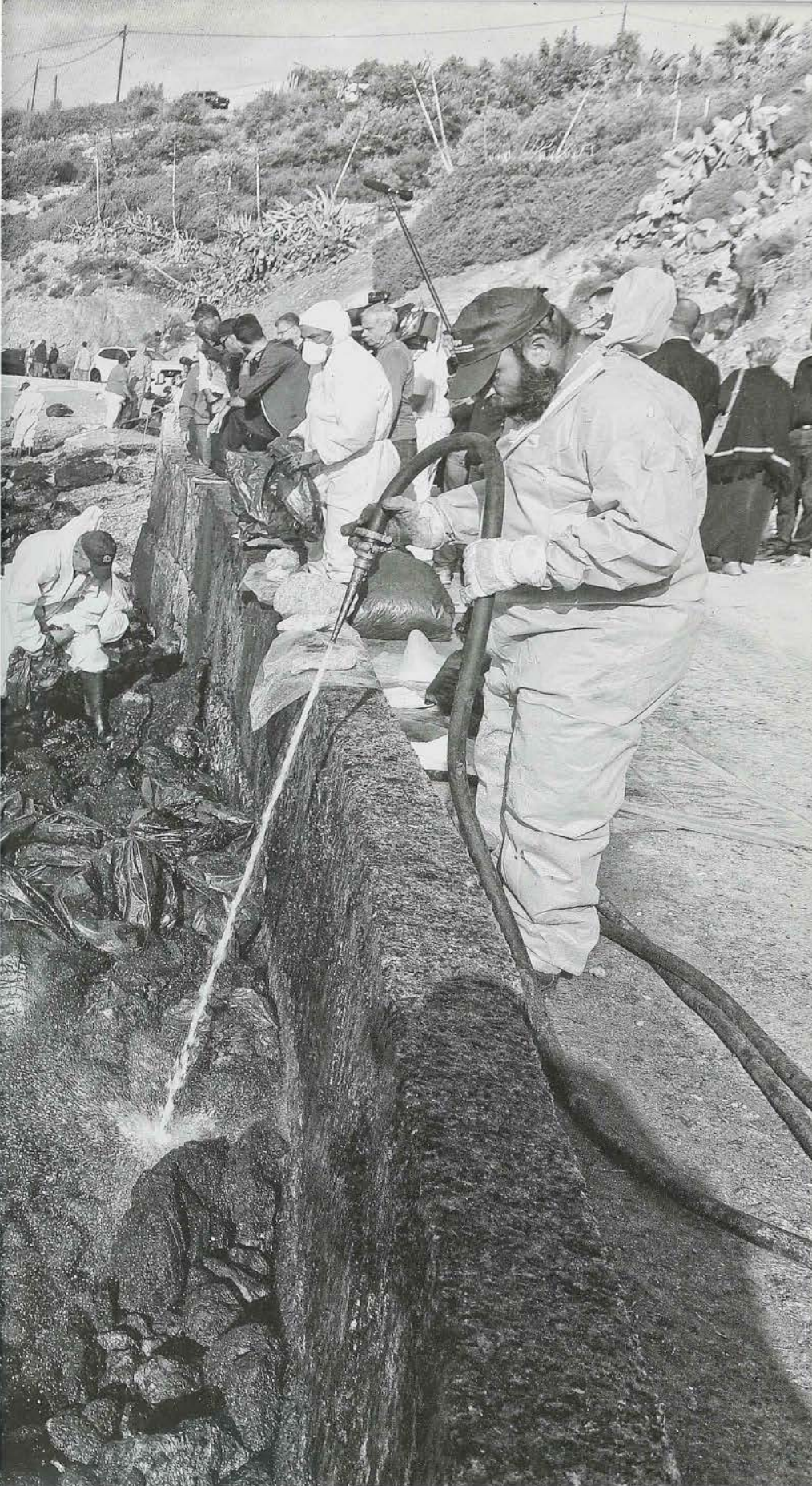
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 2018

Περί ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑΣ

Στο φετινό ημερολόγιο βιβλιοπώλες και συνεργάτες του ΙΑΝΟΥ επιλέγουν να μας ξαναθυμίσουν κείμενα και ποιήματα για την αξιοπρέπεια. Πολύ σημαντικοί και διαχρονικοί Έλληνες συγγραφείς και ποιητές, όπως ο Όμηρος, ο Κ. Π. Καβάφης, ο Νίκος Καζαντζάκης, ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, ο Οδυσσέας Ελύτης, ο Χρήστος Γιανναράς, αλλά και ξένοι, όπως ο Φρίντριχ Νίτσε, ο Χόρχε Μπουκάι, ο Ουίλλιαμ Σαίξπηρ, ο Αλμπέρ Καμύ, κ.ά. μας μιλούν για την αξιοπρέπεια, μια αξία που κουβαλάμε όλοι μέσα μας.

Αγία Σιωπή...

Μια από τις μεγαλύτερες περιβαλλοντικές καταστροφές που έχουν δεχθεί ο Πειραιάς, ο Αργοσαρωνικός και το παράκτιο μέτωπο του λεκανοπεδίου ήταν εκείνη που προκάλεσε η πετρελαιοκηλίδα που διέρρευσε από το πλοίο *Αγία Ζώνη II* μετά τη βύθισή του ανοικτά της Σαλαμίνας την Κυριακή 10 Σεπτεμβρίου. Ακόμη κι έναν μήνα μετά το ναυάγιο κανένας ειδικός δεν αναλαμβάνει το ρίσκο να δηλώσει τότε οι παραλίες θα επανέλθουν στην προηγούμενη κατάστασή τους. Παρ' όλα αυτά οι αντιδράσεις όσον άμεσα θίχτηκαν, για παράδειγμα των γειτονικών δήμων, ήταν όχι κατώτερες των περιστάσεων, ήταν ανύπαρκτες! Το ίδιο και των Μέσων Ενημέρωσης, που σε άλλες περιπτώσεις δεν χάνουν ευκαιρία να επικρίνουν ΣΥΡΙΖΑ και ΑΝΕΛ. Είτε για να μη δυσανεχθεί η κυβέρνηση που καθυστέρησε να αντιδράσει, είτε για να μην αμφισβητηθεί η σκοπιμότητα της συνέχισης συναφών οικονομικών δραστηριοτήτων που δημιουργούν χιλιάδες θέσεις εργασίας, η ρύπανση που προκάλεσε η πετρελαιοκηλίδα έμεινε στο περιθώριο της ειδησεογραφίας. Κάπως έτσι, το δικαίωμα των πολιτών στην έγκυρη ενημέρωση βυθίστηκε μαζί με το *Αγία Ζώνη II*.

Λίγα κανάλια έχουν σήμερα την επιρροή που έχει το Al Jazeera, 21 χρόνια μετά την έναρξη της λειτουργίας του.

Ποιος θέλει να κλείσει το Al Jazeera;

Οι αντιδράσεις για το Al Jazeera έχουν τις ρίζες τους – όπως και η διπλωματική κρίση – στην Αραβική Άνοιξη, την οποία το κανάλι στήριξε δυναμικά.

ΤΗΣ ΒΑΛΙΑΣ ΚΑΪΜΑΚΗ*

τις 22 Ιουνίου η Σαουδική Αραβία, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Μπαχρέιν και οι Αίγυπτος έδωσαν στο Κατάρ μια λίστα με 13 αιτήματα, τα οποία έπρεπε να ικανοποιηθούν εντός δέκα ημερών, αλλιώς... Το «αλλιώς» δεν διευκρινίζονταν, αφού ούτως ή άλλως, από τις 5 Ιουνίου, οι χώρες αυτές είχαν διακόψει ξαφνικά τις διπλωματικές τους σχέσεις με το Κατάρ, επιβάλλοντάς του ταυτόχρονα εμπάργκο.

Ανάμεσα στα αιτήματα ήταν η εκδίωξη όλων των τουρκικών στρατιωτικών δυνάμεων από τη χώρα, η διακοπή κάθε σχέσης με τους Αδελφούς Μουσουλμάνους, η διακοπή της χρηματοδότησης τρομοκρατικών οργανώσεων, όπως η Χεζμπολά και η Αλ Κάιντα, η πληρωμή αποζημιώσεων στους γείτονες, η έκδοση εγκληματιών σε άλλες χώρες της Μέσης Ανατολής και το κλείσιμο του Al Jazeera.

Το δεκαήμερο πέρασε, τίποτα μοιραίο δεν συνέβη, ωστόσο η κρίση σοβεί. Και στο κέντρο της εξακολουθεί να βρίσκεται το Al Jazeera, το κρατικό κανάλι του Κατάρ που αναδείχθηκε σ' έναν από τους μεγαλύτερους δημοσιογραφικούς οργανισμούς του κόσμου, με 80 γραφεία στο εξωτερικό και εκπομπή στα αραβικά και τα αγγλικά.

Οι αντιδράσεις για το Al Jazeera έχουν τις ρίζες τους – όπως και η διπλωματική κρίση – στην Αραβική Άνοιξη, την οποία το κανάλι στήριξε δυναμικά. Σήμερα γνωρίζουμε ότι τα αποτελέσματα δεν ήταν τόσο θεαματικά όσο έμοιαζαν τότε, ωστόσο υπήρξαν αλλαγές. Στην Αίγυπτο, για παράδειγμα, οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι εκδίωξαν τον Χόσνι Μουμπάρακ και έμειναν στην εξουσία μέχρι το 2013, όταν ο σημερινός πρόεδρος Αμπντέλ Φατάχ αλ Σίσι διαδέχθηκε τον Μοχάμεντ Μόρσι. Το 2015 τρεις δημοσιογράφοι του Al Jazeera καταδικάστηκαν σε φυλάκιση από αιγυπτιακό δικαστήριο με την αιτιολογία ότι στήριζαν τους Αδελφούς Μουσουλμάνους, αλλά αργότερα απελευθερώθηκαν.

Λίγα κανάλια έχουν σήμερα την επιρροή που έχει το Al Jazeera, 21 χρόνια μετά την έναρξη της λειτουργίας του. Δεν πρόκειται απλώς για ένα κανάλι αλλά για ένα φαινόμενο, το οποίο άλλαξε ριζικά τα αραβικά μέσα ενημέρωσης. Πριν το 1996, τα περισσότερα αραβικά τηλεοπτικά κανάλια ήταν πλήρως ελεγχόμενα από τις κυβερνήσεις. Οι ειδήσεις περιλάμβαναν κυρίως τα «νέα» του σέϊχ, εμίρη ή προέδρου και κάποιες πληροφορίες για τον διάδοχο. Το Al Jazeera άνοιξε ένα παράθυρο σε όλες τις φωνές: στην αραβική τηλεόραση μίλησαν για πρώτη φορά οι Ισραηλινοί

* Η Βάλια Καϊμάκη είναι δρ. Επικοινωνίας, Μέσων Ενημέρωσης και Πολιτισμού από το Πάντειο Πανεπιστήμιο, δημοσιογράφος, συγγραφέας, διδάσκουσα στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου και ερευνήτρια στο Advanced Media Institute.

Η πολυφωνία κι ο δημοκρατικός του χαρακτήρας συνετέλεσε ώστε σύντομα το Al Jazeera να αποκτήσει πολλούς εχθρούς.

και Λίβυοι, για παράδειγμα. Στις μεγάλες αποκλειστικότητες του καναλιού συμπεριλαμβάνεται η κάλυψη της επιχείρησης «Αλεπού της Ερήμου» στο Ιράκ το 1998, το μήνυμα του Οσάμα Μπιν Λάντεν μετά την 11η Σεπτεμβρίου, η κάλυψη της επίθεσης των Αμερικανών στο Αφγανιστάν. Στη δε θεματολογία του, το κανάλι συμπεριέλαβε τις επιθέσεις αυτοκτονίας, την ύπαρξη του Θεού, τα ανθρώπινα δικαιώματα, αναγκάζοντας και τα άλλα κανάλια ν' αλλάξουν σιγά-σιγά προσανατολισμό. Δημιουργώντας έτσι πάρα πολλούς εχθρούς.

Ανταποκριτές του καναλιού έχουν συλληφθεί, γραφεία στο εξωτερικό έχουν κλείσει, διαφημιστές έχουν δεχθεί απειλές, οι μηνύσεις διαδέχονται η μία την άλλη, ενώ δύο φορές τα γραφεία του βομβαρδίστηκαν και σκοτώθηκαν υπάλληλοι. Από το 2003 προστέθηκε και ένα ακόμη «όπλο» στον ακήρυχτο πόλεμο, το σαουδαραβικό κανάλι al-Arabiya TV. Μέχρι σήμερα, μόνο το Ομάν από όλες τις χώρες του Κόλπου δεν έχει δημιουργήσει διπλωματική κρίση με το Κατάρ.

Με δύο ...πρόσωπα

Ωστόσο, για να κατανοήσουμε καλύτερα τις αραβικές διαμάχες, θα πρέπει να συμπεριλάβουμε στην εξίσωση το γεγονός ότι το Al Jazeera έχει δύο διαφορετικά πρόσωπα, το αγγλικό και το αραβικό, τα οποία δεν συμπίπτουν πάντα. Το αγγλικό, αυτό που παρακολουθούμε εμείς στη Δύση, είναι εκείνο της υψηλής ποιότητας ειδήσεων, τόσο στην τηλεοπτική εκδοχή του όσο και στη διαδικτυακή, με πολλά ντοκιμαντέρ προσανατολισμένα κυρίως στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Με αυτά τα χαρακτηριστικά του, το Al Jazeera στέκεται με αξιώσεις δίπλα σε διεθνή δίκτυα, όπως το BBC World, το CNN International, το France 24 και το RT. Παρ' όλο που δεν έχει καταφέρει να έχει μεγάλη διείσδυση στην αμερικανική αγορά. Το ίδιο πρόβλημα, έτσι κι αλλιώς, έχουν και τα υπόλοιπα μη αμερικανικά δίκτυα.

Το αραβικό κανάλι είναι αρκετά διαφορετικό, αφού απευθύνεται και σε διαφορετικά ακροατήρια. Και αυτό που ενοχλεί τους γείτονες του Κατάρ είναι από τη μία η θεματολογία του, που περιλαμβάνει ζητήματα ταμπού, όπως η κοινωνική δικαιοσύνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα, και από την άλλη ο ίδιος

ο πολιτικός προσανατολισμός του καναλιού, ο οποίος φυσικά είναι και ο προσανατολισμός της κυβέρνησης του Κατάρ. Ότι δηλαδή, αργά ή γρήγορα, οι ισλαμιστικές ομάδες όπως οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι και η Χαμάς θα έρθουν στην εξουσία, είτε με επαναστάσεις είτε με δημοκρατικές εκλογές.

Όπως είναι φυσικό, μια τέτοια άποψη δεν ενθουσιάζει τους γείτονες. Λογικά δεν θα έπρεπε να ενθουσιάζει ούτε το ίδιο το Κατάρ, ωστόσο η χώρα είναι τόσο μικρή και τόσο πλούσια που εξαιρείται του κανόνα. Παρ' όλα αυτά ας σημειωθεί ότι δεν μεταδίδεται ποτέ καμία κριτική προς τη βασιλική οικογένεια.

Πιο συγκεκριμένα, η Σαουδική Αραβία έχει κατηγορήσει το Al Jazeera ότι σε σχέση με το Ισλαμικό Κράτος χρησιμοποιεί την έκφραση «η οργάνωση του κράτους», η οποία είναι πιο κοντά στο όνομα που δίνει το ίδιο στον εαυτό του. Αντίθετα, στις υπόλοιπες χώρες, όπως και στον ανταγωνιστή του Al Jazeera, Al-Arabiya χρησιμοποιείται το αρνητικής χροιάς ακρώνυμο «Daesh». Άλλο παράδειγμα: το 2015 το κανάλι χρησιμοποίησε τον θετικό όρο «σουνίτες επαναστάτες», αναφερόμενο στους σουνίτες μαχητές, συμπεριλαμβανομένων των μαχητών του ΙΚ που πήραν τον έλεγχο της Μοσούλης.

Η διπλωματική κρίση χτύπησε αμέσως το Al Jazeera. Οι τέσσερις χώρες μπλοκάρισαν την ιστοσελίδα του καναλιού, ενώ στις 7 Ιουνίου η Ιορδανία έκλεισε το γραφείο στο Αμμάν, καταργώντας την άδεια λειτουργίας του. Η Σαουδική Αραβία ακολούθησε την επόμενη μέρα, πηγαίνοντας ένα βήμα παραπέρα: διέταξε τα ξενοδοχεία να μπλοκάρουν όλα τα κανάλια του δικτύου.

Η τελευταία σύγκρουση του ακήρυχτου πολέμου διεξήχθη στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η εταιρεία Snap δέχθηκε αίτημα από την κυβέρνηση της Σαουδικής Αραβίας να αφαιρέσει το κανάλι της Al Jazeera στη χώρα από το Snapchat. Η εταιρεία βρέθηκε σε δύσκολη θέση, αλλά τελικά συναίνεσε στις επιθυμίες της κυβέρνησης, με τη δικαιολογία ότι προσπαθεί να συμμορφώνεται με τους νόμους της κάθε χώρας όπου το Snapchat είναι παρόν. Το ίδιο έγινε και με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και το Μπαχρέιν. Σε απάντηση, το Al Jazeera άνοιξε λογαριασμό στο Instagram για να παρέχει «δημιουργικό περιεχόμενο στην αραβική νεολαία».

Μάχη κυριαρχίας στην περιοχή

Βέβαια, το Al Jazeera δεν είναι το μοναδικό πρόβλημα που έχουν οι γείτονές του με το Κατάρ. Ούτε η παρούσα διπλωματική κρίση είναι η πρώτη. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για μια μάχη κυριαρχίας στην περιοχή. Η Αραβική Άνοιξη άλλαξε τα δεδομένα, υποχρεώνοντας τις αραβικές χώρες να επιλέξουν στρατόπεδα. Το Κατάρ υποστήριξε το επαναστατικό κύμα, η Σαουδική Αραβία στάθηκε απέναντί του. Από τη στιγμή, όμως, που και οι δύο χώρες είναι σύμμαχοι των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οποίες δεν θα επέτρεπαν ποτέ διενέξεις μεταξύ φίλων τους, η ένταση έμεινε στο διπλωματικό επίπεδο. Πολλοί αναφέρονται σε αυτήν ως τον «Δεύτερο Ψυχρό Αραβικό Πόλεμο» – με τον Πρώτο Ψυχρό Αραβικό Πόλεμο να αναφέρεται στην ένταση μεταξύ Σαουδικής Αραβίας και Ιράν.

Το Κατάρ προσπαθεί να βρει τον δικό του δρόμο, μακριά από τη σκέπη της Σαουδικής Αραβίας, από το 1995. Το Al Jazeera είναι μόνο ένα μέρος της πολιτικής του. Διατηρεί, αν όχι φιλικές, πάντως σχέσεις με το Ιράν, στήριξε, όπως είδαμε, την Αραβική Άνοιξη, ενώ ταυτόχρονα φιλοξενεί τη μεγαλύτερη βάση των Αμερικανών στη Μέση Ανατολή, την Αλ Ουντέιντ.

Από το 2002 έως το 2008 η Σαουδική Αραβία απέσυρε τον πρεσβευτή της από την Ντόχα σε μια προσπάθεια να υποχρεώσει τη μικρή χώρα να επιστρέψει κάτω από την ομπρέλα της επιρροής της. Ας μην ξεχνάμε ότι και οι δύο χώρες – αν και με διαφορές – ασπάζονται τον ουαχαμπισμό, τον πιο σκληρό σουνιτισμό.

Τον περασμένο Ιούνιο δεν ήταν μόνο η Σαουδική Αραβία που στράφηκε εναντίον του Κατάρ. Ήταν και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Μπαχρέιν, η Αίγυπτος, η Ιορδανία, η κυβέρνηση της Λιβύης (η μία τουλάχιστον), οι Μαλδίβες, η Μαυριτανία, η Σενεγάλη, το Τζιμπουτί και μερικά ακόμα κρατίδια που απέσυραν τους πρεσβευτές τους, μπλοκάρισαν τον εναέριο χώρο του Κατάρ και όσες από τις θαλάσσιες οδούς μπορούσαν και κήρυξαν εμπάργκο. Αργότερα, σε αυτές τις χώρες προστέθηκαν και ημιαυτόνομες περιοχές της Σομαλίας, αναγκάζοντας την κεντρική κυβέρνηση να δηλώσει επισήμως ότι μόνο αυτή μπορεί να μιλά για εξωτερική πολιτική και πως στη συγκεκρι-

μένη περίπτωση κρατά ουδέτερη θέση. Έτσι λοιπόν κράτησε ανοικτό τον εναέριο χώρο της για το Κατάρ, ενώ την ίδια ώρα η Σαουδική Αραβία «τροφοδοτεί» τις ημιαυτόνομες περιοχές.

Η περίπτωση της Σομαλίας εικονογραφεί θαυμάσια την έκταση του προβλήματος. Η Σομαλία προσπαθεί να μείνει ουδέτερη, παρ' όλο που έχει στενές εμπορικές σχέσεις με τη Σαουδική Αραβία, χάρη στην σημαντική γι' αυτή φιλία της με την Τουρκία. Μια Τουρκία που όχι μόνο έχει χορηγήσει πάνω από ένα δισεκ. δολάρια βοήθεια στη χώρα, από την επίσκεψη Ερντογάν εκεί, το 2011, αλλά ετοιμάζεται πολύ σύντομα ν' ανοίξει και στρατιωτική βάση στην πρωτεύουσα Μογκαντίσου.

Στον δεύτερο αυτό ψυχρό αραβικό πόλεμο, η Τουρκία προσπάθησε να μείνει ουδέτερη, αλλά σύντομα πήρε το μέρος του Κατάρ. Ο πρόεδρος Ερντογάν χαρακτήρισε την απομόνωση του Κατάρ απάνθρωπη και ενάντια στις ισλαμικές αρχές, συγκρίνοντάς τη με «θανατική ποινή». Η Τουρκία έστειλε αμέσως γάλα και οπωροκηπευτικά στο Κατάρ και ετοιμάστηκε να στείλει και στρατό. Η ανακοίνωσή της εξόργισε τη Σ. Αραβία και τα ΗΑΕ, που καταδίκασαν τον «οθωμανικό επεκτατισμό» στον Κόλπο. Ωστόσο, η Άγκυρα ήθελε να στείλει ένα πικρό μήνυμα στη διεθνή κοινότητα: η Ντόχα δεν είναι μόνη της.

Οι δύο χώρες έχουν ήδη συνάψει συμφωνία στρατιωτικής συνεργασίας, ανάμεσα στα άλλα κεφάλαια της συμμαχίας τους στα πλαίσια του «πολιτικού Ισλάμ». Όμως η Τουρκία έχει ισχυρούς δεσμούς και με τη Σαουδική Αραβία και τα ΗΑΕ, που περιλαμβάνουν τουρισμό, κτηματομεσιτικά και φυσικά εμπόριο.

Μια παρατεταμένη κρίση θα αλλάξει τις ισορροπίες στην περιοχή, η οποία ήδη αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα, με μεγαλύτερο εκείνο του Ισλαμικού Κράτους. Η κουρδική κρίση, που ξέσπασε τις τελευταίες εβδομάδες μετά το δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία των Κούρδων του Ιράκ, χειροτέρεψε την κατάσταση.

Το δίλημμα για τη Σαουδική Αραβία είναι πλέον εάν θα διαχειριστεί την προβληματική «καθημερινότητα» της περιοχής ή αν θα επιμείνει να δημιουργεί κρίσεις που βασίζονται σε φόβους για το μέλλον και τους οποίους θεωρεί ότι θρέφει το Al Jazeera. ●

Το Al Jazeera σε ημερομηνίες

- Το 1996 άρχισε να εκπέμπει το αραβικό κανάλι, το οποίο ξεκίνησε με τον Εμίρη του Κατάρ να υπόσχεται ότι θα επιτρέπει στους δημοσιογράφους να «μεταδίδουν τις ειδήσεις, όπως τις βλέπουν οι ίδιοι». Αμέσως προσέλαβε μεγάλο ακροατήριο που σύντομα έφτασε να μετράται σε δεκάδες εκατομμύρια, χάρη στη δυναμική κάλυψη των γεγονότων, αλλά και την κριτική προς τους άραβες ηγέτες.
- Το 2001 το όνομά του έγινε σημαντικό διεθνώς μετά την προβολή των βιντεομηνυμάτων του Οσάμα Μπιν Λάντεν μετά την επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου.
- Το 2006 άρχισε να εκπέμπει το αγγλόφωνο κανάλι, το οποίο μεταδίδεται σήμερα σε περισσότερες από 100 χώρες κι έχει κερδίσει πολλά βραβεία.
- Το 2011 εικάζεται ότι έχασε μεγάλο μέρος του κοινού του στην Αίγυπτο, μετά την κάλυψη της Αραβικής Άνοιξης. Το αραβικό Al Jazeera και το τοπικό κανάλι Mubasher Mizr (το οποίο έκλεισε αργότερα) κατηγορήθηκαν ότι έδωσαν υπερβολικό βήμα στους Αδελφούς Μουσουλμάνους, γεγονός που το κανάλι αρνήθηκε.
- Το 2013 άρχισε να εκπέμπει το Al Jazeera America, το οποίο στοίχισε τεράστια ποσά, αλλά το κανάλι διατηρήθηκε μόνο τρία χρόνια.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιβάλλει το ένα πρόστιμο μετά το άλλο στην Google κυρίως και στο Facebook, για καταχρήσεις των προνομιακών και μονοπωλιακών θέσεών τους.

Τα πολλά πρόσωπα της ψηφιακής λογοκρισίας

Η Google και το Facebook ασκούν λογοκρισία βάσει υποδείξεων εθνικών κρατών ή περικόπτουν την πρόσβαση στις υπηρεσίες τους βάσει του κώδικα δεοντολογίας τους ή τους νομικούς τους περιορισμούς.

ΤΟΥ ΜΙΧΑΛΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ*

Ε

ίμαστε στην εποχή που μεταξύ της Google και του Facebook διαμορφώνεται, διακινείται και διαχέεται σχεδόν όλη η παγκόσμια δημοσιογραφική παραγωγή (εκτός Κίνας και Ρωσίας). Είμαστε επίσης στην εποχή που χωρίς τη μεσολάβηση αυτών των δύο εταιρειών και των υπηρεσιών τους, κάθε δημοσιογραφική παραγωγή, ανεξάρτητα από την πηγή της, είναι καταδικασμένη στη σχετική ή πλήρη αφάνεια. Δηλαδή έχει καταστεί αδύνατον για οποιονδήποτε επαγγελματία της επικοινωνίας ή της δημοσιογραφίας, κάποιον ακτιβιστή ή κάποιο δημόσιο πρόσωπο να «βγει» από τον κύκλο των υπηρεσιών αυτών χωρίς να υποστεί ποινή περιθωριοποίησης. Η Google και το Facebook αποτελούν με διάφορους τρόπους και σε διαφορετικά πεδία ολοκληρωτικά μονοπώλια. Κάθε συζήτηση για την ελευθερία του λόγου και την ελεύθερη διακίνηση των ιδεών στις ημέρες μας, ιδίως στη Δύση, δεν μπορεί παρά να αφορά τη ρύθμιση και τον έλεγχο των πρακτικών αυτών των εταιριών. Η ρύθμιση αυτή, αν θέλουμε να είναι ουσιώδης, δεν μπορεί να είναι αυτορρυθμισμένη, δεν μπορεί να δοθεί στους ίδιους τους ιδιωτικούς αυτούς κολοσσούς η εξουσία της νομοθέτησης και της οριοθέτησης του δημόσιου λόγου και της διαχείρισης των δημόσιων και ιδιωτικών δεδομένων πάνω στα οποία κτίστηκαν. Όπως έγραφα¹ σχετικά με τα "fake news" στον ιστοχώρο του περιοδικού *Δημοσιογραφία* τον Μάρτιο που μας πέρασε:

«...η ιδέα να δοθεί στην Google και την Facebook η ευθύνη να «ελέγχει» και να «λογοκρίνει» την «ψευδοειδησιογραφία» κινείται προς λάθος κατεύθυνση: δίνει ακόμα περισσότερη εξουσία και αρμοδιότητα επί του τι λέγεται δημοσίως στο διαδίκτυο στις δύο αυτές εταιρείες, οι οποίες για λόγους νομικής προστασίας τους και μόνο θα έχουν κάθε κίνητρο να λογοκρίνουν το διαδίκτυο σε βαθμό που θα κάνει την Κίνα να μοιάζει με όαση πολυφωνίας. Έτσι, παρότι η ρύθμιση της ροής και της έντασης της διακινούμενης πληροφορίας θα βρεθεί και πάλι σε «συστημικά» χέρια, θα βρεθεί με όρους αγοράς που θα έχουν την τάση να καταιπνίζουν κάθε αποκλίνουσα φωνή. Δεν υπάρχει άλλωστε πιο αυστηρή λογοκρισία από τη λογοκρισία της αγοράς...».

Όταν λέμε πως ένας οργανισμός σαν την Google ή το Facebook ασκεί λογοκρισία, μπορεί να εννοούμε πολλά και διαφορετικά πράγματα, άμεσα και εμπρόθετα ή έμμεσα και προκύπτοντα από αλγοριθμική επιλογή. Για παράδειγμα, η Google και το Facebook ασκούν λογοκρισία βάσει υποδείξεων και ειδοποιήσεων εθνικών κρατών

* Ο Μιχάλης Παναγιωτάκης είναι αναλυτής διαδικτύου και δημοσιογράφος.

ή περικόπτουν την πρόσβαση στις υπηρεσίες τους βάσει του κώδικα δεοντολογίας τους ή τους νομικούς τους περιορισμούς, κυρίως - αλλά όχι μόνο - με αλγοριθμικό και αυτόματο τρόπο, με όλες τις συνέπειες που αυτό έχει. Πέραν αυτών, συχνά παρεμβαίνουν άμεσα σε πολιτικώς ευαίσθητα θέματα, όπως συνέβη όταν το Facebook παρέκαμψε τους κανόνες του για τον «λόγο μίσους» στις αμερικανικές εκλογές, ώστε να μην αναγκαστεί να λογοκρίνει τον Ντόναλντ Τραμπ².

Μορφές «λογοκρισίας» όμως είναι και οι αλγόριθμοι επιλογής, το ποια αποτελέσματα αναζήτησης εμφανίζονται πρώτα και ποια μένουν θαμμένα στις πίσω σελίδες των αποτελεσμάτων, ποιες αναρτήσεις στο Facebook εμφανίζονται συχνά και ποιες όχι, η δαμόκλειος και συχνά τυφλή απειλή της εφαρμογής της πολιτικής προστασίας της «πνευματικής ιδιοκτησίας», ο αποκλεισμός μιας σελίδας από τις διαφημίσεις του Google ή του Facebook, το μπλοκάρισμα των αναζητήσεων ενός όρου, η παρεμπόδιση σύνδεσης στον λογαριασμό ενός χρήστη από τον ίδιο στο Facebook κ.ο.κ.

Μια τέτοια άμεση παρέμβαση φαίνεται πως έχει επιχειρηθεί από την άνοιξη του 2016 με το πρόγραμμα «εκκαθάρισης» των δικτύων της Google από fake news και αμφιλεγόμενο περιεχόμενο, ονόματι Project Owl. Τα αποτελέσματά της οδήγησαν στον υποβιβασμό και την - επί της ουσίας - εξαφάνιση περιεχομένου, που περιλαμβανόταν σε μια σειρά από αγγλόφωνους ριζοσπαστικούς ιστοχώρους, από τα αποτελέσματα αναζήτησης της Google. Όπως αρχικά κατήγγειλε το World Socialist Web Site (WSWS), η αλλαγή των κριτηρίων αξιολόγησης των αποτελεσμάτων αναζήτησης, προκειμένου κατά την Google να αποκλειστούν «προκλητικοί» ιστοχώροι και να εμφανίζεται ψηλά στα αποτελέσματα «πο έγκυρο περιεχόμενο», οδήγησε σε δραστηκή μείωση των επισκέψεων σε 13 (τουλάχιστον) γνωστά αριστερά, αντιπολεμικά και προοδευτικά σάιτ.

Με βάση ανάλυση εμπειρογνομώνων, το WSWS αναφέρει³ πως οι μειώσεις στην επισκεψιμότητα ήταν οι ακόλουθες, σε μια λίστα που περιλαμβάνει και σοβαρές εκδόσεις της αμερικανικής αριστεράς:

• wsws.org	67%
• altemet.org	63%
• globalresearch.ca	62%
• consortiumnews.com	47%
• socialistworker.org	47%
• mediamatters.org	42%
• commondreams.org	37%
• internationalviewpoint.org	36%
• democracynow.org	36%
• wikileaks.org	30%
• truth-out.org	25%
• counterpunch.org	21%
• theintercept.com	19%

Πρόκειται για έναν μηχανισμό λογοκρισίας, ως τον πούμε «λογοκρυψία», εξαιρετικά αποτελεσματικό, ιδίως όταν κάποια μικρά «διαδικτυακά έντυπα» βασίζονται στο μικρό έσοδό τους από τις διαφημίσεις - και άρα στην επισκεψιμότητά τους.

Δεν είναι μόνο τα αποτελέσματα αναζητήσεων, στα οποία

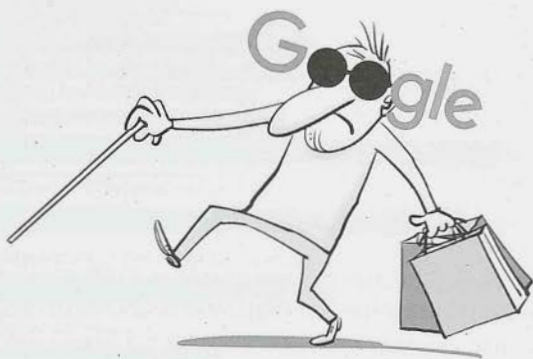
μπορεί να υπάρξει λογοκριτική / λογοκρυπτική παρέμβαση της εταιρείας. Ακόμα και στις εφαρμογές του Android, του λειτουργικού συστήματος για κινητά της Google, μέσα από το Google Play, προκύπτουν πολιτικά προβλήματα «λογοκρισίας» νέου τύπου: πολύ πρόσφατα η Google αφαίρεσε από το Play Store (αναζήτηση εφαρμογών για κινητά), μετά από αίτημα των ισπανικών Αρχών, μια εφαρμογή που εντόπιζε τα εκλογικά τμήματα στην Καταλονία και διευκόλυνε όσους ήθελαν να ψηφίσουν στο δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία της περιοχής. Και το ερώτημα που τίθεται είναι αν είναι θεμιτό και επιτρεπτό για μια ιδιωτική επιχείρηση, μονοπωλιακού πρακτικά χαρακτήρα, να έχει τέτοια εξουσία πάνω στον δημόσιο λόγο, αλλά κυρίως στους ωκεανούς των δεδομένων που τροφοδοτούν τη νέα τεχνολογία και την οικονομία του αιώνα μας.

Μια αυτορρύθμιση αδύνατη και ανεπιθύμητη

Για να είναι κανείς δίκαιος, αυτό που μοιάζει να απαιτείται από τα ψηφιακά μονοπώλια είναι αντιφατικό και ουσιαστικά αδύνατο να επιτευχθεί, αλλά, και αν ακόμα επιτυχανόταν, θα ήταν ανεπιθύμητο. Είναι αντιφατικό επειδή η ταυτόχρονη απαίτηση για έλεγχο και της ποιότητας και του θεμιτού κάθε είδησης που διακινείται μέσα από τα δίκτυά τους έρχεται σε αντίθεση με την απαίτηση να μην παρεμβαίνουν και να λογοκρίνουν απόψεις και ειδήσεις. Η γραμμή μεταξύ της πλαστής/ψευδούς είδησης και της διαφορετικής άποψης είναι λεπτή. Όπως λεπτή είναι η διαφορά μεταξύ του λόγου μίσους και της δημόσιας - πολιτικής ή μη - πολεμικής. Δεν είναι εφικτή η μονομερής λύση τέτοιων θεμάτων αδιαφανώς από μια ιδιωτική εταιρεία που δεν είναι υπόλογη δημόσια.

Είναι αντιφατικό όμως παράλληλα, επειδή κάθε επίμαχο και κραυγαλέο περιεχόμενο είναι καλό για τις επιχειρήσεις αυτές. Το Facebook αντιμετωπίζει κάθε πληροφορία που διακινεί, ανεξάρτητα από τη φύση της, από την πιο εκλειπτυσμένη φιλοσοφική ανάλυση μέχρι τις πλέον εξωφρενικές, ρατσιστικές ή συνωμοσιολογικές πλαστές ειδήσεις που επινοεί κάποιο διαδικτυακό ταμπλόιντ, ισότιμα. Το μόνο μέγεθος που ενδιαφέρει είναι η διάδοση και η «αλληλεπιδραστικότητα» των χρηστών με την πληροφορία, γιατί αυτό αυξάνει τα έσοδα του κορμιού της δραστηριότητας της επιχείρησης Facebook - που είναι η διαφήμιση. Ανάλογα και η Google. Βασίζεται στην παραπομπή και στον όσο το δυνατόν μεγαλύτερο όγκο διαδικτυακής κίνησης. Ό,τι φέρνει κλικ είναι καλό για το επιχειρηματικό της μοντέλο που δεν το αφορά καθόλου η ποιοτική διαφορά μεταξύ ψευδών/πλαστών ειδήσεων και του πιο έγκυρου ρεπορτάζ στον κόσμο ή μεταξύ διαδικτυακών πογκρόμ για την εξόντωση των Εβραίων ή των μουσουλμάνων και της τεκμηριωμένης πολιτικής άποψης. Και δεν έχουν σιπθεί να κάνουν τέτοιες διακρίσεις. Το κυνηγητό των πλαστών ειδήσεων ή του λόγου μίσους δεν είναι κάτι που έχει επιχειρηματικό νόημα να το κάνει ένα μονοπώλιο. Αν δεν σου αρέσει, τι θα κάνεις; Δεν υπάρχει «αλλού» να πας.

Τα παραδείγματα που προαναφέραμε είναι ενδεικτικά και εγείρουν το ερώτημα αν η λύση της αναγόρευσης των υπηρεσιών αυτών σε αλγοριθμικό λογοκριτή και λογοκρυπτή, σύμφωνα με τα δικά τους κριτήρια, δεν είναι ακόμα πιο διαβρωτική για τη δημοκρατία, την πολυφωνία και την ελεύθερη διακίνηση των

Οι αποκαλύψεις του Σνόουντεν μας έχουν κάνει όλους κοινωνούς του γεγονότος ότι η Google, το Facebook και η Apple μετείχαν στο πρόγραμμα υποκλοπής δεδομένων της Εθνικής Υπηρεσίας Ασφαλείας των ΗΠΑ.

ιδεών από ό,τι η αδράνειά τους. Τότε ποια είναι η λύση; Πώς αντιμετωπίζεις την παντοδυναμία και την εκθέσωση και εκσυμφέροντος αδυναμία ή απροθυμία ενός τεράστιου παγκόσμιου μονοπωλίου να ελέγξει την ποιότητα του περιεχομένου που διαχειρίζεται; Μα, καταργώντας το μονοπώλιο!

Σπάζοντας τα ψηφιακά μονοπώλια

Επ' αυτού μοιάζει να διαμορφώνεται ένα οριζόντιο αίτημα για επιτήρηση ή ακόμα και για διάλυση των «ψηφιακών μονοπωλίων». Είτε με το σπάσιμο της Alphabet/Google σε επιμέρους επιχειρήσεις στη βάση των νόμων αντι-τραστ και το προηγούμενο της AT&T,⁴ ή την εκχώρηση πατεντών στη δημόσια άδεια (σύμφωνα με τον Τζόνθαν Τάπλιν που έχει αρθρογραφήσει σχετικά⁵ στους New York Times και έχει γράψει βιβλίο ακριβώς για τη διάλυση των ψηφιακών μονοπωλίων⁶), είτε με τη ρύθμισή τους ως επιχειρήσεων κοινής ωφελείας, όπως πρότεινε ο πρώην επικεφαλής στρατηγικής του Λευκού Οίκου και ακροδεξιός ιδεολόγος του Τραμπισμού Στιβ Μπάννον.⁷ Είτε τέλος με την πρόταση, από αριστερά, για κρατικοποίηση των ψηφιακών μονοπωλίων.⁸

Ηδη η Ευρωπαϊκή Ένωση επιβάλλει το ένα πρόστιμο μετά το άλλο στην Google κυρίως⁹ και στο Facebook,¹⁰ για καταχρήσεις των προνομιακών και μονοπωλιακών θέσεών τους. Αν η

Ευρώπη κυνηγά δικαστικά και νομικά τα ψηφιακά μονοπώλια για πολιτικούς και οικονομικούς λόγους, στην Κίνα και τη Ρωσία ουσιαστικά έχουν περιορίσει (Ρωσία) ή μπλοκάρει (Κίνα) τη χρήση των δύο αυτών ψηφιακών κολοσσών, αντικαθιστώντας το δίδυμο Google/Facebook με το Yandex/ VKontakte και με τα Baidu/WeChat, κάτι που προέκυψε από συνειδητή επιλογή των κυβερνήσεων αλλά και του πληθυσμού των δύο αυτών υπερδυνάμεων και που δείχνει πως υπάρχει πλέον η κατανόηση ότι οι διαδικτυακές αυτές υπηρεσίες και ο έλεγχός τους αποτελούν ζήτημα κυριαρχίας και εθνικής ασφάλειας. Ιδίως όταν έχουν δημοσιευθεί συγκεκριμένες αποκαλύψεις για εμπλοκή της Google με το Κράτος Εθνικής Ασφαλείας των ΗΠΑ.

Η Google, κατά τον Ασάνζ,¹¹ κάνει για την CIA πράγματα που η κατασκοπική υπηρεσία δεν θα μπορούσε να κάνει: οι ιδιοκτήτες της είναι δικτυωμένοι με το στρατιωτικό/κατασκοπικό σύμπλεγμα των ΗΠΑ και είναι παράλληλα από τους πιο γενναιόδωρους λομππίστες, συναγωνιζόμενοι τους παραδοσιακούς πρωταθλητές των λόμπι, δηλαδή την πολεμική βιομηχανία. Παράλληλα, οι αποκαλύψεις του Σνόουντεν μας έχουν κάνει όλους κοινωνούς (ανήμπορους να αντιδράσουν, αλλά κοινωνούς) του γεγονότος ότι η Google, το Facebook και η Apple μετείχαν στο ευρύτατο (σεχεδόν καθολικό) παγκοσμίως πρόγραμμα υποκλοπής δεδομένων της Εθνικής Υπηρεσίας Ασφαλείας των ΗΠΑ (της διαβόητης NSA).¹²

Το πρόβλημα της λογοκρισίας λοιπόν, όπως και εκείνο του ελέγχου της δημόσιας συζήτησης, των δημόσιων δεδομένων και της ποικιλίας των υποδομών, που οι μεγάλοι αμερικάνικοι διαδικτυακοί κολοσσοί ελέγχουν, έχει άμεση σχέση με τη μονοπωλιακή τους θέση σε μια θεμελιώδη υποδομή που είναι κρίσιμη για τη λειτουργία της δημοκρατίας και της δημόσιας επικοινωνίας. Πρόκειται για θέση που κατέχουν την ίδια στιγμή που το επιχειρηματικό τους μοντέλο είναι αδιάφορο ή και ανταγωνιστικό προς τις προϋποθέσεις της λειτουργίας αυτής. Κάθε λύση που δεν αντιμετωπίζει αυτήν τη θεμελιώδη αντίφαση, το κομβικό σκάνδαλο της ιδιοποίησης ενός φυσικού εντέλει μονοπωλίου¹³ συνδεσιμότητας και δικτύωσης, δεν θα συνδράμει παρά στην περαιτέρω ενίσχυση των δύο ημι-κρατικού μεγέθους επιχειρήσεων, σε βλάβη της δημοκρατίας και της πληροφόρησης. Λύση θα ήταν μια σειρά παρεμβάσεων που θα έσπαγε τα μονοπώλια αυτά οριζόντια σε ενόπτες δραστηριοτήτων και τοπικά ανά γεωγραφικές περιοχές ή κράτη. ●

1. «Fake News και το δίπολο Google-Facebook», Δημοσιογραφία, 21.3.2017 <http://dimosiografia.com/fake-news-google-facebook/>

2. «Facebook Employees Pushed to Remove Trump's Posts as Hate Speech», WSJ, 21.10.2016, <https://www.wsj.com/articles/facebook-employees-pushed-to-remove-trump-posts-as-hate-speech-1477075392>

3. «Google's new search protocol is restricting access to 13 leading socialist, progressive and anti-war web sites», WSWS, 2.8.2017, <http://www.wsws.org/en/articles/2017/08/02/pers-a02.html>

4. Το σπάσιμο του τηλεφωνικού μονοπωλίου της AT&T στις ΗΠΑ το 1982, ανεξαρτητοποιώντας τα περιφερειακά τμήματα της εταιρείας και αποκεντρώνοντας τον εξοπλισμό.

5. «Is It Time to Break Up Google?», Jonathan Taplin, New York Times, 22.4.2017, <https://www.nytimes.com/2017/04/22/opinion/sunday/is-it-time-to-break-up-google.html>

6. Taplin, Jonathan (2017), Move Fast and Break Things: How Google, Facebook and Amazon Cornered Culture and Undermined Democracy Boston, MA: Little, Brown and Company.

7. «Steve Bannon wants Facebook, Google regulated like utilities», The Intercept, 27.7.2017, <https://theintercept.com/2017/07/27/steve-bannon-wants-facebook-and-google-regulated-like-utilities/>

8. Srnicek, Nick, «We need to nationalise Google, Facebook and Amazon. Here's why», The Guardian, 30.8.2017, https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/aug/30/nationalise-google-facebook-amazon-data-monopoly-platform-public-interest?CMP=share_btn_tw

9. «Google hit with record fine for abusing internet search monopoly», Euronews, 27.6.2017, <http://www.euronews.com/2017/06/27/google-hit-with-record-fine-for-abusing-internet-search-monopoly>

10. «E.U. Fines Facebook \$122 Million Over Disclosures in WhatsApp Deal», New York Times, 18.5.2017, <https://www.nytimes.com/2017/05/18/technology/facebook-european-union-fine-whatsapp.html>

11. «Google Is Not What It Seems», Wikileaks, Julian Assange, 21.7.2014, <https://wikileaks.org/google-is-not-what-it-seems/>

12. «NSA mines Facebook for connections, including Americans' profiles», David Simpson and Pamela Brown, CNN 30/9/2013

13. «Google Is as Close to a Natural Monopoly as the Bell System Was in 1956», Pro-Market, 9.5.2017, <https://promarket.org/google-close-natural-monopoly-bell-system-1956/>

Σκέψεις για τα Μέσα

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΝΔΑΛΙΔΗ*

*Ο Γιάννης Μανδαλίδης είναι δημοσιογράφος, με πολυετή εμπειρία στα διαδικτυακά μέσα ως διευθυντής του Newsroom του ΔΟΛ, του parapolitika.gr και του in.gr

Σε συνεχή άνοδο η διαδικτυακή διαφήμιση στην Ευρώπη

Η διαδικτυακή διαφήμιση στην Ευρώπη συνεχίζει να παρουσιάζει διψήφιο ρυθμό ανάπτυξης και έχει αποφέρει ετησίως συνολικά έσοδα ύψους 41,9 δισεκ. ευρώ. Έχοντας ξεπεράσει το ύψος της τηλεοπτικής διαφημιστικής δαπάνης ήδη από το 2015, η διαφήμιση μέσω Διαδικτύου άνοιξε την ψαλίδα με την τηλεόραση κατά περισσότερα από 7 δισεκ. ευρώ. Τα στοιχεία αυτά προκύπτουν από τη μελέτη «AdEx Benchmark 2016» της IAB Europe, που διεξάγεται τα τελευταία 11 χρόνια σε 27 χώρες της Ευρώπης.

Συνολικά οι 20 υπό μελέτη αγορές παρουσίασαν για τρίτο συνεχόμενο χρόνο διψήφια αύξηση του τζίρου της διαδικτυακής διαφήμισης και σε τρεις μάλιστα από αυτές κατεγράφη αύξηση άνω του 30%: Ρουμανία (36,9%), Σλοβενία (32,2%) και Ιρλανδία (31,4%). Η ανάπτυξη οφείλεται κυρίως στις μικρότερες αγορές της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Η διαδικτυακή διαφήμιση κατόρθωσε να πάρει ώθηση μετά τη «βουτιά» της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης του 2009 και έως το 2016 υπερκέρασε τις απώλειες των παραδοσιακών Μέσων ενημέρωσης κατά 1,2 δισεκ. ευρώ.

Η μελέτη κατατάσσει σε τρεις κατηγορίες τη διαδικτυακή διαφήμιση: τη διαφήμιση display, την «πληρωμένη αναζήτηση» και τις καταχωρήσεις μέσω αγγελιών και καταλόγων. Ο ρυθμός αύξησης της display διαφήμισης υπερέβη εκείνων των άλλων δύο κατηγοριών για τρίτη συνεχή χρονιά με ποσοστό 14,1% και κύκλο εργασιών 16 δισεκ. ευρώ. Η «πληρωμένη αναζήτηση» (paid-for-search) εξακολουθεί να είναι η μεγαλύτερη κατηγορία από πλευράς εσόδων, με κύκλο εργασιών

19,1 δισεκ. ευρώ, που αντιστοιχεί σε αύξηση 12,9%. Οι καταχωρήσεις μέσω αγγελιών και καταλόγων διευρύνθηκαν κατά 7,4%, σημειώνοντας συνολικές εισπράξεις 6,5 δισεκ. ευρώ.

Άξια ιδιαίτερης αναφοράς είναι η αύξηση της διαφημιστικής προβολής όσον αφορά τις κινητές συσκευές κατά 52,9%, στα 5,4 δισεκ. ευρώ, που αντιστοιχεί στο 33,3% της display διαφημιστικής αγοράς (η συναφής έρευνα διεξήχθη σε 14 χώρες).

Τα online βίντεο, τέλος, καταλαμβάνουν μερίδιο 18,5% στη διαδικτυακή display αγορά και, σε συνδυασμό με τα κινητά, αποτελούν έναν από τους βασικούς τομείς ανάπτυξης.

Στην Ελλάδα η διαφημιστική δαπάνη παρουσίασε το 2016 άνοδο 12,7% σε σύγκριση με την προηγούμενη χρονιά, με τον κύκλο εργασιών να ανέρχεται στα 77,2 εκατ. ευρώ, έναντι 67 εκατ. ευρώ το 2015, σύμφωνα με την IAB Hellas. Η «AdEx Benchmark 2016», ωστόσο, περιορίζει το αντίστοιχο ποσοστό στο 11,5% και κατατάσσει τη χώρα στην 20ή θέση σε σύνολο 27. Η έρευνα δεν καλύπτει την Κύπρο.

Από τι κινδυνεύουν τα ΜΜΕ – Σανίδα σωτηρίας τα βίντεο

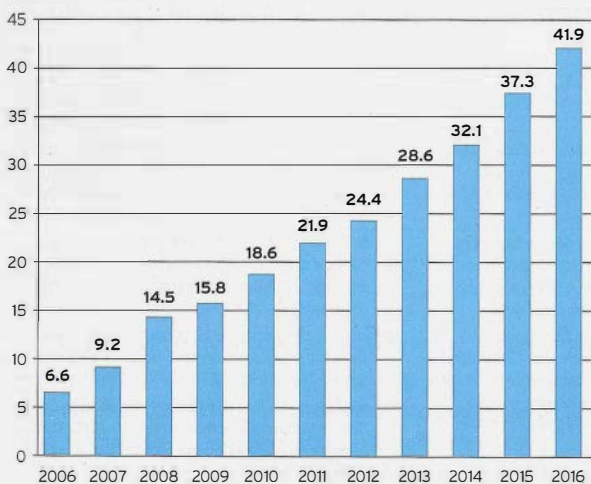
Στην ερώτηση «ποιος είναι ο σημαντικότερος κίνδυνος για τη μελλοντική επιτυχία των οργανισμών ειδήσεων;» κλήθηκαν από την WAN-IFRA να απαντήσουν 235 στελέχη και διευθυντές μέσω ενημέρωσης από 68 χώρες. Η απάντηση των περισσότερων ήταν «απροθυμία για καινοτομία» (26%), ακολουθούμενη από την αδυναμία εξεύρεσης νέων οικονομικών πόρων και ενός βιώσιμου επιχειρηματικού μοντέλου (24%). Το 15% θεωρεί κίνδυνο τα ανταγωνιστικά ΜΜΕ, το 12% την πολιτική αστάθεια, το 8% τη συρρίκνωση του καταναλωτικού κοινού και μόλις το 5% ανέφερε ως κινδύνους για τα μέσα ενημέρωσης τη Google και το Facebook.

Περίπου τα δύο τρίτα των ερωτηθέντων ανέφεραν ότι τα έσοδα των οργανισμών ενημέρωσης, όπου εργάζονται, μειώθηκαν το τελευταίο έτος και μόνο ένας στους τέσσερις ήταν τυχερός να εργάζεται σε μέσο τα έσοδα του οποίου αυξήθηκαν.

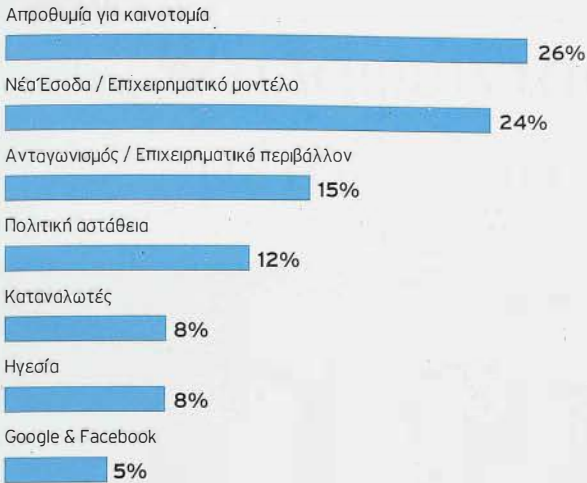
Κάποια από τα ερωτηθέντα στελέχη επιμένουν στο παραδοσιακό, κυρίως διαφημιστικό, μοντέλο εσόδων (8%). Οι περισσότεροι (56%) δήλωσαν ότι θέλουν να διατηρήσουν τις υπάρχουσες πηγές εισοδήματος, αλλά παράλληλα να κερδίσουν επιπλέον περίπου το ήμισυ του εισοδήματος των εταιρειών τους από νέες πηγές μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια. Μια τρίτη ομάδα δήλωσε ότι επιθυμεί οι εταιρείες της να εξασφαλίσουν περισσότερα από τα μισά έσοδά τους από άλλες πηγές, πέρα από τις διαφημίσεις και τις πωλήσεις περιεχομένου (36%).

Το πιο ενδιαφέρον ωστόσο στοιχείο της έκθεσης είναι ότι, για να επιτευχθεί αυτό, η κορυφαία επιλογή επένδυσης των εκδοτών που ερωτήθηκαν είναι το βίντεο.

Συνολική δαπάνη on-line διαφήμισης (σε δις. ευρώ)

Ο σημαντικότερος κίνδυνος για ειδησιογραφικούς οργανισμούς

Τουρκία: Μία απέραντη φυλακή

Δικαστήριο της Κωνσταντινούπολης διέταξε την απελευθέρωση του δημοσιογράφου Καντρί Γκιουρσέλ στις 25 Σεπτεμβρίου. Ο Γκιουρσέλ ανήκει στην ομάδα των 17 δημοσιογράφων και στελεχών της αντιπολιτευόμενης τουρκικής Cumhuriyet που συνελήφθησαν από το καθεστώς Ερντογάν. Στη φυλακή παρέμεναν μέχρι και τις αρχές του Οκτωβρίου τέσσερις εργαζόμενοι της ίδιας εφημερίδας: ο δημοσιογράφος Μουράτ Σαμπουντζού, ο ερευνητικός ρεπόρτερ Αχμέτ Σικ, ο πρόεδρος της εκτελεστικής επιτροπής της εφημερίδας Ακίν Αταλάι και ο εργαζόμενος στο λογιστήριο της εταιρείας Εμρέ Ιπέρ.

Οι «17» της ιστορικής κεμαλικής εφημερίδας αντιμετωπίζουν ποινές φυλάκισης από 7,5 έως και 43 χρόνων, κατηγορούμενοι για υποστήριξη του κινήματος του Φετχουλάχ Γκιουλέν (ο οποίος είναι ο ιθύνων νους, κατά την κυβέρνηση, του περυσινού πραξικοπήματος), παρά το γεγονός ότι η κεμαλική εφημερίδα ήταν θέσει επικριτική κατά του ισλαμικού τάγματος του εν λόγω ιεροκήρυκα, του κουρδικού PKK και της ένοπλης αριστερής οργάνωσης DHKP/C. Και οι τρεις οργανώσεις χαρακτηρίζονται τρομοκρατικές από την κυβέρνηση. Οι «Ρεπόρτερ χωρίς Σύνορα» (RSF) κάνουν λόγο για μία καφκική δίκη, στην οποία δημοσιογράφοι αντιμετωπίζονται ως τρομοκράτες.

Η Τουρκία καταλαμβάνει φέτος την 155η θέση μεταξύ 180 χωρών όσον αφορά τον Παγκόσμιο Δείκτη Ελευθερίας του Τύπου της RSF. Μετά την απόπειρα πραξικοπήματος πέρυσι τον Ιουλίνο έχει απαγορευθεί η λειτουργία περίπου 150 μέσων ενημέρωσης, στήθηκαν μαζικές δίκες και παραμένουν στη φυλακή περισσότεροι από 100 δημοσιογράφοι, αριθμός που αποτελεί παγκόσμιο ρεκόρ.

Το internet δεν είναι για πάντα

Οι συνεχείς τεχνολογικές αναβαθμίσεις των sites, οι αλλαγές μορμά, το κόστος συντήρησης και ο ανασχεδιασμός τους αναδεικνύουν ως μείζον πρόβλημα, για τα ΜΜΕ που μετρούν πλέον πολλά χρόνια παρουσίας στο διαδίκτυο, την

ενσωμάτωση του παλαιού ογκώδους περιεχομένου τους στο νέο περιβάλλον. Πολλές από τις πρωτοποριακές για την εποχή τους δημοσιογραφικές δουλειές δεν υπάρχουν πλέον στο διαδίκτυο, διαψεύδοντας αυτό που πολλοί θεωρούσαν δεδομένο στα πρώιμα ψηφιακά χρόνια, δηλαδή πως ό,τι ανεβαίνει στο internet μένει για πάντα. Αντιθέτως, το παλιό κάρτινο αρχείο, συχνά ψηφιοποιημένο, μένει για πάντα. Η εξαιρετική δουλειά που είχε κάνει, για παράδειγμα, ο Guardian το 2009 γύρω από τις αποκαλύψεις για το σκάνδαλο των δαπανών των βουλευτών δεν βρίσκεται πλέον στον δικτυακό τόπο της εφημερίδας. Το πρόβλημα γίνεται πιο περίπλοκο, όταν στην εξίσωση μπαίνουν και οι διάφορες εφαρμογές κινητών – και όχι μόνο – συσκευών. Συχνά ο μόνος τρόπος που απομένει για να ανασύρει ο ενδιαφερόμενος πληροφορίες είναι μέσω του backoffice, δηλαδή του διαχειριστικού συστήματος, αλλά σε αυτό δεν έχει πρόσβαση το κοινό. Η πρόκληση σε αυτές τις περιπτώσεις είναι αφενός η σωστή και όσο το δυνατόν ευρύτερη μεταφορά του παλαιού περιεχομένου, το λεγόμενο migration, και αφετέρου η δημιουργία εργαλείων αυτοματισμού που θα διευκολύνουν τη διαχείριση του big data και της πληθώρας τεχνολογιών πίσω από αυτό. Προφανώς όμως το κόστος τέτοιων πρωτοβουλιών, σε συνθήκες κρίσης για τα ΜΜΕ, είναι για τους περισσότερους εκδότες απαγορευτικό. Μία διαφωτιστική καταγραφή του ακαδημαϊκού ενδιαφέροντος γύρω από το θέμα κάνει το Ίδρυμα Nieman στη διεύθυνση <http://bit.ly/2yu0t1a>.

Άσπονδοι φίλοι: Εκδότες και Facebook

Δύο νέες μελέτες έρχονται να καταρρίψουν τον ισχυρισμό ότι το Facebook στηρίζει τους εκδότες προσφέροντάς τους επισκεψιμότητα. Τα στοιχεία του Parse.ly επιβεβαιώνουν αυτό που ήδη γνωρίζουν οι διαχειριστές των δικτυακών τόπων από τα νούμερα των analytics, ότι δηλαδή το Google ξεπερνά το κοινωνικό δίκτυο ως referral, ως πηγή δηλαδή προέλευσης επισκεπτών. Παράλληλα, στοιχεία της εταιρείας BuzzSumo δείχνουν ότι η συμμετοχή των εκδοτών και εμπορικών σημάτων στο Facebook μειώθηκε κατά 20% σε 880 εκατομμύρια δημοσιεύσεις από τον Ιανουάριο.

Την ώρα μάλιστα που οι εκδότες καλούνται να κάνουν περισσότερα προκειμένου να διατηρήσουν σε «αξιόμαχα» επίπεδα την παρουσία τους στο Facebook, η ίδια η πλατφόρμα από την πλευρά της προσφέρει πολύ λίγα ανταποδοτικά οφέλη, μόνο το 3% κατά μέσο όρο σε έσοδα, σύμφωνα με έρευνα της WAN-IFRA.

Η απροθυμία στην υποχρεωτική κατά τα άλλα σχέση των εκδοτών με το Facebook αποδίδεται, μεταξύ άλλων, στη συνεχή μεταβολή του αλγορίθμου με τον οποίο προβάλλονται οι αναρτήσεις, με στόχο να τους υποχρεώσει να πληρώνουν, και στον τρόπο προώθησης των βίντεο αποκλειστικά μέσα από τη δική του πλατφόρμα. Τα βίντεο προσελκύουν το ενδιαφέρον του κοινού περισσότερο από ό,τι οι αναρτήσεις απλού κειμένου, ο τελικός χρήστης ωστόσο τα «καταναλώνει» εγκλωβισμένος στο Facebook, περιορίζοντας έτσι τη δυνατότητα των εκδοτών να προσελκύσουν επισκέπτες για τους δικούς τους δικτυακούς τόπους. ●

Κοινός τόπος μεταξύ των συμμετεχόντων η καταγραφή του αντιφατικού φαινομένου της ταυτόχρονης δυνατότητας πρόσβασης σε απεριόριστες πηγές πληροφοριών και της αναπαραγωγής ψευδών ειδήσεων.

Ψηλαφώντας μια διαρκώς μεταβαλλόμενη Θεωρία Επικοινωνίας

Συνέδριο Journalism, Society and Politics in the Digital Media Era:
Ένας δημιουργικός και διεπιστημονικός καταγισμός ιδεών στη μακρά
πορεία στην ψηφιακή εποχή.

ΤΗΣ ΕΛΕΝΗΣ ΜΑΥΡΟΥΛΗ*

Π

οιες είναι οι προκλήσεις και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει σήμερα η δημοσιογραφία, στην εποχή της ψηφιακής επικοινωνίας και της διαρκούς ανάπτυξης των social media; Στην εποχή της κατάρρευσης κολοσσών των ΜΜΕ, της εκτιμητικής ανόδου της αναξιπιστίας των παραδοσιακών Μέσων στα μάτια των πολιτών, της διεύρυνσης της χρήσης του διαδικτύου και των Μέσων κοινωνικής δικτύωσης ως διαύλων πληροφόρησης αλλά και έκφρασης, ποια θα μπορούσαν να είναι τα νέα μοντέλα εργασιακής επιβίωσης των δημοσιογράφων;

Πώς η πολιτική αλλά και οι πολιτικοί εμπλέκονται στο νέο αυτό ψηφιακό περιβάλλον και τι σημαίνει αυτό για την, ούτως ή άλλως, δύσκολη, αντιφατική και συνήθως τεταμένη, πλην αδιάρρηκτη σχέση τους με τη δημοσιογραφία; Μπορούν, και πώς, τα social media να παίξουν ρόλο στην άσκηση πολιτικής και στη διπλωματία;

Αυτά ήταν μερικά από τα ζητήματα που τέθηκαν στο συνέδριο το οποίο πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του #AMIRetreat2017 με τίτλο "Journalism, Society and Politics in the Digital Media Era" και συνδιοργανώθηκε από το Advanced Media Institute, το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου, το Κέντρο Μελέτης της Δημοσιογραφίας, του Πολιτισμού και της Κοινότητας του Πανεπιστημίου Bournemouth της Μεγάλης Βρετανίας και το Εργαστήριο. Ερευνών στη Νέα Οικονομία και την Ανάπτυξη του Πανεπιστημίου Hassan στην Καζαμπλάνκα του Μαρόκου, με την υποστήριξη του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου, σε χώρο του οποίου διεξήχθησαν και οι διήμερες εργασίες που ολοκληρώθηκαν στις 2 Σεπτεμβρίου. Κοινός τόπος μεταξύ των συμμετεχόντων η καταγραφή του αντιφατικού φαινομένου της ταυτόχρονης δυνατότητας πρόσβασης σε απεριόριστες πηγές πληροφοριών και της αναπαραγωγής ψευδών ειδήσεων ή της έλλειψης πραγματικής ενημέρω-

*Η Ελένη Μαυρούλη είναι διδάκτορας του Γενικού Τμήματος Δικαίου του Παντείου Πανεπιστημίου και δημοσιογράφος στο ToPeriodiko.gr

Τα fake news διογκώνονται, επειδή ο ψηφιακός καπιταλισμός καθιστά επικερδή την παραγωγή ψευδών ιστοριών, οι οποίες όμως μπορούν να «φέρουν πολλά κλικ», τόνισε ομιλητής

σης, καθώς οι άνθρωποι έχουν την τάση να προσφεύγουν σε πληροφορίες και πηγές που συνάδουν με τις απόψεις που ήδη έχουν. Ενδεικτικό είναι το στοιχείο που παρουσίασαν οι Dana Weimann-Saks και Ruth Avidar, σύμφωνα με το οποίο «η πλειοψηφία του κοινού δεν έχει τη δυνατότητα να ελέγξει τις ειδήσεις που καταναλώνει, [αφού] περίπου 70% λαμβάνει ειδήσεις στο ηλεκτρονικό του ταχυδρομείο», ενημερώνεται δηλαδή εντός της προσωπικής του σφαίρας.

Εκτενείς οι αναφορές στο διογκούμενο φαινόμενο των fake news, με στοιχεία από τις πρόσφατες προεδρικές εκλογές στις ΗΠΑ ή το δημοψήφισμα για την έξοδο της Μ. Βρετανίας από την ΕΕ, όπου, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε η Deborah Wilson David, το 80% των έντυπων ΜΜΕ είχε ταχθεί υπέρ του Brexit, προσφέροντας έτσι μάλλον ομοιομορφία απόψεων παρά ενημέρωση. Όπως, δε, επισημάνθηκε από τον Gary Gumpert, ο όρος fake news πλέον εκτοξεύεται ενίοτε ως κατηγορία για πληροφορίες-ειδήσεις που απλώς δεν αρέσουν, αλλά δεν αποτελούν

παραπληροφόρηση με απώτερο πολιτικό στόχο ή συμφέρον.

Μέσα σε αυτό το ταχύτατα μεταβαλλόμενο περιβάλλον, όπου ακόμη και η θεωρία της επικοινωνίας προσαρμόζεται και αναπροσαρμόζεται διαρκώς στα νέα δεδομένα, όπως τόνισε ανοίγοντας τις εργασίες του συνεδρίου η Σοφία Ιορδανίδου, θα πρέπει μάλλον να σκεφτούμε εκ νέου τι σημαίνει να είναι κανείς δημοσιογράφος σήμερα, σημείωσε ο Stephen Jukes, καθώς ο ίδιος ο τρόπος εργασίας του έχει αλλάξει στην ψηφιακή εποχή. Και αυτό δεν συνεπάγεται μόνο πολύ μεγαλύτερη εμπλοκή των δημοσιογράφων στα social media, αλλά και απώλεια της αυτονομίας τους στις ψηφιακές αίθουσες σύνταξης, όπου η έλλειψη προσωπικού έχει εκτός των άλλων οδηγήσει, όπως κατέγραψε η Rebecca Whittington, σε εγκατάλειψη της εξειδίκευσης και σε προώθηση συγκεκριμένων θεμάτων που γίνεται αντιληπτό ότι «συγκεντρώνουν» την προτίμηση του κοινού, με τη λογική του εμπορεύματος, ακόμη κι αν, τελικά, η γνώμη των δημοσιογράφων είναι ότι πρόκειται για θέματα μικρής σημασίας.

Τα social media μπορούν να γίνουν διάυλος για ένα

Μπορούν οι δυνατότητες που προσφέρουν η νέα ψηφιακή τεχνολογία στα ΜΜΕ και τα social media να αξιοποιηθούν για να υπάρξει καλύτερη δημοσιογραφία; Μπορούν να γίνουν ένα μονοπάτι συνεργασίας, ένας δρόμος προς την κοινωνική αλλαγή, προς τη διπλωματική επικοινωνία, την εξεύρεση λύσεων και την καλλιέργεια συνεργειών;

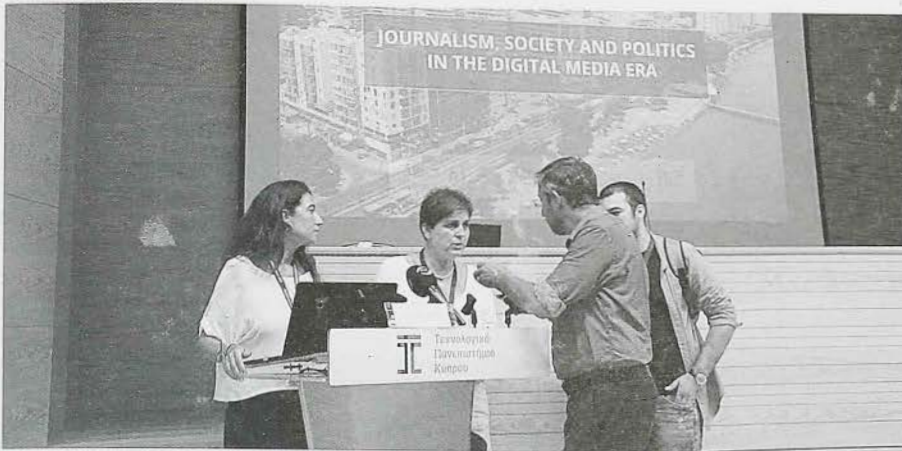
Ναι. Μπορούν. Αυτό υποστήριξαν, από τη δική του οπτική ο καθένας, μοιραζόμενοι τις εμπειρίες τους με τους συμμετέχοντες στο συνέδριο, οι τρεις κεντρικοί ομιλητές Νίκο Carpentier, Paul Mihailidis και Νίκος Χριστοδουλίδης, εκφράζοντας αισιοδοξία χωρίς να παραβλέπουν τους κινδύνους ή τα εμπόδια.

Στη σημαντική συνεισφορά της ψηφιακής τεχνολογίας και των social media στη διακίνηση της πληροφορίας γρήγορα και σε όλους στο επίπεδο της πολιτικής και

της διπλωματίας εστίασε το ενδιαφέρον του ο Κυβερνητικός Εκπρόσωπος και Διευθυντής του Διπλωματικού Γραφείου του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Νίκος Χριστοδουλίδης. Ο κ. Χριστοδουλίδης έφερε ως απτό και πρόσφατο παράδειγμα τη δική του εμπειρία από τη δυνατότητα που είχε ο ίδιος, αξιοποιώντας την ψηφιακή τεχνολογία, να ενημερώνει απευθείας, χωρίς διαμεσολαβήσεις, έγκαιρα και έγκυρα όλα τα ΜΜΕ για τις εξελίξεις στις διαπραγματεύσεις για το Κυπριακό που διεξήχθησαν τους τελευταίους μήνες στην Ελβετία. Σημείωσε, επίσης, ότι διαμέσου της τεχνολογίας αυτής, μικρές χώρες με περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες, όπως η Κύπρος, μπορούν να είναι παρούσες και να ασκούν διπλωματία στα πέρατα του κόσμου, κάνοντας χρήση της δυνατότητας λειτουργίας εικονικών πρεσβειών

σε χώρες μακρινές, όπως η Ιαπωνία, αλλά και διαμορφώνοντας δίκτυα συνεργασίας και συνεργειών επί σειράς θεμάτων στην κοντινότερη «γειτονιά» τους, όπως είναι για την Κύπρο η νοτιοανατολική Μεσόγειος. Μολονότι επισήμανε ότι υπάρχουν και κίνδυνοι, κάτι που έχει πολλαπλές επιβεβαιωθεί με τη χρήση των social media και από τρομοκρατικές οργανώσεις, σημείωσε ότι οι δυνατότητες και τα οφέλη είναι τόσο πολλά που όχι απλώς αξίζει το ρίσκο, αλλά είναι απαραίτητη η ενίσχυση της χρήσης της ψηφιακής τεχνολογίας σε επίπεδο διπλωματίας και κρατικής συνεργασίας.

Μπορούν τα συμμετοχικά ΜΜΕ, εκείνα στα οποία οι πολίτες έχουν τον πρώτο λόγο, εκείνα που δεν είναι mainstream, που προέρχονται και απευθύνονται σε μικρές κοινότητες και δεν αντανακλούν κάποια «εμπορική αξία» να αποτελέσουν «παρά-

Τονίστηκε πώς η έλλειψη προσωπικού στις ψηφιακές αίθουσες σύνταξης έχει οδηγήσει σε εγκατάλειψη της εξειδίκευσης.

Η άλλη όψη του νομίσματος είναι η προσπάθεια για ανεξάρτητη δημοσιογραφία από εναλλακτικά ΜΜΕ που δεν έχουν χρηματοδότες και στηρίζονται κυρίως από το κοινό, με ορισμένα πρώτα δείγματα από τη Γαλλία, που παρουσίασαν οι Νίκος Σμυρναίος και Emmanuel Marty, να θέτουν το πλαίσιο μιας νέας συζήτησης ως προς τη βιωσιμότητα τέτοιων εγχειρημάτων. Η ακόμη και η θέση ότι τα fake news είναι το καλύτερο πράγμα που συνέβη εδώ και δεκαετίες, καθώς δίνει την ευκαιρία στους ποιοτικούς δημοσιογράφους να δείξουν ότι η δουλειά τους ξεχωρίζει, ότι έχουν αξία και ότι εργάζονται στη βάση της εμπειρίας, της γνώσης και της δεοντολογίας τους, ότι τελικά, όπως τόνισε η Μαργαρίτα Κοντοπούλου, αυτό που κάνουν δεν μπορεί να το κάνει κανένας αλγόριθμος και κανένα μηχανήμα. Ένας τρόπος να ενισχυθεί αυτό είναι η εκπαίδευση δημοσιογράφων, πολιτικών και κοινού στα νέα ΜΜΕ. Και κυρίως των παιδιών που θέλουν να γίνουν δημοσιογράφοι, όπως τόνισε η Karen Fowler-Watt, μέσα από την ανάπτυξη της αίσθησης του εαυτού,

της έννοιας της ταυτότητας, της ικανότητας διερεύνησης και διασταύρωσης, της εμπιστοσύνης στον εαυτό τους.

Έξωριστό ενδιαφέρον είχαν οι παρουσιάσεις στοιχείων σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών ΜΜΕ απευθείας από πολιτικούς φορείς για τη διάχυση του μηνύματός τους (πολιτικού, τρομοκρατικού ή μίσους), με το παζλ να συμπληρώνεται από κομμάτια που αφορούν σειρά χωρών σε όλο τον πλανήτη (Σουδάν, Αίγυπτο, Ρουμανία, Ελλάδα), καθώς και στοιχεία από έρευνες για την επίδραση των ΜΜΕ σε συριακό προσφυγικό πληθυσμό, αλλά και για την εικόνα της Συρίας. Δεν έλειψαν επίσης οι ειδικές παρουσιάσεις που εστίασαν το ενδιαφέρον τους γεωγραφικά στην Κύπρο, με στοιχεία για τη χρήση social media στην κυπριακή πολιτική σκηνή, είτε σε προεκλογικές εκστρατείες είτε κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων για το Κυπριακό, για τον τρόπο κάλυψης ειδήσεων σχετικών με την ΕΕ από τα κυπριακά ΜΜΕ, για τον αντίκτυπο στην κοινή γνώμη της τρομοκρατικής δράσης σε παγκόσμιο επίπεδο. ●

καλύτερο αύριο, αλλά μέσα από άλλες οπτικές

δειγμα» για τα μεγάλα ΜΜΕ; Μπορούν, υποστήριξε στη δική του ομιλία ο Nico Carpentier, Καθηγητής στο Τμήμα Πληροφορικής και ΜΜΕ του Πανεπιστημίου της Ουψάλα. Μπορούν γιατί τα συμμετοχικά ΜΜΕ, τα κοινοτικά, τα αυτοδιαχειριζόμενα, χαρακτηρίζονται από σχέσεις αγώνα και όχι ανταγωνισμού, γιατί διευρύνουν τις συλλογικότητες και τα κοινά πεδία, γιατί συνήθως αποτελούν τόπους παιδείας στη δημοκρατία, στη συμμετοχή και στη συνεννόηση και γιατί συνήθως είναι δεσμευμένα στη δημοκρατία, στη ριζοσπαστική διαφορετικότητα και γιατί νιώθουν και είναι εναλλακτικά. Με μια χροιά ρομαντισμού, όπως ο ίδιος παραδέχθηκε, ο Nico Carpentier επέμεινε ότι τα όσα αρνητικά παρατηρούνται στον ευρύτερο χώρο της δημοσιογραφίας δεν σηματοδοτούν το τέλος της, καθώς, όπως τόνισε, η καλή δημοσιογραφία και ο ορισμός

της δεν είναι παρά ένας πολιτικός αγώνας που σίγουρα αξίζει να δοθεί.

Η παιδεία στα νέα ψηφιακά ΜΜΕ - media literacy -, όπως έχει διαμορφωθεί, δεν κατάφερε να ανταποκριθεί άμεσα στο αναδυόμενο ψηφιακό περιβάλλον, επισήμανε από την πλευρά του ο Paul Mihailidis, Αναπληρωτής Καθηγητής στη Σχολή Επικοινωνίας στο Κολλέγιο Έμερσον της Βοστώνης. Τα ψηφιακά ΜΜΕ εμφανίζουν ολοένα εντονότερα σημάδια πόλωσης, τα social media μετατρέπονται ολοένα περισσότερο σε πεδία σύγκρουσης, σε πεδία έκφρασης, αλλά προφανώς όχι δημοσιογραφίας. Τα ΜΜΕ και η αξιοπιστία τους αμφισβητούνται ίσως περισσότερο από κάθε άλλο θεσμό από τους πολίτες, το φαινόμενο των «ψευδών ειδήσεων» - fake news - διογκώνεται, επειδή ο ψηφιακός κεπιταλισμός καθιστά επικερδή την παραγωγή ψευδών ιστοριών, οι οποίες

όμως μπορούν να «φέρουν πολλά κλικ». Στα social media οι συζητήσεις είναι συγκρουσιακές, οι συμμετέχοντες αναζητούν παρόμοιες απόψεις με τις δικές τους και όχι ενημέρωση και πληροφορίες, πιέζονται να εξάγουν συμπεράσματα, ενθαρρύνεται η αναπαραγωγή και η ανάρτηση αλλά όχι η εμπλοκή των συμμετεχόντων σε διαδικασίες, σε πρωτοβουλίες. Για να λειτουργήσουν όχι απλώς ως πεδίο καταγραφής προβλημάτων, διαφορετικών προσεγγίσεων και συγκρούσεων, αλλά και ως μέσο συμμετοχής σε διαδικασίες επίλυσης προβλημάτων και κοινωνικής αλλαγής θα πρέπει, εκτίμησε ο Paul Mihailidis, να γεφυρωθεί το χάσμα με την πράξη, να καλλιεργηθεί κριτική συνείδηση, να παροτρυνθεί η επίμονη εμπλοκή, να αναπτυχθούν μηχανισμοί αφύπνισης της φροντίδας και να ενθαρρυνθεί η λογική της χειραφέτησης.

Εγκατάσταση του Ισαάκ Κορδάλ στο Βερολίνο με τίτλο «Πολιτικοί που συζητούν για την αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη».

Ναόμι Κλάιν: Καπιταλισμός εναντίον κλίματος

Μια ριζοσπαστική πρόταση από τη συγγραφέα του Δόγματος του Σοκ για την αντιμετώπιση της απειλής της κλιματικής αλλαγής που εκτιμά ότι θα μπορούσε να μετατραπεί σε καταλυτική δύναμη για θετικές κοινωνικές αλλαγές.

ΤΟΥ ΛΕΩΝΙΔΑ ΒΑΤΙΚΙΩΤΗ*

εχάστε όσα ξέρατε, σταματήστε να κάνετε ό,τι κάνατε, πάψτε να σκέφτεστε όπως σκεφτόσασταν!»! Αυτό είναι το μήνυμα που στέλνει η Ναόμι Κλάιν, μέσα από το πιο πρόσφατο και ογκώδες βιβλίο της (694 αριθμημένων σελίδων) με τίτλο Αυτό αλλάζει τα πάντα, καπιταλισμός εναντίον κλίματος (εκδ. Λιβάνη, 2015). Μάρτυρας της, η αύξηση των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου κατά 57%, μετά την υπογραφή της συμφωνίας του ΟΗΕ για την κλιματική αλλαγή το 1992!

Το νέο βιβλίο της Καναδάς ακτιβίστριας και βραβευμένης δημοσιογράφου συνεχίζει να πατά στα χνάρια των προηγούμενων έργων της, με κορυφαίο το Δόγμα του Σοκ, εμβαθύνοντας στον ριζοσπαστισμό με μια υποδειγματικά εμπειριστωμένη, σχεδόν αφοπλιστική κριτική, ενώ φωτίζει άγνωστες πλευρές μιας εξαιρετικά σύνθετης πραγματικότητας γύρω από την ενέργεια. Ωστόσο, δεν καταφέρνει να αποφύγει υπερβολές και απλουστεύσεις, που καταλήγουν σε ένα μανιχαϊστικό σχήμα κακής ενέργειας από λιγνίτη εναντίον καλής από ανανεώσιμες πηγές.

Διαβάζοντας το βιβλίο της Κλάιν κάποιος στην Ελλάδα ή την Ευρώπη πρέπει να έχει συνεχώς υπ' όψη του το ιδεολογικό κλίμα στις ΗΠΑ και την αμερικανική ήπειρο, όπου η άρνηση της κλιματικής αλλαγής μαζί με το δικαίωμα στην οπλοφορία και την αποστροφή των φόρων αποτελούν τους ακρογωνιαίους λίθους της δεξιάς ιδεολογίας. Μάλιστα, τα στοιχεία που παραθέτει για την εξαγορά των επιστημόνων (υπερβαίνει για παράδειγμα τα 900 εκ. δολάρια επίσης η χρηματοδότηση των διάφορων δεξαμενών σκέψης που αρνούνται την κλιματική αλλαγή) είναι πολύ διδακτικά για την ευρύτερη παρέμβαση του κεφαλαίου στη διανόηση κι όχι μόνο στο θέμα των ρύπων. Η Κλάιν επομένως οφείλει να αποδείξει ότι «αν συνεχίσουμε να επιτρέπουμε την επίσημη αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, η κλιματική αλλαγή θα μεταβάλλει τα πάντα στον κόσμο μας. Οι μεγάλες πόλεις πιθανότατα θα πλημμυρίσουν, οι ωκεανοί θα καταπούν πανάρχαιους πολιτισμούς και υπάρχουν πολλές πιθανότητες τα παιδιά μας να περάσουν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους προσπαθώντας να γλιτώσουν ή

*Ο Λεωνίδας Βατικιώτης αρθρογραφεί στον Τύπο από το 1992 για θέματα οικονομίας και διεθνών σχέσεων. Έχει επιμεληθεί επιστημονικά πολλά ντοκιμαντέρ κι έχει μεταφράσει βιβλία Οικονομικών. Είναι διδάκτορας του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Πάντειου Πανεπιστημίου.

να ανακάμψουν από ισχυρές καταιγίδες και ακραία φαινόμενα». Και το καταφέρνει θαυμάσια, επικαλούμενη στοιχεία όχι μόνο από διεθνούς οργανισμούς όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, αλλά και από ιδιωτικούς φορείς όπως η PricewaterhouseCoopers που προειδοποιεί ότι οδεύουμε προς μια αύξηση της θερμοκρασίας «κατά 4 ή ακόμη και 6 βαθμούς Κελσίου» (ανέφικτοι επομένως οι στόχοι να μην αυξηθεί η θερμοκρασία πάνω από 2 βαθμούς) για να καταλήξει ότι έχουμε μόνο μια δεκαετία στη διάθεσή μας προκειμένου να σταματήσουμε την άνοδο της θερμοκρασίας του πλανήτη.

Η Ναόμι Κλάιν απορρίπτει εξαρχής τη θεωρία του «μεγάλου εξισωτή», που καταλήγει ότι από την άνοδο της θερμοκρασίας πλήττονται και απειλούνται όλοι το ίδιο.

Λάβρα είναι η Ναόμι Κλάιν και όσον αφορά τον ιδρυτή της βρετανικής Virgin, Μπράνσον, ο οποίος εμφανίζεται ως σωτήρας του κλίματος. Στο πρόσωπό του «η ιδέα ότι μόνο καπιταλισμός μπορεί να σώσει τον κόσμο από μια κρίση που προκάλεσε ο ίδιος ο καπιταλισμός δεν είναι πλέον μια αφηρημένη θεωρία»...

Ενώ η κριτική της Ναόμι Κλάιν εναντίον των κυβερνήσεων, των «ευαίσθητων» επιχειρηματιών (Γκέιτς, Μπάφετ, Μπλούμπεργκ, κ.ά.) και των διεθνών οργανισμών, που όλο και περισσότερο τα φόρουμ που συγκαλούν μοιάζουν με «εξαιρετικά δαπανηρή συνεδρία ομαδικής ψυχοθεραπείας», είναι καταγιγιστική και πολύτιμη, η πρότασή της για το τι πρέπει να γίνει είναι σχηματική και απλουστευτική. Το ίδιο και η ιστορική ερμηνεία που παραθέτει: «Ο άνθρακας ήταν το μαύρο μελάνι με το οποίο γράφτηκε η ιστορία του σύγχρονου καπιταλισμού» συμπεραίνει χαρακτηριστικά, αφού έχει γράψει ότι «η ατμομηχανή επιτάχυνε τη βιομηχανική επανάσταση, ενώ τα ατμόπλοια κατέστησαν δυνατή την αποικιοκρατική λεηλασία της υποσαχάριας Αφρικής και της Ινδίας». Παραλείπει ωστόσο ότι στον άνθρακα και τον ηλεκτρισμό στηρίχθηκε επίσης η μεγαλύτερη τεχνολογική πρόοδος και η πιο θεαματική ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων που έχει συμβεί στην ανθρώπινη ιστορία.

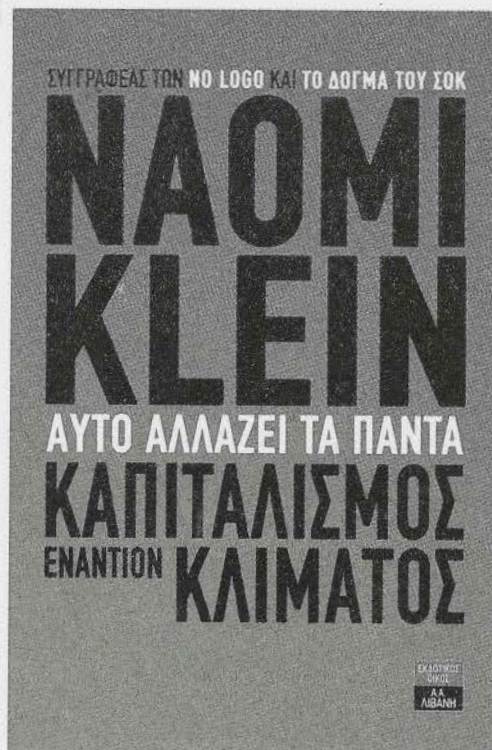
Το πρόβλημα είναι οι όροι, όχι το πετρέλαιο

Στον ιδανικό κόσμο που περιγράφει η Ναόμι Κλάιν δεν χωρούν εξορύξεις ούτε ορυκτά καύσιμα! Επικαλείται για παράδειγμα

ερευνητή ο οποίος αναφέρει: «Χρειαζόμαστε αυστηρούς νόμους που θα απαγορεύουν την εξόρυξη και την καύση άνθρακα. Τελεία και παύλα». Κατ' επανάληψη υποστηρίζει την ανάγκη για απαλλαγή από τα ορυκτά καύσιμα και πλήρη μετάβαση σε ΑΠΕ, ενώ αποδοκιμάζει και την εξόρυξη πετρελαίου και φυσικού αερίου από τις πανέμορφες θάλασσες της Ελλάδας, εξαιτίας των υψηλών κινδύνων που εγκυμονεί. Αντί να επικρίνει τους αποικιοκρατικούς και ληστρικούς όρους των συμβάσεων που υπογράφουν οι κυβερνήσεις με τις πετρελαϊκές πολυεθνικές, οι οποίοι είναι βέβαιο πως θα αναπαράγουν την ενεργειακή εξάρτηση, την περιβαλλοντική υποβάθμιση και την οικειοθελή παραίτηση από κατοχυρωμένα εργασιακά δικαιώματα, αποκρυσώνει την ίδια την εξόρυξη του μαύρου χρυσού...

Ακόμη και στον κόσμο τον οποίο επικαλείται η Κλάιν, όπου δεν θα υπάρχει για παράδειγμα η σημερινή υπερκατανάλωση ούτε η αλόγιστη χρήση του ΙΧ αυτοκινήτου, θα εξακολουθεί να υφίσταται ανάγκη για υγρά καύσιμα. Για να κινούνται για παράδειγμα τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Επιπλέον, η πρόοδος που έχει συντελεστεί στις μπαταρίες είναι τόσο μικρή που δεν επιτρέπει να ελπίζουμε στη μετάβαση σε ένα ενεργειακό τοπίο κυριαρχούμενο πλήρως από τις ΑΠΕ. Η εξάρτηση επομένως από τον άνθρακα και λιγνίτη και το πετρέλαιο θα κρατήσει πολύ περισσότερο απ' όσο εύχεται η Κλάιν, χωρίς μάλιστα αυτό να είναι κατ' ανάγκη κακό. Πατί η συνέχιση των εξορύξεων για εξαγωγή λιγνίτη (μιλώντας για την Ελλάδα) επιτρέπει την ταυτόχρονη αποκατάσταση των ορυχείων και τη μετατροπή τους

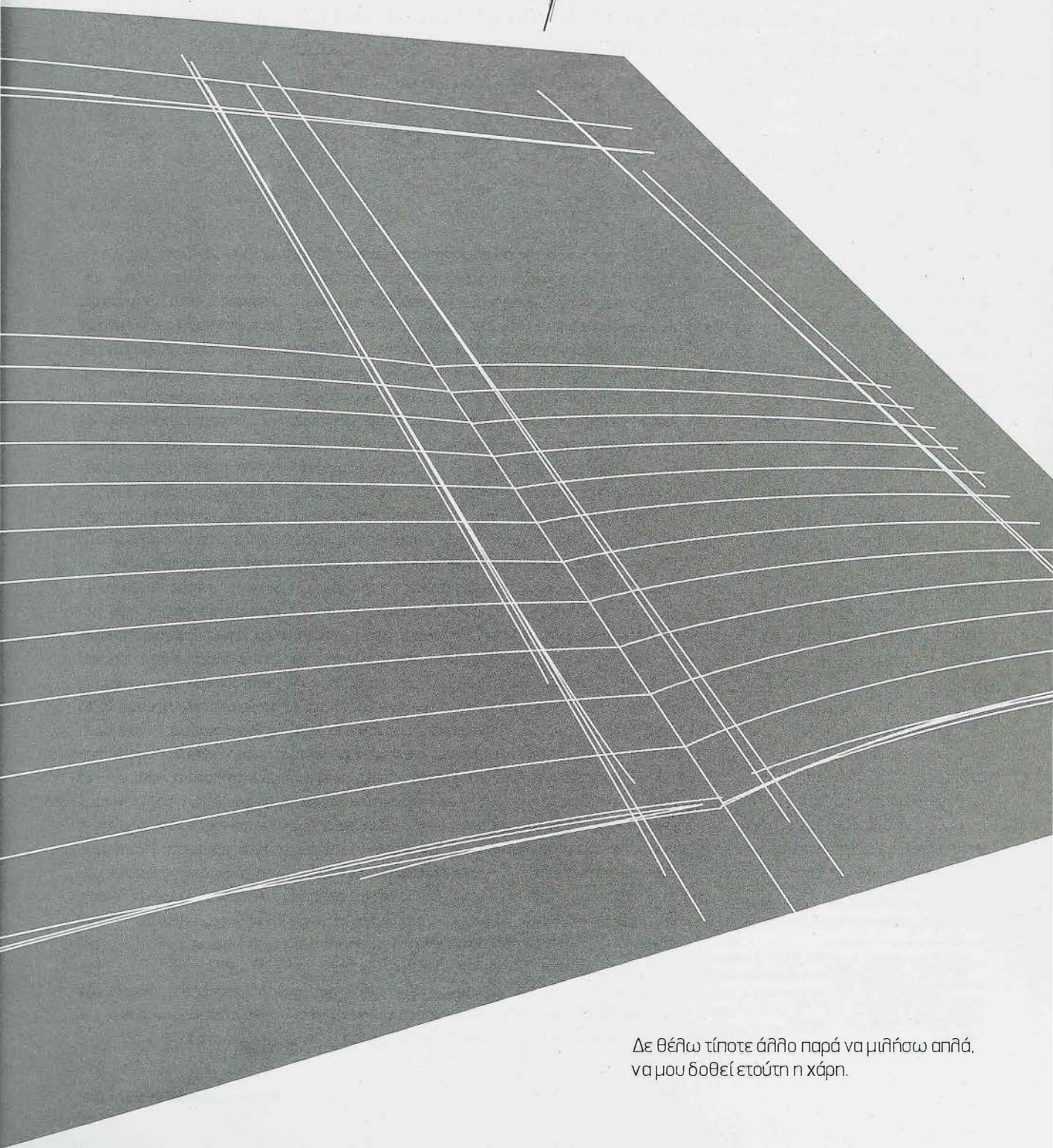
σε δάση, όπως συμβαίνει για παράδειγμα στις εκτάσεις της ΔΕΗ έξω από την Πτολεμαΐδα, χωρίς ωστόσο να υποτιμάται η βλάβη που προκαλείται στο περιβάλλον και το μικρο-κλίμα της περιοχής. Μια απότομη διακοπή, αντίθετα, των εξορυκτικών δραστηριοτήτων θα άφηνε τα ορυχεία σαν ανοικτές πληγές ή θα απαιτούσε νέες δαπάνες για το κλείσιμο τους. Επιπλέον, ο λιγνίτης μειώνει το κόστος της ηλεκτρικής ενέργειας, δεδομένου ότι τόσο τα φωτοβολταϊκά όσο και οι ανεμογεννήτριες παράγουν πολύ πιο ακριβό ρεύμα. Επίσης, η Κλάιν δεν αναφέρει ότι μέχρι στιγμής το χαράτσι που πληρώνουμε στους λογαριασμούς του ρεύματος για τις ΑΠΕ (ΕΤΜΕΑΡ) έχει τη δική του συμβολή στην ενεργειακή φτώχεια και τους απλήρωτους λογαριασμούς, που ανέρχονται στα 2,4 δισεκ. ευρώ. ●

ΘΕΑΤΡΟ
ΤΕΧΝΗΣ
ΚΑΡΟΛΟΥ
ΚΟΥΝ

2017-2018
75 ΧΡΟΝΙΑ

Δε θέλω τίποτε άλλο παρά να μιλήσω απλά,
να μου δοθεί ετούτη η χάρη.

Το Facebook δεν αγαπά τους νάρκισσους

Ενώ τα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των ναρκισσιστών για αυτοπροβολή, λειτουργώντας ως ένα τεχνολογικό εργαλείο μέσω του οποίου μπορούν να ενισχύσουν την υποτιθέμενη υπεροχή τους, ταυτόχρονα δεν εκπληρώνουν την επιθυμία τους για κοινωνική επικύρωση.

 ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΝΑΡΔΗ*

Τα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν καταστεί ένας από τους κύριους χώρους στους οποίους οι άνθρωποι επικοινωνούν μεταξύ τους, δημιουργούν τις κοινωνικές ταυτότητες και φιλίες τους και επηρεάζουν τους συνομήλικούς τους. Περίπου τρία τέταρτα των χρηστών του διαδικτύου ανά τον κόσμο δηλώνουν χρήστες των Μέσων κοινωνικής δικτύωσης και υπολογίζεται ότι τα Μέσα αυτά ελκύουν την προσοχή μας για το ένα τέταρτο του χρόνου που ξοδεύουμε στο διαδίκτυο¹. Με τόσο μεγάλο μέρος της ζωής μας να αφιερώνεται στα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα οποία λόγω σχεδιασμού μας καλούν ως χρήστες να συζητούμε για τον εαυτό μας και να προσελκύουμε την προσοχή και τις αντιδράσεις των διασυνδέσεών μας με τη μορφή των «likes» και των σχολίων, τα Μέσα αυτά συχνά περιγράφονται ως ιδανικά για ναρκισσιστές.

Ο ναρκισσισμός είναι μία πολυδιάστατη και σύνθετη εννοιολογική κατασκευή, ενδεικτική τόσο υγεινών (π.χ. αυτάρκεια, ηγεσία) όσο και ανθυγεινών συμπεριφορών (π.χ. αισθήματα αυτονόπτου δικαιώματος, μόνιμη αναζήτηση προσοχής)² που μπορούν να εξηγήσουν την συμπεριφορά μας και, σαν αποτέλεσμα, μερικούς από τους λόγους για τους οποίους χρησιμοποιούμε τα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης³. Τα επίπεδα του ναρκισσισμού προσμετρούνται σε κλίμακα και όλοι μας έχουμε [ενσωματώνουμε] ναρκισσιστικά στοιχεία στην προσωπικότητά μας. Άτομα με υψηλά επίπεδα ναρκισσισμού, όμως, χαρακτηρίζονται από μεγαλεπήβολη ιδέα για τον εαυτό τους, υπερβολική ενασχόληση μαζί του και μονομερή χρήση των προσωπικών τους σχέσεων. Μπορούμε να αναγνωρίσουμε τους ναρκισσιστές από την εμμονή με τα επιτεύγματά τους, την αδυναμία τους να παραδεχθούν προσωπικά ελαττώματα και το μεγάλο χρονικό διάστημα που ξοδεύουν μιλώντας για τον εαυτό τους. Ταυτόχρονα, μπορούν να είναι εξαιρετικά γοητευτικοί, τουλάχιστον στα αρχικά στάδια μιας γνωριμίας, και γι' αυτό κάποτε δεν τους συνταυτίζουμε με τον ναρκισσισμό. Συχνά γοητεύουν τους γύρω τους με ανέκδοτα για τον εαυτό τους και την προσιτή συμπεριφορά τους. Δυστυχώς, οι κοινωνικές σχέσεις με τους ναρκισσιστές τείνουν να είναι μονομερείς, δεδομένου ότι εκείνοι δεν ενδιαφέρονται για τους άλλους ανθρώπους και τους βλέπουν απλώς ως μέσα παροχής προσοχής και επιβεβαίωσης. Στην πραγματικότητα, αυτό προκύπτει λόγω ανασφάλειας και αμφιβολίας για τον εαυτό/αμφισβήτησης του εαυτού και οι ναρκισσιστές απεγνωσμένα ποθούν θετικά κοινωνικά σήματα προκειμένου να υπερνικήσουν αυτά τα αισθήματα.

Η σχέση μεταξύ του ναρκισσισμού και της συμπεριφοράς στα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχει προσελκύσει ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον και οι συναφείς μελέτες συχνά καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι συγκεκριμένοι κοινωνικοί χώροι

* Ο Γιώργος Ναρδής είναι ανώτερος ερευνητής στο Ινστιτούτο Κοινωνικής Έρευνας του Πανεπιστημίου του Μίσιγκαν (ΗΠΑ).

μπορεί να είναι τα παράγωγα και/ή να συμβάλουν σε μια αυξανόμενη κουλτούρα εγωκεντρισμού⁴. Για την ακρίβεια, μελέτες των επιπέδων του ναρκισσιισμού και της ενσυναίσθησης κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων δεκαετιών έχουν αποκαλύψει μείωση της ενσυναίσθησης⁵ (δηλ. συνειδητή ταύτιση με τη συναισθηματική κατάσταση άλλου προσώπου) συνοδευόμενη από αύξηση του ναρκισσιισμού⁶. Παρότι οι τάσεις αυτές υπήρχαν και πριν την ευρεία διάδοση των Μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ο ρυθμός μείωσης της ενσυναίσθησης έχει επιταχυνθεί από το 2000 και μετά, ωθώντας τους κοινωνικούς επιστήμονες να υποθέσουν ότι η άνοδος των Μέσων κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να επέτρεψε στα ναρκισσιστικά άτομα να αναζητήσουν προσοχή και σημασία περισσότερο από ό,τι θα ήταν διαφορετικά δυνατόν.

Μελέτες όντως δείχνουν ότι οι χρήστες του Facebook έχουν υψηλότερα επίπεδα ναρκισσιισμού από τους μη-χρήστες⁷, ξοδεύουν περισσότερο χρόνο στο Facebook, επιδιίδονται σε συχνή αυτοπροβολή και χρησιμοποιούν ■ την πλατφόρμα, με σκοπό να προσελκύσουν τον θαυμασμό και τις αντιδράσεις άλλων χρηστών⁸. Πράγματι, η έρευνα της ομάδας μας ανακάλυψε ότι άτομα με ιδιαίτερα έντονα ναρκισσιστικά στοιχεία του αυτονόητου δικαιώματος (δηλ. που πιστεύουν ότι τους αξίζει το καλύτερο) σχετίζονται με αυξημένο αριθμό αναρτήσεων στο Facebook⁹, γεγονός που υποδηλώνει ότι το Facebook χρησιμοποιείται ως Μέσο διά του οποίου άτομα που αισθάνονται πως «αξίζουν τα πάντα» προσπαθούν να ελκύσουν προσοχή και θετικές αντιδράσεις.

Για να είναι ευχαριστημένοι οι ναρ-

κισσιστές με τις αλληλεπιδράσεις τους στα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όμως, πρέπει να λαμβάνουν την προσοχή που επιθυμούν, όπως και στην επικοινωνία πρόσωπο με πρόσωπο. Σε πρόσφατη μελέτη μας, εξετάσαμε αυτό το φαινόμενο σε σχέση με το Facebook¹⁰. Λάβαμε δείγμα από χρήστες του Facebook, οι οποίοι στη συνέχεια συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο το οποίο περιελάμβανε ψυχολογική κλίμακα, μέσω του οποίου αξιολογήθηκε ο βαθμός ναρκισσιισμού του κάθε χρήστη. Επίσης, ζητήσαμε άδεια για πρόσβαση στα προφίλ τους στο Facebook για το χρονικό διάστημα της μελέτης. Έπειτα, από τα προφίλ των συμμετεχόντων που συναίνεσαν σ' αυτό μας το αίτημα, συγκεκριώσαμε τον αριθμό των «likes» και των σχολίων που έλαβαν οι αναρτήσεις τους από τους «φίλους» τους στο Facebook.

Τα αποτελέσματα ήταν αποκαλυπτικά. Διαπιστώσαμε ότι οι πιο ναρκισσιστικοί χρήστες λαμβάνουν λιγότερη σημασία και αντιδράσεις μέσω «likes» και σχολίων στις αναρτήσεις τους στο Facebook. Συγκεκριμένα, η τάση αυτή αφορά κυρίως άτομα με υψηλά στοιχεία ναρκισσιστικής εκμετάλλευσης και αυτονόητου δικαιώματος. Στην πραγματικότητα, αυτά τα δύο στοιχεία είναι από τις πιο επιβλαβείς και ανυπόφορες πλευρές του ναρκισσιισμού. Η κοινωνική ψυχολογία υποδεικνύει ότι οι εκφάνσεις της εκμετάλλευσης και του αυτονόητου δικαιώματος είναι από τις πιο κλασικές πτυχές ναρκισσιστικής διαταραχής. Μελέτες έχουν δείξει ότι άτομα που εκδηλώνουν εκμεταλλευτικό ναρκισσιισμό επιδιώκουν να επωφεληθούν από τους γύρω τους για την επίτευξη προσωπικών τους στόχων αντί για την προώθηση αμοιβαίων κοινωνικών σχέ-

σεων. Επομένως, τα άτομα αυτά μπορεί να είναι ιδιαίτερα ικανά να απομακρύνουν τους γύρω τους. Στο Facebook τότε, αναμέναμε πως θα προκαλούσαν συμπεριφορές συνειδητής αποστασιοποίησης από τους «φίλους» και όντως αυτό παρατηρήσαμε. Οι «φίλοι» πιθανόν να αναγνωρίζουν αυτά τα άτομα ως ναρκισσιστές και ενσυνείδητα να κρατούν απόσταση, αγνοώντας τα. Καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι, ενώ τα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των ναρκισσιστών για αυτοπροβολή, λειτουργώντας ως ένα τεχνολογικό εργαλείο μέσω του οποίου μπορούν να ενισχύσουν την υποτιθέμενη υπεροχή τους, ταυτόχρονα δεν εκπληρώνουν την επιθυμία τους για κοινωνική επικύρωση. Παρόλο που το Facebook μπορεί να λειτουργήσει ως χώρος όπου αυτά τα άτομα μπορούν να αναζητήσουν επιβεβαίωση και είναι σε θέση να προωθήσουν τον εαυτό τους, φαίνεται πως στην πραγματικότητα δεν μπορούν να αξιοποιήσουν αυτή την αυτοπροβολή, μιας και δεν λαμβάνουν την προσοχή που ποθούν. Αντιθέτως, φαίνεται ότι οι ναρκισσιστές απομακρύνονται το κοινό τους στα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Τα αποτελέσματα αυτά έχουν σημαντικές επιπτώσεις, αφού διαψεύουν την ιδέα ότι το Facebook αποτελεί αναμφισβήτητητα επιθυμητό χώρο για ναρκισσιστές. Υποδεικνύουν ότι με την πάροδο του χρόνου, η γοητεία των ναρκισσιστών μάλλον φθαίνει και οι ανεπιθύμητες πτυχές του χαρακτήρα τους γίνονται εμφανείς στις διασυνδέσεις τους στα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης, με τους «φίλους» τους στο Facebook να επιλέγουν να κρατήσουν απόσταση από αυτούς. ●

1 Pouster, J. (2016). *Smartphone Ownership and Internet Usage Continues to Climb in Emerging Economies*. Pew Research Center. [Online <http://www.pewglobal.org/2016/02/22/smartphone-ownership-and-internet-usage-continues-to-climb-in-emerging-economies>]

2 Twenge, J. M. & Campbell, W. K. (2009). *The Narcissism Epidemic: Living in the Age of Entitlement*. New York: Free Press.

3 Buffardi, L. E. & Campbell, W. K. (2008). *Narcissism and social networking web sites*. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34, 1303-1314.

4 Twenge, J. M. (2013). *Social media is a narcissism enabler*. *The New York Times*. [Online <http://www.nytimes.com/roomfordebate/2013/09/23/facebook-and-narcissism/social-media-is-a-narcissism-enabler>]

5 Konrath, S. H., O'Brien, E. H. & Hsing, C. (2011). *Changes in dispositional empathy in American college students over time: A meta-analysis*. *Personality and Social Psychology Review*, 15, 180-198.

6 Twenge, J. M., Konrath, S., Foster, J. D., Keith Campbell, W. & Bushman, B. J. (2008). *Egos inflating over time: a cross-temporal meta-analysis of the Narcissistic Personality Inventory*. *Journal of Personality*, 76, 875-902.

7 Ryan, T. & Xenos, S. (2011). *Who uses Facebook? An investigation into the relationship between the Big Five, shyness, narcissism, loneliness, and Facebook usage*. *Computers in Human Behavior*, 27, 1658-1664.

8 Mehdizadeh, S. (2010). *Self-presentation 2.0: Narcissism and self-esteem on Facebook*. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 13, 357-364.

9 Panek, E. T., Nardis, Y. & Konrath, S. (2013). *Mirror or Megaphone?: How relationships between narcissism and social networking site use differ on Facebook and Twitter*. *Computers in Human Behavior*, 29, 2004-2012.

10 Choi, M., Panek, E. T., Nardis, Y. & Toma, C. L. (2015). *When social media isn't social: Friends' responsiveness to narcissists on Facebook*. *Personality and Individual Differences*, 77, 209-214.

Η βίαιη απομάκρυνση επιβάτη από ένα από τα αεροσκάφη της United κοινοποιήθηκε από συνεπιβάτες με βίντεο 34 δευτερολέπτων στο Twitter, δίνοντας άμεσα διεθνείς διαστάσεις στο θέμα.

Στρατηγική Επικοινωνία και Διαχείριση Κρίσεων: Η Περίπτωση της United Airlines

Μία απλή ανάρτηση μπορεί να λειτουργήσει ως απειλή για μία εταιρία, ενώ η σωστή διαχείριση των Μέσων μπορεί να προλάβει αρνητικές καταστάσεις ή και κρίσεις.

ΤΩΝ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΑΣΠΡΙΑΔΗ ΚΑΙ ΣΤΑΘΗ ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΑΝΝΗ*

Εισαγωγή

Το καλοκαίρι του 2009, ο Τόνυ Βάγκνερ, ένας νέος διευθυντής κοινωνικών δικτύων, διαπίστωσε ότι στην πτήση του για το Σαν Φρανσίσκο με την εταιρία JetBlue δεν θα καθόταν μαζί με τη γυναίκα και το παιδί του. Όταν η εξυπηρέτηση πελατών της Εταιρίας δεν μπόρεσε να τον βοηθήσει, ο Βάγκνερ ανάρτησε μία παράκληση στον λογαριασμό της Εταιρίας στο Twitter.¹ Δεκαεννέα λεπτά αργότερα, η εταιρία του απάντησε, δίνοντας του καλύτερες θέσεις και προτεραιότητα στην επιβίβαση. Ο εκπρόσωπος τύπου της JetBlue ανέφερε αργότερα ότι τέτοιου είδους συμβάντα αποτελούν τις «μεγαλύτερες ευκαιρίες για την εταιρία», καθώς χάρη σε αυτά μπορεί και δείχνει πόσο φιλική είναι προς τον καταναλωτή. Οι τότε 770.000 ακόλουθοι της JetBlue στο Twitter υπήρξαν μάρτυρες της προσπάθειας της εταιρίας να ευχαριστήσει έναν πελάτη (Fearn - Banks, 2011).

Μέσα από την ιστορία αυτή αποτυπώνεται ξεκάθαρα η δύναμη των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης, καθώς μία απλή ανάρτηση μπορεί να λειτουργήσει ως απειλή για μία εταιρία, ενώ η σωστή διαχείριση των Μέσων μπορεί να προλάβει αρνητικές καταστάσεις ή και κρίσεις. Στην προκειμένη περίπτωση τα ανακλαστικά της εταιρίας λειτουργήσαν σωστά και αποτελεσματικά και δόθηκε μια λύση που ωφέλησε όχι μόνο τον συγκεκριμένο πελάτη, αλλά και την ίδια την εταιρία, αφού το γεγονός μεταδόθηκε άμεσα σε όλους τους ακολούθους της στο Twitter.

Μια αντίθετη περίπτωση είναι ένα πιο πρόσφατο συμβάν που αφορούσε μια δι-αφορετική αμερικανική αεροπορική εταιρεία, την United Airlines. Στις 9 Απριλίου 2017 κυκλοφόρησε ένα βίντεο που έδειχνε υπαλλήλους ασφαλείας του αεροδρομίου να βγάζουν έξω «σπικωτό» έναν επιβάτη λόγω υπερκάλυψης των θέσεων και έπειτα από την άρνησή του να εγκαταλείψει τη θέση του. Λίγο μετά την ολοκλήρωση της επιβίβασης, η εταιρία ζήτησε από τέσσερις επιβάτες να παραχωρήσουν τις θέσεις τους για να επιβιβαστούν τέσσερις υπάλληλοι της εταιρίας, που έπρεπε να φθάσουν

* Ο **Ασπριάδης Νεόφυτος** είναι Υποψήφιος Διδάκτορας Στρατηγικής Επικοινωνίας και Διαχείρισης Κρίσεων στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιά και Γενικός Συντονιστής του Εργαστηρίου Στρατηγικής Επικοινωνίας και Μέσων Ενημέρωσης του Πανεπιστημίου Πειραιά. Ο **Στάθης Μπαρμπαγιάννης** είναι ερευνητής του Εργαστηρίου Στρατηγικής Επικοινωνίας και Μέσων Ενημέρωσης του Πανεπιστημίου Πειραιά.

¹ New York Times http://www.nytimes.com/2009/07/05/travel/05prac.html?_r=0

ALEX FALC CHANG / WWW.CARTOONMOVEMENT.COM

Οι επιθέσεις που ξεκίνησαν από τους χρήστες των ΜΚΔ με στόχο την εικόνα της εταιρίας United Airlines συνέθεσαν ένα πρώτης τάξεως σκηνικό κρίσης.

στο Λούισβιλ για να εργαστούν εκείνο το βράδυ.² Όμως κανένας από τους επιβάτες δεν δέχθηκε να παραχωρήσει τη θέση του, ούτε καν για να λάβει την αποζημίωση που έδινε η εταιρία σε αυτές τις περιπτώσεις. Τότε η εταιρία αποφάσισε με κλήρο ποιοι θα φύγουν. Ο 69χρονος γιατρός D. Dao, ο οποίος κληρώθηκε, αρνήθηκε να παραχωρήσει τη θέση του υποστηρίζοντας ότι είχε δουλειά την επόμενη μέρα και έπρεπε να είναι με τους ασθενείς του.

Έτσι, οι άντρες ασφαλείας του αεροδρομίου που κλήθηκαν του έκαναν πλεκτροσόκ και τον έσυραν έξω ημιλιπόθυμο, μπροστά στα μάτια των συνεπιβατών του. Η δημοσιοποίηση του βίντεο στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης προκάλεσε αμέσως αντιδράσεις, ενώ το γεγονός έλαβε παγκόσμιες διαστάσεις, αφού προβλήθηκε από όλα τα μεγάλα διεθνή πρακτορεία ειδήσεων. Οι επιθέσεις από τους χρήστες των ΜΚΔ εντάθηκαν τις επόμενες μέρες με εικόνες και σχόλια που απέβλεπαν στην αποδόμηση της εικόνας της εταιρίας.

Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι η διερεύνηση των στρατηγικών αντιμετώπισης της κρίσης εκ μέρους της αεροπορικής εταιρίας και των στρατηγικών ανάταξης της εικόνας τις οποίες χρησιμοποίησε. Στις επόμενες ενότητες παρουσιάζεται η θεω-

ρία διαχείρισης κρίσεων με έμφαση στη διαχείριση της εικόνας και της φήμης ενός οργανισμού και εξετάζεται η περίπτωση της United Airlines υπό το πρίσμα της διαχείρισης κρίσεων εικόνας και της θεωρίας ανάταξης εικόνας, σύμφωνα με την τυπολογία του Benoit (1995).

Ορίζοντας την κρίση

Οι κρίσεις αποτελούν έκτακτες καταστάσεις οι οποίες ωστόσο, λόγω της διαφορετικής φύσης τους και των διαφορετικών συνθηκών από τις οποίες προκαλούνται, δεν μπορούν να περιληφθούν σε έναν ενιαίο ορισμό που θα καλύπτει όλες τις περιπτώσεις. Γι' αυτόν τον λόγο, δεν υπάρχει κάποιος γενικά αποδεκτός ορισμός (Coombs & Holladay, 2010), έχουν όμως καταγραφεί αρκετές προσπάθειες ορισμού του φαινομένου. Σύμφωνα με τον Coombs (2007) κρίση είναι η αντίληψη ενός απρόβλεπτου γεγονότος, το οποίο απειλεί σημαντικές προσδοκίες των ενδιαφερόμενων μερών (stakeholders) και μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στις επιδόσεις ενός οργανισμού, προκαλώντας αρνητικά αποτελέσματα.

Σύμφωνα με έναν άλλον ορισμό, κρίση είναι μια κατάσταση στην οποία παρατηρούνται γρήγορα εκτυλισσόμενα γεγονότα που ταυτόχρονα εμπεριέχουν και δημιουργούν το στοιχείο της έκπληξης (Richardson, 1994). Η κρίση έχει επίσης οριστεί ως μια φάση διαταραχών στη φαινομενικά κανονική εξέλιξη ενός συστήματος (Boin, Hart, Stern, & Sundelius, 2005). Ακόμη, κρίση θεωρείται ένα συγκεκριμένο, απροσδόκητο και έκτακτο γεγονός ή μια σειρά γεγονότων που δημιουργούν υψηλά επίπεδα αβεβαιότητας και απειλής ή εκλαμβανόμενης απειλής στις προτεραιότητες και τους στόχους ενός οργανισμού (Seeger, Sellnow & Ulmer 1998). Τέλος, σύμφωνα με τους Heath & Millar (2004), κρίση είναι ένα έκτακτο αλλά προβλέψιμο γεγονός, το οποίο έχει ουσιαστικές ή ενδεχόμενες επιπτώσεις στα συμφέροντα των ενδιαφερομένων μερών, καθώς και στη φήμη του οργανισμού που υφίσταται την κρίση.

Όπως φαίνεται από τους ορισμούς αυτούς, υπάρχουν κοινά σημεία που χαρακτηρίζουν μία κρίση. Συνεπώς, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι μία κρίση αποτελεί ένα έκτακτο, μη αναμενόμενο γεγονός, το οποίο έχει ταχεία εξέλιξη, επιτρέπει μικρό χρόνο αντίδρασης και διαταράσσει την ομαλή λειτουργία ενός οργανισμού. Επίσης, η κρίση ενέχει το στοιχείο της απειλής ή της εκλαμβανόμενης απειλής. Συνεπώς, η κρίση έχει δύο διαστάσεις: την πραγματική και την αντιληπτική (Heath & Millar, 2004). Κάποιες κρίσεις ή απειλές γίνονται αντιληπτές ως τέτοιες ή μεγαλύτερες από ό,τι πραγματικά είναι.

Βέβαια είναι πάρα πολύ σημαντικό να γίνεται διαχωρισμός ανάμεσα σε μία κρίση και σε ένα συμβάν (Coombs & Holladay, 2010). Ένα συμβάν δεν αποτελεί απαραίτητα μια κρίση. Η γενική φύση των ορισμών της κρίσης αφορά κυρίως τα διαφορετικά επίπεδα τα οποία μπορεί να απειλούνται. Για παράδειγμα, μία κρίση μπορεί να απειλεί την εικόνα ενός οργανισμού (κρίση εικόνας) ή τα οικονομικά ενός κράτους (οικονομική κρίση) ή τις σχέσεις μεταξύ των κρατών (διακρατική

² Το Έθνος, http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/zimia_1_6_dis_dolaria_gia_tin_united_airlines_meta_ti_biaii_apomakrynsi_epibati_apo_tin_ptisi_tis_vid-65110821/

Μία κρίση αποτελεί ένα έκτακτο, μη αναμενόμενο γεγονός, το οποίο έχει ταχεία εξέλιξη, επιτρέπει μικρό χρόνο αντίδρασης και διαταράσσει την ομαλή λειτουργία ενός οργανισμού.

κρίση). Κατά συνέπεια, η γενικότητα των ορισμών εξυπηρετεί την αναγνώριση και τον εντοπισμό της κρίσιμης κατάστασης, και όχι τον τομέα και το επίπεδο στο οποίο αυτή συμβαίνει.

Το παρόν άρθρο εστιάζει κυρίως στη διαχείριση της εικόνας και της φήμης των οργανισμών σε καταστάσεις κρίσης. Η φήμη μιας εταιρίας είναι η αντίληψη που έχουν τα διάφορα μέρη για αυτήν και ο τρόπος με τον οποίο αξιολογείται ως «καλή» ή «κακή» (Tucker & Malewar, 2005). Η αντίδραση του οργανισμού κατά τη διάρκεια μιας κρίσης έχει επιπτώσεις που αποτυπώνονται στη φήμη της (Pace et al. 2010). Η φήμη αποτελεί πολύ σημαντικό στοιχείο για τη λειτουργία της επιχείρησης. Πέρα από ικανούς εργαζομένους, η καλή φήμη ενός οργανισμού προσελκύει και επενδυτές (Tucker & Malewar, 2005). Η φήμη σχετίζεται με την αξιοπιστία του οργανισμού (Bracato, Peterson, & Crittenden, 2012) και είναι κάτι σαν νόμισμα στις σχέσεις του οργανισμού με άλλα μέρη (πελάτες, επενδυτές, εργαζόμενους κλπ.).

Γ' αυτόν τον λόγο, κατά τη διαχείριση μιας κρίσης, η διαχείριση της φήμης αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας. Μία κρίση μπορεί να προκαλέσει ζημία στην εικόνα και τη φήμη ενός οργανισμού (Coombs 2007, Decker 2012), αλλά μπορεί να συμβεί και το αντίθετο. Μία επίθεση στην εικόνα και τη φήμη ενός οργανισμού μπορεί να αποτελέσει μία γεφυρωμένη κρίση στον οργανισμό.

Διαχείριση κρίσεων και συναφείς στρατηγικές

Η διαχείριση μιας κρίσης ξεκινά από τη διαδικασία εντοπισμού και αντιμετώπισης ενός ζητήματος ή μιας κατάστασης. Ένα ζήτημα αποτελεί ένα πρόβλημα το οποίο πρέπει να επιλυθεί και τελεί σε αναμονή μιας απόφασης, και η διαχείριση ζητημάτων (issue management) συνίσταται στην προσπάθεια που καταβάλλεται να επιλυθούν τα ζητήματα αυτά με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Στόχος, κατά τη διαχείριση ζητημάτων, είναι να απομειωθεί η αρνητική επίδραση ή να παραχθεί ένα θετικό αποτέλεσμα (Coombs & Holladay, 2010).

Έτσι, στη περίπτωση της JetBlue το ζήτημα (η παράκλιση αλλαγής θέσεων που αναρτήθηκε στο Twitter) το εκμεταλλεύθηκε η εταιρία προς ενίσχυση της εικόνας της. Αντίθετα, υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι εταιρίες είτε διαχειρίστηκαν με

λάθος τρόπο ένα ζήτημα ή δεν το ανακάλυψαν εγκαίρως, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν σε κρίση. Μια κρίση σχεδόν ποτέ δεν προκύπτει ξαφνικά. Συνήθως, προϋπάρχουν προβλήματα, τα οποία η αδράνεια ή η αδιαφορία μπορεί να μεγεθύνει (Heath 1998, Rosenau 1969).

Συνεπώς, θα πρέπει να εντοπίζονται οι απειλές και ο κίνδυνος που ενέχουν τα διάφορα ζητήματα που ανακύπτουν, ώστε να αντιμετωπιστούν εκείνα τα οποία μπορούν να οδηγήσουν σε κρίσιμες καταστάσεις. Όπως αναφέρει και ο Coombs (2007, 2010), η αποτελεσματική διαχείριση του ρίσκου μπορεί να προλάβει μία κρίση, ενώ οι διαχειριστές κρίσεων μπορούν να εντοπίσουν και να αντιμετωπίσουν το ρίσκο που μπορεί να οδηγήσει σε μία κρίση. Η καλή και αποτελεσματική διαχείριση κρίσεων, άλλωστε, ξεκινάει από τη στιγμή που αρχίζει να υπάρχει ένας οργανισμός (Heath 1998).

Η διαχείριση κρίσεων περιέχει τρία βασικά στάδια: το στάδιο πριν την κρίση, το στάδιο κατά τη διάρκεια της κρίσης και το στάδιο μετά την κρίση (Coombs 2007, 2010, Heath 1998). Και τα τρία αυτά στάδια είναι εξίσου σημαντικά για την αντιμετώπιση μιας κατάστασης. Το πρώτο αφορά τη προετοιμασία και τον εντοπισμό των απειλών, καθώς και τη δημιουργία σχεδίων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών. Το δεύτερο στάδιο αφορά τη διαχείριση της κρίσης που έχει ξεσπάσει και δίνει έμφαση στον περιορισμό των ζημιών (Dezenhall, 2011). Τέλος, το τρίτο στάδιο αφορά την αξιολόγηση και την ανάκαμψη (Heath, 1998), τα συμπεράσματα που αντλούνται και τις καταγραφές που γίνονται για την αποτελεσματικότερη διαχείριση κρίσεων στο μέλλον.

Κατά την εξέλιξη μιας κρίσης, τα ενδιαφερόμενα μέρη θα αντιλήθουν τις πληροφορίες τους από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (MME) που θα προσπαθήσουν να δώσουν τον τόνο της συζήτησης και τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (Coombs, 2007). Εάν η επιχείρηση δεν απαντήσει άμεσα, ώστε η άποψή της να κυριαρχήσει στην ερμηνεία των γεγονότων, τότε υπάρχει ο κίνδυνος η ερμηνεία των MME να επιβαρύνει την εικόνα του οργανισμού κατά πολύ. Ο οργανισμός μπορεί να επιστρατεύσει ένα συγκεκριμένο ερμηνευτικό πλαίσιο με στόχο να αντιμετωπίσει καλύτερα την κρίση, διαφορετικά τα Μέσα Ενημέρωσης με τη συνεχή επανάληψη μπορεί να περιγράψουν

το γεγονός χρησιμοποιώντας δικά τους ερμηνευτικά πλαίσια. Σε κάθε περίπτωση, το κοινό θα εκτεθεί στη πλασιώση της μιας ή της άλλης πλευράς (An, Park & Berger 2010).

Ο εν λόγω επικοινωνιακός ανταγωνισμός κατά τη διαχείριση της κρίσης είναι πολύ σημαντικός για τη διαφύλαξη της καλής εικόνας και φήμης του οργανισμού. Τα Μέσα Ενημέρωσης και τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (Facebook, Twitter, blogs) δεν σημαίνει απαραίτητα ότι θα πλασιώσουν το γεγονός με θετικό τρόπο. Είναι πολύ πιο πιθανό πως τα Μέσα αυτά θα είναι οι κύριοι διαμορφωτές της επίθεσης κατά του οργανισμού, μέσα κυρίως από την απόδοση υπαιτιότητας. Μία κρίση μπορεί να προκύψει από επιθέσεις που δέχεται ένας οργανισμός εξαιτίας κάποιου γεγονότος ή μιας πράξης του και από τις αποδόσεις ευθυνών και υπαιτιότητας οι οποίες αρθρώνονται (Coombs 2007, 2010, Bracato et al. 2012, Benoit 1997).

Για την αντιμετώπιση των επιθέσεων που λαμβάνουν χώρα κατά το στάδιο της διαχείρισης της κρίσης, οι ρητορικές προσεγγίσεις όπως οι στρατηγικές ανάταξης της εικόνας (Benoit, 1995) και η πραγματική απολογία (Hearit, 2006) μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διαμόρφωση των στρατηγικών μηνυμάτων (An, Park, & Berger, 2010).

Σύμφωνα με τον Benoit (1997), η επίθεση περιλαμβάνει δύο βασικά στοιχεία: α) ο κατηγορούμενος θεωρείται υπεύθυνος για μία πράξη και β) η πράξη αυτή θεωρείται προσβλητική. Η συγκρότηση του μηνύματος παίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην εκτέλεση μιας στρατηγικής διαχείρισης κρίσεων (Heath, 1994). Τα μηνύματα κατά τη διαδικασία διαχείρισης κρίσεων λειτουργούν με βάση τη λογική της εκστρατείας (campaign mode),³ η οποία μεταφέρεται από το πεδίο της στρατηγικής πολιτικής επικοινωνίας και των διακομματικών ανταγωνισμών στο πεδίο της διαχείρισης κρίσεων. Κοινό χαρακτηριστικό είναι η διαδικασία λήψης αποφάσεων η οποία λαμβάνεται κατά τη διαχείριση κρίσεων με στόχο την εστίαση στη νίκη, δηλαδή στην αποτελεσματική διαχείριση και την ικανοποίηση των κοινών-στόχων.

Πιο συγκεκριμένα, με βάση τη λογική της εκστρατείας ως αναλυτικό εργαλείο στο πλαίσιο της εταιρικής διαχείρισης κρίσεων, η διαδικασία διαμόρφωσης στρατηγικών διαχείρισης από τη United γίνεται αντιληπτή ως ένα «μαύρο κουτί» (black box) διπλής εισόδου, τις λειτουργίες του οποίου δεν μπορούμε να γνωρίζουμε. Από τη μια πλευρά, η εταιρία δέχεται τις εισροές (inputs) – τις αντικειμενικές συνθήκες – οι οποίες γίνονται αντικείμενο ελέγχου και επεξεργασίας, και μετατρέπονται σε εκροές από την εταιρία (outputs), δηλαδή σε στρατηγικές μηνύματος. Οι εκροές αυτές λειτουργούν σε μια

σχέση διπλής αιτιότητας με την κοινή γνώμη. Ως εκ τούτου, οι επιδράσεις που έχουν οι εκροές μιας επιχείρησης στην κοινή γνώμη αποτελούν τις νέες εισροές-παραγωγικά αίτια που θα

Μεθοδολογία

Οι στρατηγικές επιλογές της εταιρίας γίνονται με βάση τη διαδικασία λήψης αποφάσεων που λειτουργεί υπό το πρίσμα της λογικής της εκστρατείας. Κάθε μήνυμα είναι στρατηγικά σχεδιασμένο ώστε να επιτευχθεί ένας συγκεκριμένος αντικειμενικός σκοπός. Κατά τη διαχείριση μιας κρίσης εικόνας και φήμης, οι στρατηγικές επιλογές αφορούν την ανάταξη της εικόνας ή την έκφραση μεταμέλειας και αποδοχής της ευθύνης (Σκευή & Σαμαράς, 2017). Τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται για τη παρούσα έρευνα είναι:

EE1) Ποιες είναι οι στρατηγικές επιλογές που κάνει ο Διευθύνων Σύμβουλος της εταιρίας για τη διαχείριση του γεγονότος;

EE2) Πώς διαμορφώνονται η κατηγορία και οι επιθέσεις στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης;

EE3) Πώς χαράσσεται η στρατηγική διαχείρισης της κρίσης εκ μέρους της εταιρίας;

EE4) Ποιες είναι οι στρατηγικές ανάταξης της εικόνας που χρησιμοποιεί η εταιρία;

EE5) Ποια είναι η αποτελεσματικότητα των στρατηγικών επιλογών της εταιρίας;

Μέσα από τα πέντε αυτά ερευνητικά ερωτήματα η έρευνα αποσκοπεί στη διερεύνηση τόσο των στρατηγικών που επιλέχθηκαν

για τη διαχείριση της κατάστασης όσο και της αποτελεσματικότητας των συγκεκριμένων στρατηγικών. Η μεθοδολογία που ακολουθείται είναι (α) η ρητορική ανάλυση περιεχομένου (rhetorical analysis) και (β) η ποιοτική ανάλυση για τη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των στρατηγικών επιλογών της εταιρίας.

Στρατηγικές διαχείρισης της United Airlines

Το συμβάν της βίαιης απομάκρυνσης του Δρ. D. Dao από τις Αρχές Ασφαλείας έλαβε χώρα στις 9 Απριλίου σε ένα από τα αεροσκάφη της United. Σχεδόν αμέσως κοινοποιήθηκε από συνεπιβάτες βίντεο 34 δευτερολέπτων με το συμβάν στο Twitter, δίνοντας άμεσα διεθνείς διαστάσεις στο θέμα.

Στις 10 Απριλίου, ο Διευθύνων Σύμβουλος της United, Oscar Munoz, εξέδωσε ανακοίνωση για το συμβάν. Σχεδόν ταυτόχρονα, διέρρευσε στα MME e-mail του με το οποίο συγχαίρει τους εργαζομένους για την αντίδρασή τους, με αποτέλεσμα να ενταθούν ακόμα περισσότερο οι αντιδράσεις της κοινής γνώμης. Στις 12 Απριλίου, η εταιρία εκδίδει νέα ανακοίνωση, αναλαμβάνοντας πλήρως την ευθύνη για το περιστατικό και ζητώντας συγγνώμη. Ακολούθησε μια – τρί-

³ Η λογική της εκστρατείας ορίζεται ως: «ο τρόπος λειτουργίας που συνδυάζει την εστίαση στη νίκη στις εκλογές με τη συνεχή χρήση στρατηγικού στοχασμού. Ιδανικά, ο στρατηγικός στοχασμός στη λογική της εκστρατείας βασίζεται σε μια βαθιά κατανόηση του πολιτικού στίβου που επιτρέπει στον επαγγελματία της επικοινωνίας να κάνει τις σωστές επιλογές» (Burton και Shea 2003, Powell και Cowart 2003)

Η United Airlines, παρά τη δημόσια κατακραυγή, δεν φάνηκε να αντιλαμβάνεται πως έχει να αντιμετωπίσει μία σοβαρή κρίση εικόνας και μία κρίση εμπιστοσύνης των πελατών της.

τη, κατά σειρά – επίσημη τοποθέτηση της εταιρίας σχετικά με τις κινήσεις που θα έκανε για να βελτιώσει τις υπηρεσίες της, η οποία συνοδεύθηκε από ένα βίντεο απολογίας, στις 27 Απριλίου.⁴

Οι διαστάσεις που πήρε το γεγονός, η βίαιη συμπεριφορά κατά του επιβάτη και οι επιθέσεις που ξεκίνησαν από τους χρήστες των ΜΚΔ με στόχο την εικόνα της εταιρίας συνέθεσαν ένα πρώτης τάξεως σκηνικό κρίσης. Τα ΜΜΕ και τα ΜΚΔ έδιναν τον τόνο της κατηγορίας και της ερμηνείας των γεγονότων. Η εταιρία δαιμονοποιήθηκε και παρουσιαζόταν ως στυγνή κερδοσκοπός που δεν έδινε σημασία στην εξυπηρέτηση των πελατών της. Οι επιθέσεις εστίαζαν στο ήθος και την κουλτούρα της εταιρίας όσον αφορά τη σχέση με τους πελάτες της. Επίσης, οι αντιδράσεις του κοινού είχαν ξεκινήσει ένα παίγνιο απόδοσης αιτιότητας (blame game), αποδίδοντας την ευθύνη για το γεγονός κατά κύριο λόγο στην ίδια την εταιρία.

Η εταιρία, παρά τη δημόσια κατακραυγή, δεν φάνηκε να αντιλαμβάνεται πως έχει να αντιμετωπίσει μία σοβαρή κρίση εικόνας και μία κρίση εμπιστοσύνης των πελατών της. Η πρώτη αντίδρασή της έρχεται με καθυστέρηση μιας ημέρας, μέσα από μια σύντομη ανακοίνωση,⁵ η οποία φέρει την υπογραφή του ίδιου του Διευθύνοντος Συμβούλου της εταιρίας. Με αυτόν τον τρόπο επιδιώκει να δώσει μία πιο θεσμική μορφή στις ενέργειες διαχείρισης, αλλά και να ενισχύσει την αξιοπιστία των δηλώσεων. Ωστόσο, η εταιρία χαρακτηρίζει το γεγονός «μεταφορά επιβατών» και ζητά συγγνώμη γι' αυτό και όχι για

το συμβάν αυτό καθαυτό («Ζητώ συγγνώμη για το γεγονός ότι ήμασταν αναγκασμένοι να μεταφέρουμε αυτούς τους επιβάτες»). Αδυνατεί, δηλαδή, να αναγνωρίσει την ουσία της κατηγορίας και να τη διαχειριστεί αποτελεσματικά.

Η United δεν αποδέχεται την ευθύνη για το συμβάν, το οποίο δεν δείχνει καν να αναγνωρίζει: «με μια αίσθηση του κατεπείγοντος θα δουλέψουμε με τις αρμόδιες αρχές ώστε να διερευνηθεί ακριβώς το τι έγινε». Ο χειρισμός αυτός αναδεικνύει την έλλειψη διάθεσης για συμφιλίωση με το θύμα, αλλά και την αδυναμία της εταιρίας να διαχειριστεί τη συγκεκριμένη κατάσταση. Η συγκεκριμένη απάντηση υποδηλώνει ότι η διαχείριση της κρίσης βασίζεται σε γενικευμένα πρότυπα, χωρίς να γίνεται προσπάθεια εστίασης στις ιδιαιτερότητες της παρούσας κατάστασης. Μια τέτοια κίνηση κρίνεται αναποτελεσματική, καθώς δείχνει μη επαρκή αντίληψη των συνθηκών και των κινδύνων που αντιμετωπίζει η εταιρία τη δεδομένη στιγμή.

Η κατάσταση επιβαρύνεται ακόμη περισσότερο με τη δι-αρροή ενός e-mail⁶ του Διευθύνοντος Συμβούλου Munoz προς τους εργαζομένους της United, που έχει σαν στόχο τη διαχείριση της κατάστασης στο εσωτερικό της εταιρίας. Στο e-mail προσπαθεί να δείξει ότι υποστηρίζει τους εργαζομένους και την αντίδρασή τους στο περιστατικό, με στόχο να ενισχύσει την προσωπική του εικόνα ως ηγέτη και διαχειριστή της κατάστασης, προβάλλοντας ότι η κατάσταση είναι υπό έλεγχο. Η εταιρία αποδίδει την υπαιτιότητα για το συμβάν

4 Το Έθνος, http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/zimia_1_6_dis_dolaria_gia_tin_united_airlines_meta_ti_biaii_apomakrynsi_epibati_apo_tin_ptisi_tis_vid-65110821/

5 Επίσημη ιστοσελίδα United Airlines, <https://hub.united.com/response-united-express-3411-2353955749.html>

6 Το Έθνος και Daily Mail http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/zimia_1_6_dis_dolaria_gia_tin_united_airlines_meta_ti_biaii_apomakrynsi_epibati_apo_tin_ptisi_tis_vid-65110821/
<http://www.dailymail.co.uk/news/article-4400076/United-Airlines-CEO-pens-email-defending-staff.html>

Η «συγγνώμη» ως αποτέλεσμα μιας έντονης ρητορικής επίθεσης, εμμέσως την καθιστά μη αποδεκτή, αφού δεν είναι αληθινή, ούτε εθελούσια, ούτε ειλικρινής

στις Αρχές του αεροδρομίου του Σικάγο. Με αυτή τη κίνηση χρησιμοποιεί τη Στρατηγική της Άρνησης και τη Στρατηγική Μετάθεσης των Ευθυνών.

«...Η κατάσταση επιδεινώθηκε όταν ένας από τους επιβάτες από τους οποίους ζητήσαμε ευγενικά να κατέβει από το αεροπλάνο αρνήθηκε και στη συνέχεια κρίθηκε απαραίτητο να κληθούν οι υπάλληλοι εναέριας ασφάλειας του Σικάγο για να βοηθήσουν. Όλοι οι εργαζόμενοί μας ακολούθησαν τις καθιερωμένες διαδικασίες για την αντιμετώπιση τέτοιων περιστατικών».⁷

Η εταιρία προσπαθεί να δικαιολογήσει τη στάση του προσωπικού της, ενώ έμμεσα επιρρίπτει τις ευθύνες και στο ίδιο το θύμα, καθώς υποστηρίζει ότι αρνήθηκε να υπακούσει στις υποδείξεις, πράγμα που στην αεροπορική ορολογία μεταφράζεται σε ζήτημα ασφαλείας. Τονίζεται η καλή πρόθεση της εταιρίας (ζητήσαμε ευγενικά) σε αντίθεση με την άρνηση του επιβάτη. Δεν υπήρξε καμία αναφορά στον λόγο για τον οποίο ο επιβάτης δεν επιθυμούσε να κατέβει ούτε στον τρόπο εξόδου του.

Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε και ο εκπρόσωπος της United, C. Hobart, ο οποίος δήλωσε ότι «το αεροσκάφος έπρεπε να απογειωθεί. Εμείς θέλαμε να μεταφέρουμε τους επιβάτες μας στους προορισμούς τους και, όταν ένας κύριος αρνήθηκε να εγκαταλείψει το αεροσκάφος, καλέσαμε τις Αστυνομικές Αρχές του Σικάγο... Ακολουθήσαμε τις σωστές διαδικασίες...».⁸

Με αυτόν τον τρόπο η κατάσταση οξύνθηκε και οι χρήστες των ΜΚΔ ενέτειναν τις επιθέσεις τους προς την εταιρία. Οι επιθέσεις στόχευαν στην εικόνα και το ήθος, λειτουργώντας ως αποδομητές του brand:

«United Airlines: Είμαστε εδώ για να πουλήσουμε θέσεις και να δείρουμε... και δεν έχουμε άλλες θέσεις!»

«Καλώς ήρθατε στη United Airlines: Πόσο σκληροί είστε;»

Στις 11 Απριλίου, η United εκδίδει νέα ανακοίνωση⁹ με την οποία αναλαμβάνει πλήρως την ευθύνη για το συμβάν: «Θέλω να γνωρίζετε ότι αναλαμβάνουμε όλη την ευθύνη...». Η εταιρία ζητά «εκ βαθέων συγγνώμη για ό,τι συνέβη... και στον επιβάτη που σύρθηκε με τη βία έξω από το αεροσκάφος». Με αυτή την ανακοίνωση η εταιρία προσπαθεί να ζητήσει πραγματική συγγνώμη για το συμβάν, αποδέχεται την αντίδραση του κοινού,¹⁰ αναλαμβάνει πλήρως την ευθύνη και υπόσχεται ότι θα καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την αποκατάσταση των θυμάτων, αλλά και της σχέσης της με τους πελάτες.

Επιπλέον, σε επόμενη επίσημη ανακοίνωση (13ης Απριλίου¹¹) κινητοποιείται η Στρατηγική της επανόρθωσης ως συνέχεια κι ως επιβεβαίωση της υπόσχεσης για διόρθωση της κατάστασης. Η United εκφράζει για μια ακόμα φορά το αίσθημα συμπόνιας προς το θύμα και αναφέρει πάλι ότι μέχρι τις 30 Απριλίου θα έχουν τεθεί σε εφαρμογή οι διαρθρωτικές κινήσεις για τη βελτιστοποίηση των υπηρεσιών της:

«...η United δεν πρόκειται να ξαναζητήσει από τις Αρχές που επιβάλλουν τον νόμο να μετακινήσουν επιβάτες από τις πτήσεις μας, εκτός να πρόκειται για ζήτημα ασφαλείας. Δεύτερον, ξεκινήσαμε μια λεπτομερή ανασκόπηση των πολιτικών που διέπουν τις κινήσεις του πληρώματος, ώστε να ενθαρρύνονται οι εθελοντές σε τέτοιου είδους καταστάσεις και εξετάζουμε τον τρόπο με τον οποίο συνεργαζόμαστε με τις Αρχές των αερολιμένων για την επιβολή του νόμου...». Στις 27 Απριλίου, μέσω βίντεο,¹² ο Munoz ανακοίνωσε την εφαρμογή των στρατηγικών κινήσεων για τις οποίες είχε δεσμευθεί, σε ένα μήνυμα/μια ανακοίνωση με απολογητικό χαρακτήρα.

Συζήτηση - Συμπεράσματα

Χρειάστηκαν έξι ανακοινώσεις της United Airlines μέχρι να τεθεί η κατάσταση υπό έλεγχο και να οδηγηθεί στην επίλυση.

7 The Daily Mail: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-4400076/United-Airlines-CEO-pens-email-defending-staff.html>

8 The Independent, <http://www.independent.co.uk/travel/news-and-advice/united-airlines-man-video-dragged-off-plane-overbooked-flight-3411-twitter-viral-a7676846.html>

9 United Airlines Official Website, <https://hub.united.com/united-express-3411-statement-oscar-munoz-2355968629.html>

10 "Τα απαίσια γεγονότα που έγινε κατά την πτήση έλαβαν ποικίλες απαντήσεις: οργή, θυμός, απογοήτευση. Συμμερίζομαι όλα αυτά τα συναισθήματα..."

11 United Official Website, <https://hub.united.com/united-press-conference-statement-3411-2359345153.html>

12 United Official Website, https://hub.united.com/united-actions-being-taken-2379920604.html?utm_source=t.co&utm_medium=referral

Η καθυστερημένη αποτελεσματική διαχείριση κλιμάκωσε τις επιθέσεις προς την εταιρία εντείνοντας το πρόβλημα με την εικόνα της και δίνοντας ευκαιρία στα Μέσα να δώσουν τον τόνο στη συζήτηση που ξεκινάει.

Η αρχική απάντηση της εταιρίας ήρθε με καθυστέρηση μιας μέρας, τη στιγμή που ο κατάλληλος χρόνος αντίδρασης σε μια κρίση είναι η λεγόμενη «κρίσιμη ώρα» (golden hour),¹³ χρόνος που μειώνεται ακόμη περισσότερο στην εποχή της άμεσης είδησης (instant news). Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και η εκμηδένιση του χρόνου αντίδρασης της κοινής γνώμης σε ένα συμβάν θέτουν το γεγονός σε ένα πλαίσιο κρίσης πολύ γρηγορότερα από ό,τι στις περιπτώσεις που τα παραδοσιακά Μέσα Ενπληρώσεως είχαν το ρόλο της κάλυψης του συμβάντος. Στην υπό εξέταση περίπτωση, η ερμηνεία του συμβάντος έγινε άμεσα από τα ΜΚΔ και τα ΜΜΕ κι όχι από την ίδια την εταιρία. Οι στρατηγικές που χρησιμοποιήθηκαν σε αρχικό επίπεδο δεν ανταποκρίνονταν στην διαχείριση των επιθέσεων, αλλά ούτε της κατάστασης. Η Στρατηγική της άρνησης δεν ήταν αποτελεσματική, δεδομένου ότι υπήρχαν κραυγαλέα στοιχεία αδικοπραξίας, ενώ η μετάθεση ευθύνης προς το θύμα εξόργισε ακόμα περισσότερο το κοινό, με αποτέλεσμα να κλιμακωθεί ακόμα περισσότερο η κατάσταση.

Τη στιγμή που δόθηκε, η πραγματική απολογία θεωρήθηκε ανεπαρκής, δεδομένου ότι έγινε κάτω από το βάρος των κατηγοριών, των επιθέσεων και της πτώσης των μετοχών της εταιρίας.¹⁴ Σύμφωνα με τον Hearit (2006) για να γίνει αποδεκτή μια ηθική απολογία θα πρέπει να είναι αληθινή (truthful), ειλικρινής (sincere), να γίνει στον σωστό χρόνο (timely), να είναι εθελούσια (voluntary), να απευθύνεται στα συμβαλλόμενα μέρη (stakeholders) και να αποδοθεί μέσα στο κατάλληλο πλαίσιο (appropriate context).

Η απολογία της United δεν έγινε αμέσως μετά το συμβάν,

ώστε να θεωρηθεί εντός του κατάλληλου χρονικού πλαισίου, με αποτέλεσμα να καταστεί εμφανές πως δεν κινητοποιήθηκε από το παραγωγικό αίτιο της κρίσης, δηλαδή την πράξη βίας προς τον Δρ. D. Dao, αλλά από άλλα στοιχεία, που αυτομάτως δεν την καθιστούν ειλικρινή και εθελούσια. Η διαχείριση γινόταν ως αποτέλεσμα της ανάδρασης που είχε στην κοινή γνώμη η πρώτη προσέγγιση της μη απολογίας. Ως εκ τούτου, η United φάνηκε ότι ζήτησε «συγγνώμη», επειδή οι επιθέσεις προς τη φήμη της εντάθηκαν και όχι επειδή πραγματικά κατάλαβε το λάθος της αναφορικά με την επίθεση.

Επιπλέον, η «συγγνώμη» ως αποτέλεσμα μιας έντονης ρητορικής επίθεσης, αμέσως την καθιστά μη αποδεκτή, αφού δεν είναι ούτε αληθινή, ούτε εθελούσια, ούτε ειλικρινής. Η United, με άλλα λόγια, φάνηκε ότι δεν ζήτησε «συγγνώμη» επειδή αναγνώρισε τις ευθύνες της ούτε για τη ζημιά που υπέστη το θύμα της αδικίας, αλλά επειδή εξαναγκάστηκε, γεγονός που την κάνει να κάνει σε αξιοπιστία.

Η έλλειψη «αλήθειας» έγκειται στην ασυνέπεια του μηνύματος διαχείρισης της κρίσης. Στην αρχή, η εταιρία δεν αποδεχόταν την ευθύνη, αποδίδοντας την στις Αρχές του αεροδρομίου και στον ίδιο τον επιβάτη, και εν συνεχεία, ζήτησε πραγματική συγγνώμη. Συμπερασματικά, η United Airlines υπέστη μία σοβαρή κρίση εικόνας με αφορμή το γεγονός της βίαιης συμπεριφοράς κατά του επιβάτη της. Το πιο σημαντικό ήταν πως οι αρχικές προσπάθειες διαχείρισης της κρίσης δεν ήταν αποτελεσματικές εξαιτίας του ότι δεν ανταποκρίθηκαν στην ουσία των κατηγοριών. Μόνο όταν επίλθε πραγματική έκφραση μετάνοιας και συγγνώμης προς το θύμα μέσα από τρία συνεχή δελτία τύπου και δόθηκε η υπόσχεση για διορθωτικά μέτρα στην πολιτική της εταιρίας σταμάτησαν οι επιθέσεις και οι κατηγορίες και η κρίση άρχισε να μειώνεται και να τίθεται υπό τον έλεγχο της εταιρίας. ●

13 Ο όρος «golden hour» συχνά χρησιμοποιείται από τους συγγραφείς για περιπτώσεις διαχείρισης κρίσεων, και αναφέρεται στα κρίσιμα εξήντα λεπτά μετά την εκδήλωση της κρίσης κατά τα οποία πρέπει να υπάρχει αντίδραση από τους διαχειριστές της (Coombs 2010).

14 <https://gr.investing.com/equities/united-continenta>

Βιβλιογραφία

- An, K. S., Park, D.-J., & Berger, B. (2010, Vol. 4). A cross cultural study of effective Organizational Crisis Response Strategy in the US and South Korea. *International Journal of Strategic Communication*, σσ. 225 - 243.
- Benoit, W. (1995). Accounts, Excuses and Apologies, *A Theory of Image Restoration Strategies*. New York: State University of New York Press.
- Boin, A., Hart, P., Stern, E., & Sundelius, B. (2005). *The Politics of Crisis Management: Public Leadership under Pressure*. Cambridge University Press.
- Bracato, E. D., Peterson, R. A., & Crittenden, V. L. (2012, Vol. 15 (1)). When thing go wrong: Account Strategy following a corporate crisis event. *Corporate Reputation Review*, σσ. 35 - 51.
- Coombs. (2007). Protecting Organization Reputation during a Crisis: The Development and Application of Situational Crisis Communication Theory. *Corporate Reputation Review* Vol. 10 (3), 163-176.
- Coombs, T. W., & Holladay, S. J. (2010). *The Handbook of Crisis Communication*. United Kingdom: Willey - Blackwell.
- Decker, W. H. (2012). A Firm 's Image Following Alleged Wrongdoing: Effects of the prior reputation and Response to the Allegation. *Corporate Reputation Review*, 20-34.
- Dezenhall, E. (2014). *Glass Jaws A Manifesto Fragile Reputations in an Age of Instant Scandal*. New York, NY: Hachette Book Group, Inc.
- Dezenhall, E. (2011). *Damage Control: The Essential Lessons of Crisis Management*. Washington: Prospecta Press.
- Fearn - Banks, K. (2011). *Crisis Communications: A Casebook Approach*. New York: Routledge.
- Hearit, M. K. (2006). *Crisis Management by Apology Corporate Responses to Allegations of Wrongdoing*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Heath, R. (1998). *Διαχείριση Κρίσεων: Αποτελεσματικές Τεχνικές για Επιχειρησιακή Ετοιμότητα*. Ηνωμένο Βασίλειο: Pearson Education Limited.
- Heath, R. L., & Millar, D. P. (2004). *Responding to Crisis*. New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Richardson, J. L. (1994). *Crisis Diplomacy*. Princeton: Cambridge University Press.
- Tucker, L., & Malewar, T. (2005, Vol. 7 No 4). Corporate Reputation and Crisis Management: The Threat and Manageability of Anti-Corporatism. *Corporate Reputation Review*, σσ. 377-387.
- Σκεΰν, Ε., & Σαμαράς, Α. Ν. (2017). Στρατηγικές Επανάρθωσης Εικόνας και Απολογητικός Λόγος για την Μνημονιακή Εμπλοκή της Ελλάδας στην Προεκλογική Εκστρατεία του Ιανουαρίου 2015 - Η περίπτωση του ΠΑΣΟΚ και του ΚΙΔΗΣΟ. *Narratives of the Crisis: Myths and Realities*, (σσ. 87-123). Θεσσαλονίκη.

Τι σημαίνει για έναν δημοσιογράφο σήμερα να είναι Σοβαρός Αναγνώστης;

Κατά τον έναν ή τον άλλον τρόπο, οι Σοβαροί Αναγνώστες πρέπει να υπερνικήσουν ένα βασικό εμπόδιο: οι ώρες της ημέρας είναι μόνον 24.

 ΤΟΥ DANNY FUNT* | ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΘΑΛΕΙΑ ΠΑΥΛΟΥ

Λίγο πριν παραλάβει τα βιβλία, ο Adam Gornik, σε μια προσπάθεια να φανεί ευγενικός, κόντεψε να αντικρούσει την ουσιαστικότερη επίγνωση της ζωής του. Δοκιμογράφος, κριτικός και ρεπόρτερ στο περιοδικό *The New Yorker* τα τελευταία τριάντα ένα χρόνια, ερωτήθηκε εάν υπάρχει επιτακτική ανάγκη για τους πολύασχολους, φιλόδοξους δημοσιογράφους να διαβάζουν βιβλία επιμελώς — ιδιαίτερα όταν η δημοσιογραφία, και όχι μόνο οι ανταποκρίσεις από τον Λευκό Οίκο, σε μεγάλο βαθμό διακυβεύεται αυτή την περίοδο — όταν χτύπησε το κουδούνι της εξώθυρας του διαμερίσματός του, που βρισκόταν ένα οικοδομικό τετράγωνο ανατολικά του Central Park. Επέστρεψε κρατώντας το πακέτο και δήλωσε: «Θα ήταν», κάνοντας μια παύση για να οκεφτεί και να αναζητήσει την κατάλληλη λέξη, «βάνουσα αγενές και ανεδαφικό να πω, Ω, όλοι σας πρέπει να διαβάζετε Σταντάλ. Θα γίνετε καλύτεροι BuzzFeeders». Στο τμήμα της δήλωσής του που αφορούσε τον Γάλλο μυθιστοριογράφο του 19ου αιώνα, άλλαξε αίφνης την εκ φύσεως λεπτή και διακριτική φωνή του σε αυτή του γελοίου, φαινομενικά φιλομαθούς, βαρυτόνου.

Κατόπιν, ενόσω άνοιγε το πακέτο που περιείχε δύο χαρτόδετα μη λογοτεχνικά πεζογραφήματα (το ένα, μια δυσνόητη εργασία για τον Έρνεστ Χέμινγουεϊ• το δεύτερο, μια νέα έκδοση για τον Άνταμ Σμιθ, με θέμα ένα παλιό δοκίμιο) και στεκόταν μπροστά από μια βιβλιοθήκη που απλωνόταν στον τοίχο απ' άκρη σ' άκρη, η οποία διέθετε και ενσωματωμένα σκάλα, στο θεσπέσιο, κατάλευκο σαλόνι του, ο Gornik πήρε πίσω τη δήλωσή του. Ενστικτωδώς απέφυγε να κάνει κήρυγμα για τα βιβλία, ιδιαίτερα σε συναδέλφους με εξουθενωτικό φόρτο εργασίας, διότι ο χρόνος για διάβασμα θεωρείται πολυτέλεια στη δουλειά του. Μολταταύτα τον δρόμο για να επιτύχει μια αξιοθαύμαστα πολυγραφότατη, παραγωγική ζωή, η αλήθεια είναι ότι του τον έδειξε το διάβασμα.

Συνομιλπσα με καμιά ντουζίνα καταξιωμένους δημοσιογράφους διαφόρων ειδικοτήτων, οι οποίοι καταφέρνουν να εκτελούν τα καθήκοντα της δουλειάς τους διαβάζοντας παράλληλα έναν εξαιρετικά μεγάλο αριθμό βιβλίων, σχετικών με την τελευταία τους δουλειά, αλλά και πέραν αυτής. Με την έντονη δυσαρέσκεια εναντίον των δημοσιογράφων μετά τις περυσινές εκλογές για την εκλαμβανόμενη ως ελιτίστικη αποστασιοποίησή τους, πιθανώς να έμοιαζε παράδοξη αντίδραση να είμαι πεισματικά ανένδοτος σε κάτι τόσο μοναχικό όπως το διάβασμα — εκτός κι αν κάποιος βλέπει τα βιβλία ως το μοναδικό μέσον για να αντιλαμβάνεται πλήρως τον κόσμο.

Το 1980, ο εικοσιτριάχρονος Gornik και η Martha Parker, που σύντομα θα γίνονταν ανδρόγυνο, επιβίβαστηκαν στο λεωφορείο από το Μοντρέάλ για το Μανχάτταν

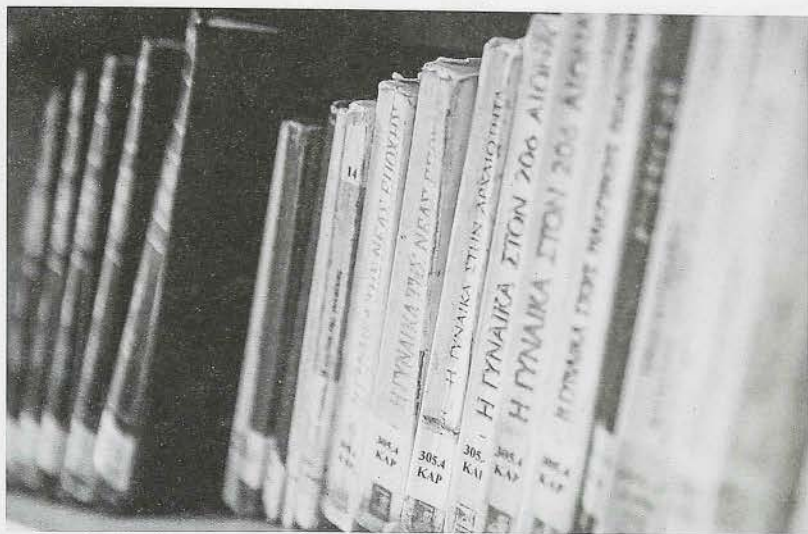
*Ο Danny Funt είχε λάβει στο παρελθόν την υποτροφία CJR Delacorte.

και μετακόμισαν σε μια μικρή υπόγειο γκαρσονιέρα — δυο βήματα κι έναν κόμο μακριά από την τωρινή τους κατοικία — όπου άνοιγαν έναν καναπέ-κρεβάτι και διάβαζαν ο ένας στον άλλον τα βράδια. Παρότι ο Gornik αρχικώς ασχολήθηκε με το διδακτορικό του στην ιστορία της τέχνης, από μικρός φαντασιωνόταν ότι αρθρογραφούσε για το περιοδικό The New Yorker. Επί σειρά ετών έριχνε τις ιστορίες του κάτω από την πόρτα του γραφείου του περιοδικού Midtown, για να τις βρίσκει πάντα να επιστρέφουν στο γραμματοκιβώτιό του, όμως το 1986 προσλήφθηκε και αρθρογράφησε εκατοντάδες ανυπόγραφα «Θέματα της Ημέρας», αφιερώματα «εκκεντρικών και εκκεντρικοτήτων» της Νέας Υόρκης, οπαταλώντας ώρες ατέλειωτες στη δημοτική βιβλιοθήκη, «ενισχύοντας» τα άρθρα του.

Ηρωες της δημοσιογραφίας του ήταν «άνδρες και γυναίκες τεράστιας ενστικτώδους και αυτοδιδάκτης ευρυμάθειας», όπως ο Murray Kempton, συντάκτης τοπικών ειδήσεων της Newsday του Λονγκ Άιλαντ, «ο πιο εγγράμματος άνθρωπος που γνώρισα ποτέ», ή ο εκλιπών συγγραφέας του The New Yorker, A. J. Liebling, ο οποίος «ήταν δεινός γνώστης της γαλλικής και της αγγλικής λογοτεχνίας, και έπαιζε στα δάκτυλα τον Σταντάλ, εν τούτοις υπήρχε ένας από τους πρώτους ρεπόρτερ στην Παράλια Όμαχα (Νορμανδία, 1944)».

Σύντομα, το εύρημα του Gornik έγινε το δυνατό του σημείο. Ο εκδότης του περιοδικού, David Remnick, λάμπει από ικανοποίηση στο κοινό όταν περιγράφει την ευρεία θεματολογία του πανεπιστήμονα συντάκτη του. Ο Gornik γράφει με βαθιά επίγνωση και οξυδέρκεια για, παραδείγματος χάριν, τις τέχνες, την πολιτική και την ιστορία της Γαλλίας, του Καναδά, και των Ηνωμένων Πολιτειών, επιπλέον δε, για τον Σαίξπηρ, τους Μπιτλς, την πολεοδομία τον περιορισμό της οπλοκατοχής, τη Μέση Γη, τις μαζικές φυλακίσεις, τις καλές τέχνες, τον Δαρβινισμό, τον φιλελευθερισμό, τον ρατσισμό, τη τζαζ, τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, τη μαγεία και τη μαγειρική. Όπως και ο Liebling, αρθρογραφεί για το The New Yorker από το Παρίσι.

Για ένα άρθρο, η απαραίτητη μελέτη πιθανώς να περιλαμβάνει είκοσι βιβλία.

ΤΟΞΙΑΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Το μυστικό των βιβλίων είναι ότι πριν καλά-καλά διαβαστεί κάποιο υπάρχει πάντα ένα άλλο που περιμένει να ανοιχτεί.

Ξεκινά το γράψιμο με τον πρωινό του καφέ από τις 9:00 και διαβάζει μετά το δείπνο μέχρι τις 23:00, συνήθως επί τέσσερις ώρες το καθένα. «Ανακάλυψα ότι το διάβασμα είναι μία από τις δεξιότητες η οποία αυξάνεται με γεωμετρική πρόοδο, όσο περισσότερο διαβάζεις, και δεν παύει ποτέ να βελτιώνεται όσο μεγαλώνεις, γεγονός ενθαρρυντικό», μου είπε. Για τη δουλειά του, σήμερα διαβάζει ένα μεσαίου μεγέθους βιβλίο, κατά προτίμηση υπό τους ήχους του Μότσαρτ ή του Χάιντν, σε μιάμιση, ίσως δύο ώρες.

Υπήρχε η εντύπωση ότι οι δημοσιογράφοι διακατέχονται από επαγγελματική υπευθυνότητα, πιθανώς ακόμη και δημόσιο καθήκον, να αυτοεκπαιδευθούν με μεγαλύτερη μεθόδευση και ένταση — για να γίνουν Σοβαροί Αναγνώστες. Η ισόβια άσκηση των δημοσιογράφων από τους οποίους πήρα συνέντευξη σπηριζόταν στην πεποίθηση, όπως αναφέρει ο Gornik, ότι «τα βιβλία περιέχουν ουσιαστικά όλες τις πληροφορίες του κόσμου και για οποιοδήποτε θέμα βάζει ο νους του ανθρώπου. Αποτελούν, συνεπώς, την πιο αποτελεσματική τεχνολογία του πλανήτη».

Γι' αυτό τον λόγο αντιστάθηκε στην έντονη επιθυμία εκείνο το απόγευμα να απολογηθεί για τις μοναδικές χαρές και τα οφέλη της ανάγνωσης ενός βιβλίου διαθέσιμου, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, στο παράδειγμά του, στους ανερχό-

μενους δημοσιογράφους στο BuzzFeed «που παράγουν posts σε γελοίους ρυθμούς», ή οποιονδήποτε, πραγματικά.

«Θα ήταν βάνουσα αγενές και ανεδαφικό να πω, Ω, όλοι εσείς πρέπει να διαβάζετε Σταντάλ. Θα γίνετε καλύτεροι BuzzFeeders», είχε πει. «Από την άλλη όμως μεριά, αυτό ισχύει πράγματι, και πιστεύω ότι ολόκληρη η ιστορία της σπουδαίας αμερικανικής δημοσιογραφίας το επιβεβαιώνει περίτρανα».

Το να είσαι άψογα καταρτισμένος, επειδή έχεις διαβάσει πολύ, αποτελεί εξαιρετικό επίτευγμα, όμοιο με αυτό του να προπονήσεις για να τρέξεις 26,2 μίλια κι έπειτα να εμφανίζεσαι στον μαραθώνιο της Νέας Υόρκης και να συναντάς εκεί άλλους 50.000 ανθρώπους. Είναι υπεράνθρωπο και κοινότοπο συνάμα. Το ρεπορτάζ μου δεσμευόταν να ερευνήσει ευφρέστατους, αξιέπαινους αναγνώστες, αλλά για να αναγνωρίσω ποιοι δημοσιογράφοι αποτελούν χαρακτηριστικό δείγμα Σοβαρού Αναγνώστη, ήταν χρήσιμο να παρακολούθησω τις αλυσίδες των θαυμαστών.

Ο Ta-Nehisi Coates του The Atlantic, από τους πιο ευυπόληπτους συντάκτες περιοδικών στις μέρες μας, τόσο για την αιχμηρότητα της πέννας του όσο και για την ένταση του οπλοστασίου του, έγραψε κάποτε, «Η νοητική ικανότητα είναι σαν τους μύες• θέλει εξάσκηση». Υπάρχουν πολλά όργανα γυμναστικής μέσα σ' ένα

Ιδίως στην εποχή του Τραμπ, απλώς και μόνον να προφθαίνει ένας δημοσιογράφος την επικαιρότητα μπορεί να είναι ασφυκτικό.

γυμναστήριο — χωρίς να είμαι ειδικός, ενδεχομένως σπαταλάς μία ώρα κάνοντας μερικές ασκήσεις ενδυνάμωσης και στη συνέχεια αναπιδάς γύρω-γύρω πάνω σε μια μπάλα ισορροπίας. Η ισορροπία στην είδηση και στην ευρύτερη πληροφόρηση είναι ασφαλώς επιθυμητή, αλλά η βέλτιστη συμμετρία μπορεί να είναι δυσδιάκριτη.

Δεν συνάντησα φανατικά εργασιολογία σαν τον Αριστοτέλη, ο οποίος διάβαζε με μία ορεικάλκινη σφαίρα ανά κείρας ούτως ώστε αν λαγοκοιμόταν και καλάρωνε τη γραφή του, ο γδούπος στο έδαφος να τον επαναφέρει στην εργασία του. Κανείς δεν ήταν τόσο εργατικός όσο ο εκλιπών συγγραφέας David Foster Wallace, ο οποίος συνιστούσε τη μελέτη ενός χρηστικού λεξικού στο αποχωρητήριο. Αλλά ούτε ποτέ πήρα συνέντευξη από εντυπωσιακούς αναγνώστες όπως ο A. J. Jacobs του Esquire, ο οποίος επιδόθηκε για έναν ολόκληρο χρόνο στην εντατική μελέτη της εγκυκλοπαίδειας Britannica από το Α έως το Ω, 44 εκατ. λίμματα συνολικά.

Κάνα-δυο χρόνια πριν τον θάνατό του το 2008, ο κριτικός-θρύλος, John Leonard, υπολόγισε χονδρικά ότι είχε διαβάσει 13.000 βιβλία για τη δουλειά

του. Όπως εξήγησε κάποτε, «Ξοδεύω μισή από την ημέρα μου γράφοντας για την τηλεόραση, και την υπόλοιπη μισή γράφοντας για βιβλία, και διαβάζω αντί να κοιμάμαι». Κατά τον έναν ή τον άλλον τρόπο, οι Σοβαροί Αναγνώστες πρέπει να υπερνικήσουν ένα βασικό εμπόδιο: οι ώρες της ημέρας είναι μόνον 24.

Ιδίως στην εποχή του Τραμπ, απλώς και μόνον να προφθαίνεις την επικαιρότητα μπορεί να είναι ασφυκτικό. Κάθε πρωί στις 7:00 ο πολιτικός αναλυτής της New York, Jonathan Chait, ξυπνά στην κατοικία του στην Ουάσιγκτον και κάνει μια ανασκόπηση των βραδινών tweets, τα οποία έπονται των πολιτικών ειδήσεων και των άρθρων γνώμης (op-eds) στους New York Times, την Washington Post και την Wall Street Journal. Από τις 8:00 και μετά, με ένα διάλειμμα για να μαγειρέψει και να δειπνήσει με την οικογένειά του, συνδέεται με τον υπολογιστή για να παρακολουθήσει τις ειδήσεις, κάνοντας μικρές παύσεις για να γράψει όταν τον επισκέπτεται η έμπνευση.

«Έχω στραγγίξει το μακροπρόθεσμο κεφάλαιό μου, γιατί η χρησιμότητα της ανάγνωσης βιβλίων είναι ανεκτίμητη, έστω κι αν το κέρδος έρχεται με καθυστέρηση», δηλώνει ο Chait. «Παίρνω διαρκώς ιδέες

από τις ειδήσεις, αλλά χρειάζεται εμβάθυνση από αλλού».

«Δεν μπορείς να ζεις έτσι για πάντα».

Η Rebecca Traister πιθανώς να διδάχθηκε το μυστικό των βιβλίων πριν καλά-καλά διαβάσει κάποιο: Υπάρχει πάντα κάποιο άλλο που περιμένει να ανοικτεί. Για να το αντιληφθεί αυτό, το μόνο που έπρεπε να κάνει ήταν να ρίξει μια ματιά γύρω της. Στην κατοικία όπου μεγάλωσε στη Φιλαδέλφεια, «τα βιβλία αποτελούσαν την επίπλωση». Με μητέρα, καθηγήτρια αγγλικής, και πατέρα, συλλέκτη σπάνιων βιβλίων και βιβλιοθηκάριο, ο κατάλογος της οικογένειας ανερχόταν στα 40.000 βιβλία, διπλάσιος αριθμός κατά προσέγγιση από εκείνον που συναντά κανείς σε ένα ανεξάρτητο βιβλιοπωλείο.

Γνωστικό της αντικείμενο: γυναίκες στην πολιτική• όταν συνομιλήσαμε, κάλυπτε ένα αφιέρωμα για το New York με θέμα τη ζωή της Χίλαρι Κλίντον μέχρι τις προεδρικές εκλογές. Μπορεί να μην υπάρχουν εισαγωγικές εξετάσεις για τους δημοσιογράφους, υπάρχει όμως μια αφετηρία απαραίτητη για να αποκτήσει κανείς αξιοπιστία στην κάλυψη ενός θέματος — κάποιος αριθμός βιβλίων που πρέπει να διαβαστούν ή κάποιου είδους εξοικείωση με θέματα; Σ' ένα στοιχειώδες

επίπεδο, ασφαλώς, αλλά και πάλι αυτό δεν αντπεί τη διδακτική εμπειρία των παιδικών χρόνων της Traister.

«Ονομάτισε κάτι στο οποίο θεωρείς ότι είσαι ειδήμονας και ενδέχεται να υπάρχουν κάποια γωνία του για την οποία έχεις κάνει μονακά μια ρηκή ανάγνωση», υποστηρίζει η Traister. «Αυτό συμβαίνει πάντοτε σ' όλους μας».

Ως πολιτικός αρθογράφος στην Washington Post και σχολιαστής στα NPR, PBS, και MSNBC, ο E. J. Dionne Jr. φρόντιζε διαρκώς να πλέει σε «αχανείς ωκεανούς γνώσης. Πώς αλλιώς αποφεύγεις να βγάζεις συμπεράσματα από ένστικτο και όχι από πληροφόρηση». Οι ημερήσιες εφημερίδες είναι ένα ξεκίνημα — Post, New York Times, Wall Street Journal, Financial Times— εν συνεχεία περιοδικά, η μεγάλη του απόλαυση. Διαβάζει («καιροσκοπικά» ομολογουμένως) The Nation, National Review, The New Republic, Democracy, Dissent, Commentary, The American Prospect, The Weekly Standard, The New Yorker, New York, Foreign Affairs, The Atlantic, Harper's, The Economist, New Statesman, The National Interest, The American Interest, και περιοδικά που σχετίζονται με τις θρησκευτικές κοινότητες: First Things (διαθρησκευτική), Moment (εβραϊκή), Commonweal (καθολική) και America (ισουιτική).

Κάνει παύση ενός λεπτού για να σκεφτεί «Α, και το Time!»

Αλλά, πολλά βράδια μετά τη δουλειά, το τελευταίο πράγμα που επιθυμεί να κάνει ο Dionne είναι να ανοίξει κάτι «βαρύ». Αντ' αυτού προτιμά να διαβάσει αστυνομικά μυθιστορήματα, το πάθος του από τότε που ανακάλυψε τη σειρά μυθιστορημάτων μυστηρίου για εφήβους The Hardy Boys σε ηλικία οκτώ ετών. Η εκλιπούσα μητέρα του, βιβλιοθηκάριος, πίστευε πως η καλύτερη μέθοδος για να αναπτύξουν τα παιδιά τη συνήθεια του διαβάσματος ήταν να επιλέγουν οτιδήποτε έβρισκαν πιο απολαυστικό. Το ίδιο φαίνεται να ισχύει και για τους ενήλικες.

Μακριά, σε μια ήσυχη περιοχή που στεγάζονται τα καινούργια γραφεία της Washington Post στο κτήριο One Franklin Square, σε αρκετή απόσταση από το ιερό του άγχους της αίθουσας σύνταξης — μια γιγαντιαία οθόνη που

δείχνει μέχρις δευτερολέπτου το διαδικτυακό αναγνωστικό κοινό — βρίσκεται το γραφείο του βιβλιοκριτικού μη λογοτεχνικού πεζογραφήματος της εφημερίδας, Carlos Lozada. Τις περισσότερες ημέρες, διαβάζει για καμιά ωρίτσα, ξεκινώντας από τις 5:30, προτού ξυπνήσουν τα τρία μικρά παιδιά του, και στριμώχνει καμιά δωδεκαριά σελίδες και βάλει στη διαδρομή του με το τρένο για τη δουλειά. Καθισμένος στην πολυθρόνα με τα πόδια πάνω στο γραφείο του, θα επιχειρήσει να διαβάσει καμιά πενήνταριά σελίδες μονομιάς, δίχως να ελέγξει τα email ή το tweeter. Πίσω στο σπίτι, ίσως να προσθέσει άλλη μία ώρα διαβάσματος στο κρεβάτι. Αυτός ο ρυθμός του επέτρεψε να

“ Η εκλογή ενός προέδρου με μηδενικό προφανές ενδιαφέρον για τα βιβλία φαίνεται πως έχει εμπνεύσει ένα κύμα ανάγνωσης βιβλίων σε εθνικό κλίμακα. ”

διαβάσει πάνω από εκατό βιβλία τον πρώτο χρόνο ως βιβλιοκριτικός, το 2015, και σχεδόν ογδόντα τον περασμένο χρόνο. Βρίσκει την ενασχόληση απολαυστική, μολοντί λυπάται που δεν του αφήνει καθόλου χρόνο για ψυχαγωγική ανάγνωση, εκτός από το να διαβάζει στα πιτσιρικάκια του.

Όταν τον επισκέφθηκα, είχε μόλις γράψει την κριτική του για τις 1.472 σελίδες της βιογραφίας του Μπαράκ Ομπάμα από τον David Garrow. Κατά τη διάρκεια του προηγούμενου μήνα, ως προετοιμασία, διάβαξε εκατό σελίδες ημερησίως από διάφορες άλλες βιογραφίες του Ομπάμα. Όταν έφτασε το νέο βιβλίο, απαιτείτο να διαβάζει 225 σελίδες την

ημέρα επί μία εβδομάδα. Στο κάθε βιβλίο που ασκεί κριτική, ο Lozada κάνει τρία περάσματα: Αρχικώς, υπογραμμίζει και σημειώνει πρόχειρα στο περιθώριο• κατόπιν, επισημαίνει τα υπογραμμισμένα σημεία που κεντρίζουν το ενδιαφέρον• και, τέλος, αντιγράφει το πιο αξιόλογο υπογραμμισμένο υλικό. Εν ολίγοις, «αυτό είναι απείρως χρονοβόρο».

Προς έκπληξή του, η εκλογή ενός προέδρου με μηδενικό προφανές ενδιαφέρον για τα βιβλία φαίνεται πως έχει εμπνεύσει ένα κύμα ανάγνωσης βιβλίων σε εθνικό κλίμακα. Πρόκειται για καλά νέα, αναμφοβήτητα. «Λοιόσο», μου είπε, «εάν απαιτούνται βάνουσα δικαστικές εκλογές και προβληματισμοί περί αμερικανικού απολυταρχισμού για να αρχίσει κανείς το διάβασμα, ίσως θα έπρεπε να είχαμε ξεκινήσει νωρίτερα».

Οι αϋπνίες ήταν ευλογία εφ' όρου ζωής για την Jia Tolentino. Από τα μεσάνυχτα έως τις 2:00 — από τις εκλογές και μετά, ενίοτε και έως τις 4:30 — κάθεται στον καναπέ αγκαλιά με μια λούτρινη φάλαινα και τον σαράντα κιλών σκύλο της, τη Luna, κοντά της, και διαβάζει. Διαβάζει για άλλη μία ώρα μόλις ξυπνήσει, γύρω στις 8:30 και τα κενά διαστήματα καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας. «Δεν είμαι σε θέση να πω κατά πόσον πρόκειται για αίτιο ή επακόλουθο», δηλώνει, «αλλά γνωρίζω καλά πως όταν η ζωή μου είναι σε τάξη, διαβάζω πολύ». Στον πιο υγιή ρυθμό της, τελειώνει ένα βιβλίο κάθε δύο ημέρες.

Γράφει δύο με τρεις φορές την εβδομάδα για την ιστοσελίδα του The New Yorker από το διαμέρισμά της στο Μπρούκλιν. Με το πρόγραμμά της, δηλώνει, «Αυτή τη στιγμή έχω επίγνωση ότι είμαι ικανή να διαβάσω περισσότερο απ' όσο ενδεχομένως θα κάνω σε οποιαδήποτε άλλη χρονική περίοδο της ζωής μου». (Σε μια πρόσφατη εκδήλωση, ο David Remnick δώλωσε πως ο ρυθμός δημοσιεύσεων της Tolentino θα προκαλούσε σε προηγούμενες γενιές αρθογράφων του New Yorker «καρδιακή προσβολή»). Δύο χρόνια νωρίτερα, υπήρξε αναπληρώτρια σύνταξης στο blog Jezebel, θέση που απαιτούσε συνεχή προσοχή στις ειδήσεις. «Ορισμένες φορές διάβαζα έτσι, για αποθεραπεία, εάν έπινα τον εαυτό μου να κάνει το μυαλό του. Έκλεινα το

Πρόσφατα ένας εντυπωσιακά μεγάλος αριθμός δημοσιογράφων γνωστοποίησε στο Twitter την απόφασή του να διαβάσει λιγότερο online και περισσότερο βιβλία

ηλέφωνο, διάβαζα ποίηση, και ύστερα έπεφτα για ύπνο.

Όταν «πιπιλίζει το Twitter» όλη μέρα, διαπιστώνει πως η διάρκεια συγκέντρωσής της περιορίζεται. Αυτές τις μέρες δεν απέφυγε το διαδίκτυο, το κρατάει όμως σε απόσταση: Δεν λαμβάνει προωθήσεις κοινοποιήσεων, αποφεύγει τις συνομιλίες στο Gchat και σπανίως ελέγχει τις αναφορές στο Twitter. (Όταν η συντάκτρια της βιβλιοκριτικής των New York Times, Pamela Paul, διαβάζει στο σπίτι, δηλώνει πως οι συσκευές πρέπει να βρίσκονται σε χωριστό δωμάτιο).

«Δεν είμαι ψευδευλαβής αναγνώστρας», ισχυρίζεται, «αλλά πιστεύω ότι υπάρχει μια σωρευτική ομορφιά που επιτυγχάνει κανείς με τα βιβλία, την οποία δεν θα καταφέρει πραγματικά να εισπράξει στο διαδίκτυο».

Το πρόγραμμα της Martin δεν αφήνει ελεύθερο χρόνο για διάβασμα προς ευχαρίστηση. Η ταχύτητά της τη βοηθά να αναπληρώσει το χαμένο χρόνο. Στην τρισήμιση ωρών διαδρομή με το τρένο για το κέντρο της Νέας Υόρκης, συνήθως έχει τη δυνατότητα να αρχίσει και να τελειώσει ένα ολόκληρο βιβλίο. Τα μυθιστορήματα παραμένουν σε διαθεσιμότητα για τη θερινή σεζόν, μολονότι «δεν είναι σπάνιο να προγραμματίζει έναν κύκλο εκπομπών όπου μπορεί κανείς να πάρει μια μυρωδιά».

«Ελπίζω οι γυναίκες συνάδελφοι-δημοσιογράφοι να μη με μισήσουν γι' αυτό, αλλά για μένα το μεγαλύτερο εμπόδιο στο διάβασμα είναι τα νεογέννητα», δηλώνει. «Έχω δύο». Εντούτοις, αυτές υπήρξαν οι μοναδικές περιόδους που προλάβαινε τις προθεσμίες για τα τεύχη του New Yorker.

«Νιώθεις αυτή την αίσθηση της εκπλήρωσης: Το μυαλό μου δουλεύει ακόμη. Δεν είμαι μόνο κρεμούλες και εμετούς».

Όσον αφορά τα είδη του διαβάσματος, η Martin δηλώνει ότι «τα "πρέπει" δεν είναι δική της αρμοδιότητα». Από την άλλη μεριά, προσθέτει, «Οι πολίτες αυτής της χώρας έχουν τραγική άγνοια της ιστορίας. Θεωρώ ότι οι πολίτες πρέπει να αναλάβουν οι ίδιοι να γνωρίσουν τη χώρα στην οποία ζουν». Προτείνει το βιβλίο της Isabel Wilkerson *The Warmth of Other Suns*, το οποίο εξιστορεί τον μεγάλο διωγμό των Αφροαμερικανών από τις πολιτείες του Νότου. «Εξάισια δουλειά 600 σελίδων, και μια ιστορία που πρέπει όλοι να γνωρίζουν».

Στη Β' Δημοτικού, η τάξη μας εκπαιδεύονταν στη διατροφική πυραμίδα, μια απεικόνιση διατροφικών οδηγιών με κατηγορίες τροφίμων που πρέπει να καταναλώνονται καθημερινά για μια ισορροπημένη διατροφή. Θα μπορούσαμε άραγε να επεξεργαστούμε μια τέτοιου είδους πυραμίδα και για το μυαλό, καταρτίζοντας έναν κατάλογο με τις ιδανικές ημερήσιες μερίδες, παραδείγματος χάριν, ειδήσεων, σχολίων, κριτικής, επιστήμης, ιστορίας, ποίησης, και πεζογραφίας; Ενδεχομένως θα έπρεπε να ενημερώνεται περιοδικά ανά θέμα — τις σωστές ισορροπίες που θα πρέπει κάθε υπεύθυνος πολίτης να γνωρίζει αναφορικά με το φύλο, τη φυλή, τις κοινωνικές τάξεις, τον πόλεμο, την πίστη και ούτω καθ' εξής. Ως έφηβος, ο Christopher Hitchens υπήρξε μανιάνδης αλλά άνευ προσανατολισμού φιλαναγνώστης, ο οποίος θυμάται αργότερα, «Ήμουν πολύ αδύναμος για να αποφασίσω ανάμεσα σε τόσες πιθανές

λικουδιές». Αν όμως είχε στη διάθεσή του την Πυραμίδα του Σοβαρού Αναγνώστη;

Η πλειονότητα των δημοσιογράφων με αξιοζήλευτη ρουτίνα διαβάσματος ουδέποτε δεν θα ονειρευόταν να ακολουθήσει ένα τέτοιο μοντέλο. Ο Adam Gornik λατρεύει να διαβάζει βιβλία μαγειρικής, συλλογές από αλληλογραφίες και μυθιστορήματα του Τζέιμς Μποντ — απολαύσεις, όχι όμως ένοχες. «Εάν μπορείς να ανεχθείς μια συμβουλή», δηλώνει, «αυτή είναι να μη διαχωρίζεις τη μεγάλη αδιάσπαστη αλληλουχία της ανάγνωσης».

Υπάρχουν μόνο 24 ώρες σε μια μέρα, αλλά ο πιο κοινός ελιγμός για τους πιστούς φιλαναγνώστες είναι παραδόξως κοινότοπος. «Δεν έχω συναντήσει μέχρι σήμερα έναν σπουδαίο δημοσιογράφο που να μην είναι καλά και ευρύτατα διαβασμένος», μου είπε ο Tom Lutz, συντάκτης του Los Angeles Review of Books. «Στη ζωή μου, ο μόνος τρόπος για να το πετύχεις αυτό, είναι να κουβαλάς ένα βιβλίο πάντοτε μαζί σου και να εκμεταλλεύεσαι τις περισσείες στιγμές που προσφέρει η ζωή για να διαβάσεις».

Λίγο πριν την Πρωτοχρονιά, ένας εντυπωσιακός αριθμός δημοσιογράφων στο Twitter γνωστοποίησε την απόφασή του να διαβάσει λιγότερο online και περισσότερο βιβλία. Αρκετοί από εμάς πιθανώς γνωρίζουν ότι θα ήταν καλύτερο. Για να ξεπεράσουμε τα δύσκολα, η συμβουλή από τους άψογα καταρτισμένους δημοσιογράφους αντixεί ό,τι ισχυριζόταν ο William James για τη θρησκεία: Βρες τον τρόπο να κάνεις την αρχή, και με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, η πίστη θα ακολουθεί πάντα. ●

Εκθεσιακές Εκδηλώσεις 2017

 Zootechnia	10 ^ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ ΚΑΙ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	02-05.2
 Infacoma ATHENS	34 ^ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΔΟΜΙΚΩΝ ΥΛΙΚΩΝ, ΜΟΝΩΤΙΚΩΝ, ΚΟΥΦΩΜΑΤΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΥΓΙΕΙΝΗΣ, ΠΡΟΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ <small>ΑΘΗΝΑ - HELEXPO MAROUSSI</small>	02-05.3
 aqua THERM ATHENS	2 ^η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΘΕΡΜΑΝΣΗΣ & ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ, ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΞΑΕΡΙΣΜΟΥ, ΥΔΡΕΥΣΗΣ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ, ΠΙΣΙΝΑΣ & ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ <small>ΑΘΗΝΑ - HELEXPO MAROUSSI</small>	02-05.3
 ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΟΣΜΗΜΑ HELLENIC JEWELLERY FAIR	30 ^η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΚΟΣΜΗΜΑΤΟΣ, ΩΡΟΛΟΓΙΩΝ, ΠΟΛΥΤΙΜΩΝ ΛΙΘΩΝ, ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ, ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ <small>ΑΘΗΝΑ - METROPOLITAN EXPO</small>	03-06.3
 Detrop	26 ^η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ, ΠΟΤΩΝ, ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ, ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ & ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ	03-06.3
 Oenos	6 ^η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΟΙΝΟΥ	03-06.3
 Agro Thessaly	11 ^η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ & ΤΗΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ <small>ΛΑΡΙΣΑ-ΘΕΣΣΑΛΙΑ</small>	09-12.3
 Furnidec business	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙΠΛΟΥ	17-19.3
 Sportexpo Marathon	2 ^η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ & ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	30.3-01.4
 TDF	THESSALONIKI DANCE FESTIVAL	08-09.4
 Freskon	3 ^ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΦΡΟΥΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ	27-29.4
 Διεθνής έκθεση βιβλίου Θεσσαλονίκης	14 ^η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	11-14.5
 Travel Show <small>ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΑΘΕΣΤΑΣΙΑ</small>	1 ^η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΤΑΞΙΔΙΩΝ & ΔΙΑΚΟΠΩΝ <small>ΑΘΗΝΑ - HELEXPO MAROUSSI</small>	19-21.5
 Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης	82 ^η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	09-17.9
 Kosmima	32 ^η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΚΟΣΜΗΜΑΤΟΣ, ΩΡΟΛΟΓΙΩΝ, ΠΟΛΥΤΙΜΩΝ ΛΙΘΩΝ, ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ, ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	21-23.10
 Philoxenia	33 ^η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	10-12.11
 Hotelia	ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	10-12.11
 ART THESSALONIKI	2 ^η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	23-26.11
 αστερο κοσμος	ΑΣΤΕΡΟΚΟΣΜΟΣ - ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Discovering Cyprus's New Perspective

**Cooperative
Central
Bank**

since 1937

€14 billion
assets

2,700
employees

400,000
clients

250
branches

Member of European Association
of Cooperative Banks

www.ccb.coop.com.cy

**COOPERATIVE
CENTRAL BANK**

Old values, new perspective